

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΠΑΙΔΩΝ 2005-2007

Ασκήσεις χρήσης λεξικού

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΠΑΙΔΩΝ 2005-2007

Ασκήσεις χρήσης λεξικού

Επιστημονική Υπεύθυνη: Άννα Ιορδανίδου

Επιστημονική επιμέλεια: Έλενα Μάντζαρη, Μαβίνα Πανταζάρα

Σύνταξη ασκήσεων:

Ελένη Βλέτση, Γλωσσολόγος

Αγγελική Ιγνατιάδου, Φιλολόγος

Έλενα Μάντζαρη, Γλωσσολόγος

Στράτος Νικολακάκης, Φιλολόγος

Σμαρώ Οικονόμου, Φιλολόγος

Μαβίνα Πανταζάρα, Γλωσσολόγος

Αναστασία Πασιά, Φιλολόγος

Βιβή Σιδηροπούλου, Γλωσσολόγος

Μαρία Τσιλιμίγκα, Φιλολόγος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Βρίσκω τις λέξεις στο λεξικό	5
1 Αλφαβητική σειρά	5
2 Κεφαλίδες	11
3 Βρίσκω το λημματικό τύπο	12
4 Βρίσκω την ορθογραφία μιας λέξης	16
5 Περισσότερες μορφές για μία λέξη	22
Η γραμματική στο λεξικό	24
1 Γραμματικές κατηγορίες	24
2 Ουσιαστικά μόνο στον ενικό ή μόνο στον πληθυντικό αριθμό	25
3 Αρσενικό, θηλυκό ή ουδέτερο;	28
4 Τα θηλυκά επαγγελματικά ουσιαστικά	30
5 Οικογένειες λέξεων	33
Εισαγωγή στους συμφραστικούς πίνακες	38
Βρίσκω και εξερευνώ τις σημασίες	44
1 Λήμματα με πολλές σημασίες	44
2 Ρήματα με σημασίες μόνο στο 3 ^ο πρόσωπο ή στην παθητική φωνή	50
3 Καταλαβαίνω τους ορισμούς	54
4 Ομοιότητες και διαφορές	60
Επιλέγω τη σωστή λέξη	66
1 Ύφος και θεματικοί τομείς	66
2 Συνώνυμα	72
3 Αντίθετα	74
Εκφράσεις	79
1 Μαθαίνω για τις εκφράσεις	79
2 Βρίσκω μια έκφραση στο λεξικό	86
Ελέγχω αυτό που ξέρω	92
Δουλεύω με κείμενα	99
Δουλεύουμε σε ομάδες και μαθαίνουμε το λεξικό	110
Λύσεις	120

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η συγγραφή εγχειριδίου ασκήσεων με αποδέκτες τους μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί συμπληρωματικό υλικό του «Λεξικού για εφήβους», που εκπονήθηκε κατά την προηγούμενη φάση του προγράμματος 2002-2004. Ο στόχος του βιβλίου ασκήσεων είναι να αναβαθμίσει το ρόλο του λεξικού από απλό και περιστασιακό εργαλείο αναφοράς σε εργαλείο συστηματικής έρευνας, και άρα σε πιο προσιτό και πρόσφορο μέσο άντλησης πληροφοριών για την ορθογραφία, τη σημασία, τη χρήση των λέξεων κτλ.

Το βιβλίο ασκήσεων δομείται με βάση την αρχή της προοδευτικής δυσκολίας. Σε κάθε επίπεδο δυσκολίας παρουσιάζονται διαφορετικά λεξικογραφικά φαινόμενα/τεκμήρια προς παρατήρηση και άσκηση και διαφορετικοί τρόποι προσέγγισης του ίδιου φαινομένου με ποικιλία ειδών ασκήσεων (π.χ. ασκήσεις αντιστοίχισης, συμπλήρωσης κενών, σταυρολέξων, ακροστιχίδων κτλ.).

Οι ασκήσεις είναι σχεδιασμένες για κοινό με επίπεδο γλωσσομάθειας που ορίζεται ανάμεσα σε B1 – B2. Ωστόσο, σε συνάρτηση με το βαθμό δυσκολίας που έχει κάθε άσκηση, μπορούν να λειτουργήσουν και σε επίπεδα A2 – Γ1.

Για τη δήλωση του βαθμού δυσκολίας κάθε άσκησης, χρησιμοποιείται ο αστερίσκος (*): εύκολη: *, μέτριας δυσκολίας: **, δύσκολη: ***. Ο βαθμός δυσκολίας αποτελεί συνάρτηση τόσο της γλωσσικής γνώσης του μαθητή όσο και της εξοικείωσής του με τη χρήση του λεξικού. Στις ασκήσεις υπάρχουν διαφοροποιημένες απαιτήσεις τόσο ως προς τη διαδικασία άντλησης πληροφοριών από το λεξικό όσο και ως προς τα γλωσσικά δεδομένα που δίνονται και ζητούνται.

Όλες οι ασκήσεις σε αυτό το βιβλίο μπορούν να αξιοποιηθούν είτε ως ατομικές είτε ως ομαδικές δραστηριότητες. Στην περίπτωση που θα χρησιμοποιηθούν ομαδικά είναι χρήσιμο να γράφεται η άσκηση στον πίνακα, να ζητείται από τους μαθητές να συμβουλευτούν το λεξικό και, στη συνέχεια, να γράφονται οι προτεινόμενες απαντήσεις στον πίνακα για περαιτέρω συζήτηση. Παράλληλα, καλό είναι οι δραστηριότητες να γίνονται με τη μορφή παιχνιδιού, στο τέλος του οποίου θα υπάρχει νικήτρια ομάδα, ώστε να επιτευχθεί άμεση και ενεργή συμμετοχή των μαθητών.

Βρίσκω τις λέξεις στο λεξικό

1 Αλφαβητική σειρά

Αλφαβητική σειρά είναι η σειρά που έχουν τα γράμματα στο αλφάβητο. Οι λέξεις στο λεξικό σου έχουν μπει με αλφαβητική σειρά για να τις βρίσκεις πιο εύκολα.

➤ Άσκηση 1*

Το ελληνικό αλφάβητο περιλαμβάνει 24 γράμματα. Γράψε τα γράμματα του αλφαβήτου με τη σειρά και συμπλήρωσε την πρώτη λέξη που δίνει το λεξικό σου σε κάθε γράμμα.

1. Α, α αβαθής
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____

23. _____

24. Ω, ω _____

➤ **Άσκηση 2***

Βρες ποια λέξη σε κάθε στήλη δε βρίσκεται στη σωστή αλφαβητική σειρά. Να τη βάλεις στη σωστή σειρά, όπως στο παράδειγμα.

	A	B	Γ	Δ
ακάλυπτος	βότανο	κρέας	γάτα	ζύμη
γαϊδούρι	δηλητήριο	μαύρος	ήλιος	λουτρό
κερί	ζέβρα	τυρί	θλίψη	καρφί
μαγνήτης	παιδί	σαρδέλα	νικητής	ξιδί
εφευρέτης	σαύρα	χαλίκι	ρόδο	πληγή
περιοδικό	λάμπα	ψωμί	βουβάλι	φουστάνι

➤ **Άσκηση 3***

Κάθε σταυρός αποτελείται από δύο λέξεις. Γράψε τις δύο λέξεις με αλφαβητική σειρά, όπως στο παράδειγμα.

A)

α 1) **αγάπη**
π α γ ι δ α 2) **παγίδα**
ά
π
η

B)

α 1)
θ η λ ι ά 2)
ή
θ
ε
ι
α

Γ)

κ α φ ε τ ι 1)
α 2)
κ
ή

Δ)

β
λ ι γ ο ύ ρ α 1)
δ 2)
ι
ν
ό

	κ																
	ό	1)															
E)	κ	2)		ΣΤ)					1)								
	μ	π	ο	γ	ι	ά	γ	ρ	α	τ	ζ	ο	υ	ν	ι	ά	2)
		ρ							τ								
		α							α								
		ς							ξ								
									ι								
									α								

➤ **Άσκηση 4****

Συμπλήρωσε τις στήλες των λέξεων βάζοντας τις λέξεις που βρίσκονται στο πλαίσιο στη σωστή αλφαβητική σειρά, όπως δίνονται στο λεξικό.

ζελατίνα	
ζελέ	ζεματίζω
ζεματάω	←
ζεματιστός	
ζεμπέκικο	
1) λατομείο	
λατρεύω	λατρεία
λαχαναγορά	
λαχανιάζω	
λαχανικό	
2) οικοδεσπότης	
οικοδόμος	οικονομία
οικολογία	
οικολόγος	
οικόπεδο	
3) πρόκα	
προκαλώ	προκυμαία
πρόκειται	
προκοπή	
προλαβαίνω	

➤ **Άσκηση 5****

Οι παρακάτω στήλες λέξεων είναι από το λεξικό σου. Βρες ποιο από τα τρία λήμματα που σου δίνονται είναι εκείνο που ταιριάζει στην κενή θέση και υπογράμμισέ το. Το παράδειγμα θα σε βοηθήσει.

γέννα

γενναία **γενναίος**

γενναιόδωρος γέννημα

//////// γεννήτρια

γενναιότητα

γεννάω

1) διάβαση

///// διαβάζω

διαβατήριο διάβασμα

διαβάτης διαβαίνω

διαβήτη

διαβητικός

2) εικοσαπλάσιος

εικοσάρης εικοσάλεπτο

//////// εικοσάρι

εικοσαριά εικοσαήμερο

είκοσι

εικοσιτετράωρο

3) θερμίδα

θερμοκήπιο θερμός

θερμοκρασία θερμότητα

θερμόμετρο θέρμανση

////////

θερμοσίφωνας

➤ **Άσκηση 6 *****

Βάλε τις λέξεις στη σωστή αλφαβητική σειρά, όπως στο πρώτο παράδειγμα. Έλεγξε τις απαντήσεις σου με τη βοήθεια του λεξικού.

1) καλλιέργεια, καλικάντζαρος, καλλιτεχνικός, καλλυντικά, καλλιγραφία

α) καλικάντζαρος

β) καλλιγραφία

γ)

δ)

ε)

2) δυσκολεύω, δύστυχος, δυσκίνητος, δυστυχώς, δυσκολία

α)

β)

γ)

δ)

ε)

3) έκλειψη, εκκλησία, εκκεντρικός, εκλογή, εκλεκτός

α)

β)

γ)

δ)

ε)

➤ **Άσκηση 7 *****

Προσπάθησε να βάλεις όλες τις λέξεις που βρίσκονται στο σταυρόλεξο σε αλφαβητική σειρά. Η πρώτη λέξη δίνεται στο παράδειγμα.

Φ	Α	Ρ	Μ	Α	Κ	Ο	Π	Ο	Ι	Ο	Σ	
Α		Α		Ν	Α		Α			Υ		
Ρ	Ο	Δ	Ι		Λ	Ι	Γ	Ο	Υ	Ρ	Α	
Α		Ι			Ο		Ω			Λ		
Σ	Π	Ο	Ρ		Γ	Α	Τ	Α		Ι		
Ι					Ε		Ο			Α		
			Π	Ο	Υ	Ρ	Ο		Β	Η	Χ	Ω
			Ο			Ο					Τ	
Γ	Α	Υ	Ρ	Ο	Σ		Κ	Α	Λ	Ο	Σ	

1. αν	
2.	10
3.	11.
4.	12.
5.	13.
6.	14.
7.	15.
8.	16.
9.	17.

➤ **Άσκηση 8 *****

Απάντησε στις παρακάτω ερωτήσεις. Χρησιμοποίησε το λεξικό για να βρεις τις απαντήσεις.

1. Ποια είναι η πρώτη λέξη του λεξικού;
2. Ποια είναι η τελευταία λέξη του λεξικού;
3. Μπορείς να βρεις μια λέξη που αρχίζει από α και έχει πέντε α;
4. Βρες μια λέξη που αρχίζει από γ και έχει τρία ου.

2 Κεφαλίδες

Στο πάνω μέρος κάθε σελίδας του λεξικού υπάρχουν δύο λέξεις (μία αριστερά και μία δεξιά), που δείχνουν την πρώτη και την τελευταία λέξη που υπάρχουν στη σελίδα. Οι λέξεις αυτές λέγονται κεφαλίδες.

➤ Άσκηση 9*

Η σελίδα που βλέπεις έχει κεφαλίδες τις λέξεις *θαυμάσια* και *θέατρο*. Μπορείς να βρεις ποιες από τις παρακάτω λέξεις υπάρχουν στην ίδια σελίδα;

	Ναι	Όχι
1. θαυμαστής	☐	☐
2. θαυμάζω	☐	☐
3. θέατρο	☐	☐
4. θειάφι	☐	☐
5. θαυμάσια	☐	☐
6. θεαματικός	☐	☐
7. θεατρικός	☐	☐
8. θαύμα	☐	☐
9. θάμνος	☐	☐
10. θέα	☐	☐

➤ Άσκηση 10*

Βάλε τις παρακάτω λέξεις στη σωστή σελίδα του λεξικού.

εισπνέω, εισβολή, εκατοστό, είσοδος, εκβάλλει, εκατομμύριο

α.

εισαγωγικά

198

είσπραξη

.....

.....

β.

εισπράττω

199

εκδηλώνω

.....

.....

3 Βρίσκω το λημματικό τύπο

Ο λημματικός τύπος είναι η πρώτη λέξη με έντονους χαρακτήρες που περιγράφεται στον τίτλο κάθε λήμματος του λεξικού.

Στο λεξικό σου, ο λημματικός τύπος για τις λέξεις που κλίνονται είναι:

για τα ουσιαστικά, η ονομαστική του ενικού αριθμού (π.χ. ο **βάτραχος**),

για τα επίθετα, η ονομαστική του ενικού αριθμού στο αρσενικό γένος (π.χ. ο **καλός**), και

για τα ρήματα το α' πρόσωπο του ενικού αριθμού του ενεστώτα (π.χ. **δένω, τολμάω/ώ** κτλ.), εκτός αν το ρήμα είναι μόνο στο γ' πρόσωπο (π.χ. **πρέπει**) ή μόνο στην παθητική φωνή (π.χ. **αισθάνομαι**).

Με τις ασκήσεις που ακολουθούν θα εξασκηθείς στο να βρίσκεις το σωστό λημματικό τύπο για τις λέξεις που θέλεις να αναζητήσεις στο λεξικό.

➤ Άσκηση 11*

Βρες το λημματικό τύπο για καθένα από τα υπογραμμισμένα ουσιαστικά, όπως στο παράδειγμα.

Το πρώτο όνομα της Ικαρίας ήταν Δολίχη αλλά η ελληνική μυθολογία σύνδεσε το όνομα του νησιού με τον πρώτο άνθρωπο που κατάφερε να πετάξει, τον Ίκαρο, για να θυμίζει την πτώση του. Σύμφωνα με το μύθο, ο Δαίδαλος, φημισμένος τεχνίτης, ήταν αιχμάλωτος του Μίνωα, βασιλιά της Κρήτης. Θέλοντας να δραπετεύσει, έφτιαξε δύο ζευγάρια φτερά, τα κόλλησε με κερί στους ώμους του και στους ώμους του γιου του, του Ίκαρου, και πέταξαν κρυφά με προορισμό την Αθήνα. Στα ανοιχτά του πελάγους, κοντά στην Ικαρία, ο Ίκαρος ενθουσιάστηκε από την ομορφιά του θεάματος που αντίκρισε, ανέβηκε πολύ κοντά στον Ήλιο, με αποτέλεσμα να λιώσει το κερί, να πέσει στο πέλαγος και να πνιγεί. Έτσι, το πέλαγος ονομάστηκε Ικάριο και το νησί Ικαρία.

π.χ. άνθρωπο

ο **άνθρωπος**

_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____

➤ **Άσκηση 12****

Διάλεξε το σωστό λημματικό τύπο για τα υπογραμμισμένα ρήματα, όπως στο παράδειγμα.

Αν τέλειωσες γυμνάσιο και θες να μορφωθείς,
πριν πάρεις μian απόφαση καλά να το σκεφτείς.
Κι αυτά που λένε γύρω σου να μην τ' ακούς ποτέ
μονάχος σου να ψάξεις να δεις τι γίνεται.
Καλές οι επιστήμες και τα διπλώματα
το θέμα όμως είναι τι γίνεται μετά.

Λοιπόν που λες, το πρόβλημα δεν είναι το να μπεις
είναι που σου την έχουν στημένη μόλις βγεις.
Και όπως δεν υπάρχει και προγραμματισμός
αρχίζουν τα κόλπα κι ο ανταγωνισμός.
Καλό είναι ένα δίπλωμα απ' ανώτατη σχολή,
μα οι θέσεις είναι λίγες κι απόφοιτοι πολλοί.

*απόσπασμα από το τραγούδι «Επαγγελματικός προσανατολισμός»,
στίχοι & μουσική: Λ. Κηλαηδόνης*

1. τέλειωσες

α. τελειώνω

β. τέλειωσε

γ. τελειώνομαι

2. πάρεις

α. πάρω

β. παίρνω

γ. πήρα

3. ακούς

α. άκουσα

β. ακούσω

γ. ακούω

4. ψάξεις

α. έψαξα

β. ψάχνω

γ. ψάξω

5. μπεις	α. μπω
β. μπήκα
γ. μπαίνω
6. βγεις	α. βγω
β. βγαίνω
γ. βγήκα
7. έχουν	α. είχαν
β. έχουν
γ. έχω
8. αρχίζουν	α. αρχίζω
β. άρχισα
γ. αρχίσουν

➤ **Άσκηση 13****

Διάβασε το κείμενο.

Η μαμά του είχε να το λέει, ότι ήταν το πιο ήσυχο μωρό. Ποτέ δεν γκρίνιαζε και δεν παραπονιόταν. Όλες οι φίλες, ανιψιές, ξαδέρφες, θείες, γειτόνισσες τον αγαπούσαν. Μα πιο πολύ απ' όλες η νονά του, η κυρία στρατηγού. Αυτή του έφερνε τα καλύτερα παιχνίδια, τον έπαιρνε μαζί στο εξοχικό της στο Χαλκούτσι και του έκανε όλα τα χατίρια. Η μητέρα του, δεν είχε σε ποια να τον πρωτοαφήσει όταν της τύχαινε κάποια δουλειά. Βλέπεις ο Κωστάκης ήταν καλός με όλες.

*...και η ζωή τελειώνει στα σκουπίδια (διασκευή)
Τρύφων Καραβούλιας*

α. Σημείωσε αν οι παρακάτω προτάσεις είναι σωστές (Σ) ή λάθος (Λ).

1. Το ουσιαστικό <u>μαμά</u> θα το βρεις στο λημματικό τύπο η μητέρα .	Λ
2. Το ουσιαστικό <u>φίλες</u> θα το βρεις στο λημματικό τύπο η φίλη .	
3. Το ουσιαστικό <u>ανιψιές</u> θα το βρεις στο λημματικό τύπο το ανίψι .	
4. Το ουσιαστικό <u>ξαδέρφες</u> θα το βρεις στο λημματικό τύπο ο ξάδερφος .	
5. Το ουσιαστικό <u>θείες</u> θα το βρεις στο λημματικό τύπο η θεία .	

6. Το ουσιαστικό γειτόνισσες θα το βρεις στο λημματικό τύπο
ο **γείτονας**.

7. Το ουσιαστικό νονά θα το βρεις στο λημματικό τύπο ο
νονός.

8. Το ουσιαστικό μητέρα θα το βρεις στο λημματικό τύπο ο
πατέρας.

**β. Για κάθε λανθασμένη πρόταση, γράψε σε ποιο λημματικό τύπο θα βρεις
το ουσιαστικό.**

μαμά → μαμά

_____ → _____

_____ → _____

➤ **Άσκηση 14*****

**Ανακάλυψε τα ρήματα που είναι κρυμμένα στο κρυπτόλεξο και γράψε τον
αντίστοιχο λημματικό τύπο για το καθένα.**

A I Σ Θ A N O M O Y N Δ Ε Τ
Σ Ι Υ Π Κ Ε Ν Χ Ψ Ξ Κ Λ Α Α
Τ Ι Υ Υ Υ Φ Ε Υ Γ Ε Ι Μ Σ Ρ
Ε Δ Δ Μ Η Χ Ι Δ Σ Δ Γ Κ Ε Β
Ι Λ Η Α Ν Α Ρ Ω Τ Η Θ Η Κ Α
Ε Κ Ι Σ Φ Ω Ε Ξ Θ Λ Λ Χ Α Ω
Υ Π Κ Α Γ Ε Υ Χ Ο Μ Ο Υ Ν Ω
Ε Θ Θ Μ Ο Π Τ Ρ Τ Π Σ Χ Ε Α
Σ Χ Λ Ε Ν Ν Η Μ Ψ Ο Ι Ξ Λ Ε
Α Ζ Β Χ Μ Ζ Κ Α Θ Ε Τ Α Ι Γ
Ι Η Κ Κ Λ Φ Ε Φ Δ Δ Σ Λ Ψ Δ
Ζ Π Α Α Ζ Χ Σ Ε Η Υ Η Ε Χ Λ

αισθανόμουν → αισθάνομαι

_____ → _____

_____ → _____

_____ → _____

_____ → _____

4 Βρίσκω την ορθογραφία μιας λέξης

Πολλές φορές ψάχνουμε στο λεξικό μια λέξη που δεν την είδαμε γραμμένη κάπου αλλά την ακούσαμε. Για να τη βρούμε, πρέπει να είμαστε σίγουροι ότι παριστάνουμε τους φθόγγους, δηλαδή τους απλούς ήχους που ακούμε, με τα σωστά γράμματα (π.χ. όταν ακούμε τη λέξη «αν», ακούμε τους φθόγγους /a/ και /v/, που τους γράφουμε με τα γράμματα α και ν).

Όταν ψάχνεις μια λέξη στο λεξικό και δεν είσαι σίγουρος/η για την ορθογραφία της, γράψε μόνο τα γράμματα που ξέρεις και μάντεψε τα υπόλοιπα. Οι ασκήσεις που ακολουθούν θα σε βοηθήσουν να εξασκηθείς στο να γράφεις σωστά τις λέξεις που ακούς και έτσι να τις βρίσκεις πιο εύκολα στο λεξικό.

➤ Άσκηση 15*

Το ελληνικό αλφάβητο δεν έχει για όλους τους φθόγγους χωριστά γράμματα. Έτσι, για να γράψουμε το φθόγγο /μπ/, χρησιμοποιούμε δύο γράμματα, το μ και το π (π.χ. μπαλόνι).

Συμπλήρωσε στις παρακάτω λέξεις τα δύο γράμματα που λείπουν επιλέγοντας έναν από τους φθόγγους στο πλαίσιο.

μπ ντ τσ τζ γκ

ακου_ _άω

κου_ _αίνω

κου_ _ώνω

κλο_ _άω

_ _άλα

κορί_ _ι

_ _ορώ

_ _ιρίζω

κε_ _άω

α_ _άθι

κο_ _ός

α_ _αλιά

φα_ _άζομαι

δα_ _ώνω

μελι_ _άνα

γρα_ _ουνάω

_ _άμι

➤ **Άσκηση 16***

Κάποιες φορές δύο φθόγγοι γράφονται με ένα γράμμα. Τέτοια γράμματα είναι το ξ και ψ, που λέγονται *διπλά*, γιατί το ξ παριστάνει τους φθόγγους κ + σ και το ψ τους φθόγγους π + σ.

Συμπλήρωσε τις παρακάτω λέξεις με ένα από τα διπλά γράμματα ξ ή ψ, όπως στο παράδειγμα.

ύ _ ος,	πανύ _ ηλος,	τα _ ίδι,	περίλη _ η
λό _ ιγκας,	_ ωμί,	_ αλίδι,	λε _ ικό,
ξε _ υχάω,	πρά _ η,	ξίδι	

ξίδι	ύψος

➤ **Άσκηση 17****

Στα ελληνικά ο φθόγγος /γκ/ γράφεται με δύο τρόπους: άλλοτε ως **γκ** όπως στη λέξη *κάγκελο* και άλλοτε ως **γγ** όπως στη λέξη *φεγγάρι*.

Υπογράμμισε τη λέξη με τη σωστή ορθογραφία, όπως στο παράδειγμα. Στη συνέχεια έλεγξε τις απαντήσεις σου στο λεξικό.

μάγκας

αγκίζω

επάγκελμα

αγκώνας

αγκλικά

στρογκυλός

αναγκάζω

μάγγας

αγγίζω

επάγγελμα

αγγώνας

αγγλικά

στρογγυλός

αναγγάζω

συγκενής
παρακέλνω

συγγενής
παραγγέλλω

➤ **Άσκηση 18****

Κάποιες φορές χρησιμοποιούμε διαφορετικά γράμματα για να γράψουμε ένα φθόγγο. Έτσι, ο φθόγγος /ο/ άλλοτε γράφεται με ο και άλλοτε με ω, ενώ ο φθόγγος /ι/ γράφεται με τρία διαφορετικά γράμματα: το ι, το η και το υ.

Συμπλήρωσε το σκαλόλεξο με τα γράμματα που αντιστοιχούν στους φθόγγους /ο/ και /ι/, για να σχηματίσεις σωστά τις λέξεις. Το λεξικό θα σε βοηθήσει.

1. βράδυ
2. υλικι
3. ιμίχλη
4. ηρεμι
5. ιρα
6. αντικριι
7. ζιδιο
8. όσφρησι
9. ισυχία
10. αντίκρι
11. ιποδοχή

➤ **Άσκηση 19****

Ο φθόγγος /ζ/ παριστάνεται με το γράμμα ζ και ο φθόγγος /σ/ με το γράμμα σ. Όμως, σε ορισμένες περιπτώσεις, το φθόγγο /ζ/ τον γράφουμε με το γράμμα σ.

α. Συμπλήρωσε το «σ» ή το «ζ» για να σχηματίσεις σωστά τις παρακάτω λέξεις. Έλεγξε τις απαντήσεις σου στο λεξικό.

1
 μι_ός φύ_η
 _ελίδα _άκος

2
 μα_i χρειά_ομαι
 _ακέτα _ωγράφος

3
 _κάλα μα_τίχα
 _φαίρα α_θενοφόρο
 _χολείο λά_πη

4
 _βήνω α_βέστης
 _γουρός προ_γείωση
 τρι_διάστατος
 _μαράγδι κό_μος

β. Γράψε πριν από ποια γράμματα γράφουμε σ ενώ ακούμε /ζ/ στις παραπάνω λέξεις.

➤ **Άσκηση 20*****

α. Στις παρακάτω προτάσεις βάλε σε κύκλο τη λέξη με τη σωστή ορθογραφία.

1. Μετά από τόσες ώρες δουλειάς ο μεσημεριανός ύπνος είναι σκέτη **απόλαψη/απόλαυση**.
2. Το ρέμα που διασχίζει την κοιλάδα **κατεβαίνει/κατευαίνει** από το βουνό και χύνεται στη θάλασσα.
3. **Ευτυχώς/εφτυχώς** δεν υπήρξαν τραυματίες από τη σύγκρουση των δύο αυτοκινήτων.

4. Έπεσε **κεραβνός/κεραυνός** σε δασική έκταση και προκάλεσε πυρκαγιά.
5. Είχα την ευκαιρία να κάνω διακοπές για μια **ευδομάδα/εβδομάδα** σε ένα όμορφο νησί.
6. Αξέχαστη θα μου μείνει η καλοσύνη, η διακριτικότητα και η **ευγένεια /εβγένεια** της σπιτονοικοκυράς μου.
7. Μία θαυμάστριά του τον πλησίασε ευγενικά για να του ζητήσει ένα **αφτόγραφο/αυτόγραφο**.
8. Λένε ότι η πιο χρήσιμη **εφεύρεση/εφέβρεση** για το σύγχρονο νοικοκυριό είναι το πλυντήριο ρούχων.

➤ **Άσκηση 21*****

Κάποιες λέξεις γράφονται με δύο ίδια σύμφωνα στη σειρά, που όμως προφέρονται σαν ένα (π.χ. *συλλαβή, γλώσσα* κτλ).

Διάβασε το κείμενο και γράψε σωστά τις λέξεις που «έχασαν» ένα από τα δύο ίδια σύμφωνα.

Έχω έναν αδερφό που είναι τρία χρόνια μικρότερός μου, είναι δηλαδή ενιά χρονών. Τον αγαπάω πολύ, ξέρετε όπως αγαπάμε όλοι τα αδέρφια μας, αλλά κάθε Σαβατοκύριακο, που μένουμε πολλές ώρες μαζί στο σπίτι, γίνεται ένας μικρός τύρανος, κι εγώ του λέω απίθανες ιστορίες για να τον εκνευρίσω. Παλιότερα του είχα πει ότι δεν τον γέννησε η μάνα μας αλλά ότι τον είχαμε βρει μωρό σε ένα δοχείο απορριμάτων στο δρόμο, κι αυτός έμεινε κόκαλο! Μια άλλη φορά, που ήταν άρρωστος από γρίπη και έβηχε συνέχεια ΓΚΟΥ ΧΟΥ ΓΚΟΥ ΧΟΥ, του είπα ότι βήχει σαν «κόλα κρυωμένη», αλλά θύμωσε τόσο πολύ, που μου πέταξε ένα μεταλικό κουτί, και λίγο έλειψε να μου βγάλει το μάτι.

Τώρα που μεγάλωσε κάπως κι άρχισε να καταλαβαίνει ότι κάποιο λάκο έχει η φάβα μού ζήτησε να κάνουμε ανακωχή, ένα διάλειμα δηλαδή, και να ξαναφιλιώσουμε.

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

➤ Άσκηση 22***

α. Συμπλήρωσε τα σύμφωνα που λείπουν στις παρακάτω λέξεις.

α ψ ιβάλλω	σύ __ __ ρονος	ά __ χος	ανεμο __ __ ρόβιλος
συ __ __ ρίνω	ά __ __ ρωπος	σύ __ __ ροφος	σκα __ __ ζόχοιρος
Πέ__τη	υπό__χομαι	αι__θάνομαι	φρά__της

β. Τα υπογραμμισμένα γράμματα στις παραπάνω λέξεις αποτελούν συνδυασμούς συμφώνων που είναι πολύ συχνοί στα ελληνικά. Ποιοι είναι αυτοί;

2 γράμματα: __ __ __ __ __ __ __ __ __ __

3 γράμματα: __ __ __ __ __ __ __ __ __ __ __ __ __ __ __ __ __ __

γ. Με τη βοήθεια του λεξικού σου βρες με ποιους από αυτούς τους συνδυασμούς συμφώνων αρχίζουν ελληνικές λέξεις και γράψε ένα παράδειγμα για τον καθένα.

➤ Άσκηση 23***

Οι λέξεις με τους έντονους χαρακτήρες στους ορισμούς δεν είναι σωστά γραμμένες. Διόρθωσέ τις για να λύσεις το σταυρόλεξο.

1. ο **αστρονάφτης** έχει εκπαιδευτεί για να μπορεί να ταξιδεύει στο διάστημα
2. **έξιπνος** είναι αυτός που καταλαβαίνει ή μαθαίνει εύκολα και γρήγορα
3. **αλειφή** είναι η κρέμα που απλώνουμε πάνω σε μια πληγή ως φάρμακο
4. **άγνωστος** είναι αυτός που δεν τον γνωρίζουν πολλοί άνθρωποι
5. **δαγγώνω** κάτι όταν το σφίγγω με τα δόντια μου, για να το φάω, να το σπάσω ή να το κόψω
6. ο **δεινόσαβρος** είναι ένα πολύ μεγάλο ερπετό, που ζούσε στη γη πριν εμφανιστεί ο άνθρωπος
7. **συνφορά** λέμε το πολύ μεγάλο κακό
8. η **αλισίδα** είναι ένα κόσμημα, που το φοράμε συνήθως γύρω από το λαιμό ή από το χέρι
9. όταν **μουτζώνω** κάποιον, του δείχνω την παλάμη μου με ανοιχτά τα δάχτυλα προς το μέρος του, για να τον προσβάλω ή για να τον βρίσω

10. το **γραμματόσημο** είναι ένα μικρό κομμάτι από χαρτί, που το κολλάμε πάνω σε φάκελο ή σε δέμα πριν το ταχυδρομήσουμε
11. τα **βράχγια** είναι τα όργανα με τα οποία αναπνέουν τα ψάρια και άλλα ζώα του νερού, όπως οι βάτραχοι
12. μια **οικογένια** αποτελείται από τους γονείς και τα παιδιά ή και από όλους τους συγγενείς
13. η **Δεφτέρα** είναι η ημέρα της εβδομάδας μετά την Κυριακή και πριν από την Τρίτη
14. **εγκυκλοπέδεια** είναι το βιβλίο ή η σειρά από βιβλία που μας δίνουν πληροφορίες για διάφορα θέματα, συνήθως σε αλφαβητική σειρά
15. όταν κάτι είναι **μιτερό**, έχει πολύ στενή και λεπτή άκρη ώστε μπορεί να μας τρυπήσει
16. **βελτιώνω** κάτι όταν το κάνω να γίνει καλύτερο
17. **γεναιότητα** λέμε το να αντιμετωπίζει κάποιος τους κινδύνους με θάρρος και χωρίς φόβο
18. υπάρχει **έλειψη** κάποιου πράγματος όταν δεν υπάρχει αρκετό από αυτό ή δεν υπάρχει καθόλου
19. **ντίνομαι** όταν βάζω τα ρούχα μου
20. **ελατώνω** κάτι όταν το κάνω να γίνει λιγότερο

5 Περισσότερες μορφές για μία λέξη

Μερικές φορές, στα ελληνικά υπάρχουν περισσότεροι **τύποι** ή **μορφές** για την ίδια λέξη. Έτσι, για παράδειγμα, μπορούμε να πούμε:

χτες και **χθες**

βελανίδι και **βαλανίδι**

δέντρο και **δένδρο**

➤ Άσκηση 24*

Οι παρακάτω λέξεις μπορούν να γραφτούν με δύο τρόπους. Χρησιμοποίησε το λεξικό για να βρεις το δεύτερο τύπο για κάθε λέξη, όπως στο παράδειγμα.

φτηνός φθηνός

1. αλμύρα

2. κοστούμι

3. ξάδερφος

4. σκονί.....
5. μαϊντανός
6. συγνώμη.....
7. καταρράκτης

➤ **Άσκηση 25***

Μερικές λέξεις έχουν δύο τύπους που αρχίζουν από διαφορετικό γράμμα, όπως στο παράδειγμα. Χρησιμοποίησε το λεξικό για να βρεις το δεύτερο τύπο.

- εξάδερφος ξάδερφος
- 1) ντουφεκίζω
 - 2) εβδομάδα
 - 3) μπρίζα
 - 4) τενεκές
 - 5) σκάρα
 - 6) άιντε

➤ **Άσκηση 26****

Μερικές λέξεις έχουν δύο μορφές που η καθεμία έχει διαφορετικό γένος. Βρες με τη βοήθεια του λεξικού το δεύτερο τύπο για τις παρακάτω λέξεις, όπως στο παράδειγμα.

το μουσούδι η μουσούδα

- α) το άρβυλο
- β) το σανό
- γ) το ρακί
- δ) το βατράχι
- ε) το ποντίκι

Η γραμματική στο λεξικό

1 Γραμματικές κατηγορίες

Δίπλα σε κάθε λέξη του λεξικού υπάρχει ένα σύμβολο που δείχνει σε ποια γραμματική κατηγορία ανήκει η λέξη αυτή, δηλαδή τι **μέρος του λόγου** είναι, για παράδειγμα: ΟΥΣ (=ουσιαστικό), ΕΠΙΘ (=επίθετο), ΕΠΙΡΡ (=επίρρημα) κτλ.

➤ Άσκηση 1*

Για κάθε λέξη διάλεξε τη σωστή γραμματική κατηγορία από αυτές που δίνονται στο παρακάτω πλαίσιο. Δες το πρώτο παράδειγμα.

ουσιαστικό, ρήμα, σύνδεσμος, επίρρημα,
επίθετο, αντωνυμία, άρθρο, πρόθεση

- μπαίνω --> ρήμα
- α) από -->
- β) αγνός -->
- γ) ο -->
- δ) μπροστά -->
- ε) και -->
- στ) εγώ -->
- ζ) αγωγός -->

➤ Άσκηση 2*

Άνοιξε το λεξικό στις σελίδες 498 και 499 και βρες πόσα λήμματα υπάρχουν από κάθε μέρος του λόγου.

ουσιαστικά =

ρήματα =

επίθετα =

επίρρηματα =

➤ Άσκηση 3**

Κάποιες λέξεις στα ελληνικά μπορεί να ανήκουν σε περισσότερες από μία γραμματικές κατηγορίες. Δες για παράδειγμα τη λέξη *αγκαλιά*, που μπορεί να είναι *ουσιαστικό* ή *επίρρημα*.

Βρες σε ποια γραμματική κατηγορία ανήκουν οι παρακάτω λέξεις και γράψε ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση, όπως στο παράδειγμα.

	γραμματική κατηγορία	παράδειγμα
αγκαλιά	ουσιαστικό	<i>Τον πήρε στην αγκαλιά της.</i>
αγκαλιά	επίρρημα	<i>Περπατούσαν αγκαλιά.</i>
1. άρρωστος		
2. άρρωστος		
3. βασιλικός		
4. βασιλικός		
5. καφέ		
6. καφέ		
7. τέλος		
8. τέλος		
9. θαύμα		
10. θαύμα		

2 Ουσιαστικά μόνο στον ενικό ή μόνο στον πληθυντικό αριθμό

Μερικά ουσιαστικά χρησιμοποιούνται μόνο στον ενικό αριθμό (π.χ. το *χάος*, το *ηθικό* κτλ.), ενώ άλλα χρησιμοποιούνται μόνο στον πληθυντικό αριθμό (π.χ. τα *γεράματα*, τα *εγκαίνια* κτλ.). Το λεξικό σου δίνει αυτή την πληροφορία με δύο τρόπους:

- ❖ Όταν η λέξη έχει μόνο ενικό αριθμό, τότε υπάρχει ειδική υπόδειξη που γράφει ότι η λέξη δεν έχει πληθυντικό αριθμό:

το **χάος** (του χάους) *ουσ.:*

ΥΠΑ: Η λέξη χάος δεν έχει πληθυντικό αριθμό.

1) το χάος είναι ο χώρος στο διάστημα στον οποίο κινούνται οι πλανήτες **ΠΡΔ:** *Το χάος του διαστήματος.*

❖ Όταν η λέξη έχει μόνο πληθυντικό αριθμό, τότε ο τίτλος του λήμματος έχει άρθρο **οι** ή **τα**:

τα **εγκαίνια** (των εγκαινίων) *ουσ.:*

1) τα εγκαίνια είναι η επίσημη τελετή που γίνεται όταν αρχίζει να λειτουργεί μια νέα επιχείρηση ή οργανισμός **ΠΡΔ1:** *Χτες ήλθε στην πόλη μας ο υπουργός για τα εγκαίνια της νέας δημοτικής βιβλιοθήκης.*

➤ **Άσκηση 4***

Σημείωσε τις λέξεις που δεν έχουν πληθυντικό αριθμό, όπως στο πρώτο παράδειγμα.

	δεν έχει πληθυντικό αριθμό
το θράσος	☒
1. ο φράχτης	☐
2. η ειρήνη	☐
3. η δύση	☐
4. το ταξίδι	☐
5. το καπέλο	☐
6. η γη	☐
7. η κατασκευή	☐
8. η θέα	☐
9. η βοήθεια	☐
10. η αφή	☐
11. το τάβλι	☐
12. ο κορμός	☐

➤ **Άσκηση 5****

Σημείωσε τις λέξεις που δεν έχουν ενικό αριθμό όπως στο παράδειγμα.

	δεν έχει ενικό αριθμό
τα σιτηρά	☒
οι μαθηματικοί	☐
τα παιδιά	☐
τα σουηδικά	☐
τα λάθη	☐
τα εσπεριδοειδή	☐
τα ναύλα	☐
τα διόδια	☐
τα μεσάνυχτα	☐
τα πόδια	☐
τα μαθηματικά	☐

➤ **Άσκηση 6*****

Μερικές από τις παρακάτω λέξεις, όταν είναι στον πληθυντικό αριθμό, έχουν ειδική σημασία. Βάλε σε κύκλο τις λέξεις αυτές και συμπλήρωσε τον αντίστοιχο τύπο, όπως στο πρώτο παράδειγμα:

το ακουστικό τα ακουστικά

1. η έκπτωση
2. η κουρτίνα
3. το προσόν
4. η νύχτα
5. το μακαρόνι
6. η ανοησία
7. το χαρτί
8. το μολύβι
9. το τέλος

➤ **Άσκηση 7*****

Οι παρακάτω λέξεις έχουν μια ειδική σημασία μόνο στον ενικό αριθμό. Γράψε ένα παράδειγμα για αυτή τη σημασία δίπλα από κάθε λέξη.

το λίπος Έχω πολύ λίπος στην κοιλιά.

1. το ποτό
2. η ομιλία
3. η μπάλα
4. η τρέλα
5. ο στίβος
6. η καρυδιά
7. το λάθος

3 Αρσενικό, θηλυκό ή ουδέτερο;

Τα ουσιαστικά στα ελληνικά έχουν τρία γένη: αρσενικό, θηλυκό και ουδέτερο.

➤ **Άσκηση 8***

Με τη βοήθεια του λεξικού βάλε καθένα από τα παρακάτω ουσιαστικά στο σωστό σύννεφο: τα αρσενικά στο γκρι, τα θηλυκά στο ροζ και τα ουδέτερα στο κίτρινο. Δες το πρώτο παράδειγμα.

περηφάνια, πρόοδος, δρόμος, αναποδιά, χρέη, κάθοδος, πολίτης, πωλητής, σφάλμα

➤ **Άσκηση 9***

Στις προτάσεις που ακολουθούν λείπουν κάποιες λέξεις με τα άρθρα τους. Υπογράμμισε τη σωστή απάντηση και έλεγξε τις απαντήσεις σου στο λεξικό.

.....αυτό εισάγεται από τη Γερμανία.

- α. το προϊόν β. ο προϊόν γ. η προϊόν

1. Φέτος αποφασίσαμε να κάνουμεπου ονειρευόμασταν.

- α. τον κρουαζιέρα β. το κρουαζιέρα γ. την κρουαζιέρα

2.που μένω είναι Δαγκλή 5.

- α. η οδός β. ο οδός γ. το οδός

3. Για να μείνεις στο κάμπινγκ πρέπει να πάρεις και

- α. τον αντίσκηνο β. το αντίσκηνο γ. την αντίσκηνο

4.που έγινε στο στρατόπεδο τους ξύπνησε όλους.

- α. το έφοδος β. ο έφοδος γ. η έφοδος

5.και η αξιοπρέπειά του δεν του επιτρέπουν να μιλά έτσι.

- α. ο κύρος β. το κύρος γ. τον κύρος

➤ **Άσκηση 10****

Προσπάθησε με τη βοήθεια του λεξικού να βάλεις όλες τις λέξεις που βρίσκονται στο σταυρόλεξο κάτω από τη σωστή στήλη ανάλογα με το γένος τους.

Ψ	Υ	Χ	Ι	Α	Τ	Ρ	Ε	Ι	Ο
Η	■	Ω	■	Ι	■	■	Ν	■	■
Φ	Υ	Μ	Α	Τ	Ι	Ω	Σ	Η	■
Ο	■	Α	■	Η	■	■	Η	■	Β
Σ	■	Τ	■	Μ	Ο	Υ	Μ	Ι	Α
■	Σ	Ε	Λ	Α	■	■	Ο	■	Ρ
■	■	Ρ	■	■	Κ	■	■	■	Κ
Κ	Λ	Η	Μ	Α	Τ	Α	Ρ	Ι	Α
Α	■	■	Π	■	Ι	■	■	■	■
Ι	Ε	Ρ	Ε	Α	Σ	■	Π	■	Α
Ρ	■	■	Λ	■	Τ	Ο	Υ	Λ	Ι
Ο	■	■	Α	■	Η	■	Λ	■	Μ
Σ	■	■	Σ	Υ	Σ	Τ	Η	Μ	Α

αρσενικά	θηλυκά	ουδέτερα
		ψυχιατρείο

➤ **Άσκηση 11*****

Οι λέξεις που ακολουθούν δεν έχουν άρθρο. Βάλε άρθρα στα παρακάτω ουσιαστικά και αντιστοιχισέ τα με τα επίθετα που ακολουθούν. Δώσε προσοχή στο γένος και τον αριθμό.

α. .ο... <u>σιδερωμένος</u> _____ γιακάς	1. ακαταμάχητος
β. _____ ανορεξία	2. αδιάκριτα
γ. _____ βλέμματα	3. αλιευτικά
δ. _____ δίχτυα	4. βαρύ
ε. _____ πένθος	5. σιδερωμένος
στ. _____ πλήθος	6. νευρική
ζ. _____ τάβλες	7. συγκεντρωμένο
η. _____ γόης	8. ξύλινες

4 Τα θηλυκά επαγγελματικά ουσιαστικά

Στα ελληνικά, τα ουσιαστικά που δηλώνουν κάποιο επάγγελμα, αξίωμα ή τίτλο σχηματίζουν το θηλυκό τύπο με διάφορους τρόπους: 1. με διαφορετική λέξη, π.χ. ο *κουρέας* – η *κομμώτρια*, 2. με διαφορετική κατάληξη, π.χ. ο *βασιλιάς* – η *βασίλισσα*, ο *αθλητής* – η *αθλήτρια*, και 3. με την κατάληξη του αρσενικού αλλά με το άρθρο του θηλυκού, π.χ. ο *ηθοποιός*, - **η** ηθοποιός. Να θυμάσαι ότι μερικά θηλυκά επαγγελματικά μπορούν να σχηματιστούν με τον τρόπο 2 και με τον τρόπο 3, π.χ. ο *γιατρός* – **η** *γιατρός* και η *γιατρίνα*.

➤ **Άσκηση 12***

Βρες και υπογράμμισε, όπως στο παράδειγμα, το σωστό τύπο για καθένα από τα παρακάτω θηλυκά επαγγελματικά ουσιαστικά.

Η κυρία Παπαδοπούλου είναι ητου σχολείου.

α. διευθύντρια β. διευθυντίνα γ. διευθύντισσα

1. Η μαμά μου δουλεύει στη Βουλή. Είναι

α. βουλευτίνα β. βουλευτίσσα γ. βουλευτίνα

2. Ητης γειτονιάς μας είναι πολύ νέα.

α. γιατρίτρια β. γιατρίνα γ. γιατρίσσα

3. Η Μαρίνα είναιόπως και ο πατέρας της

α. δικαστίνα β. δικάστισσα γ. δικάστρια

4. Η αδερφή μου είναι.....σε μια μεγάλη εταιρεία

α. λογίστρια β. λογιστίνα γ. λογίστισσα

➤ **Άσκηση 13***

Γράψε τα θηλυκά ουσιαστικά που δίνει το λεξικό σου για τα παρακάτω επαγγέλματα. Δες το πρώτο παράδειγμα.

ο γιατρός → η γιατρός, η γιατρίνα.....

α. ο ηθοποιός →.....

β. ο δικηγόρος →.....

γ. ο συνεργάτης →.....

δ. ο τραγουδιστής →.....

ε. ο πρόεδρος →.....

στ. ο αστυνομικός →.....

ζ. ο αρχιτέκτονας →.....

➤ **Άσκηση 14****

Στο πλαίσιο δίνονται κάποια θηλυκά επαγγελματικά. Συμπλήρωσε τις παρακάτω προτάσεις με το αντίστοιχο αρσενικό για κάθε επάγγελμα.

η ταξιτζού η πρωθυπουργίνα η γραμματέας
η φυσικός η δικαστίνα η γυμνασιάρχης η δασκάλα
η συγγραφέας η διευθύντρια η χορεύτρια
η τενίστρια η πωλήτρια η αεροσυνοδός

Ο Γάλλος **πρωθυπουργός** έκανε επίσημη επίσκεψη στην Ελλάδα.

1. Ο _____ σεβρίζει ποτό και φαγητό στους επιβάτες του αεροπλάνου.
2. Είναι διάσημος _____ μοντέρνου χορού.
3. Εκλέχτηκε _____ του ορειβατικού συλλόγου Χανίων.
4. Ο _____ έδωσε αποβολή στους άτακτους μαθητές της β' γυμνασίου.
5. Ο _____ αθώωσε τον κατηγορούμενο.
6. Ο _____ έγραψε την άσκηση στον πίνακα.
7. Ζήτησαν αύξηση από το _____.
8. Ο _____ με χρέωσε 20€ για να με πάει στο αεροδρόμιο.
9. Είναι _____ αστυνομικών βιβλίων.
10. Ο κορυφαίος _____ κέρδισε το παγκόσμιο τουρνουά τένις.
11. Εργάζεται _____ σε κατάσταση ηλεκτρικών ειδών.
12. Ο Ισαάκ Νεύτων ήταν μεγάλος _____.

➤ **Άσκηση 15*****

Στο κρυπτόλεξο, βρες οκτώ (8) κρυμμένες λέξεις που δηλώνουν κάποιο επάγγελμα.

Κ	Τ	Ο	Ρ	Ε	Γ	Ι	Λ	Ι	Ε
Ο	Ρ	Ζ	Ι	Τ	Ε	Β	Υ	Ο	Σ
Μ	Ι	Ω	Ψ	Ρ	Ω	Ο	Τ	Μ	Ν
Μ	Α	Γ	Ε	Ι	Ρ	Ι	Σ	Σ	Α
Ω	Χ	Ρ	Ι	Ν	Γ	Κ	Ο	Ι	Υ
Τ	Υ	Α	Γ	Ε	Ο	Ο	Κ	Η	Τ
Η	Λ	Φ	Ι	Ζ	Σ	Δ	Η	Σ	Ι
Σ	Κ	Ο	Δ	Η	Γ	Ο	Σ	Ο	Κ
Ι	Μ	Σ	Τ	Ο	Ρ	Μ	Ι	Ρ	Ο
Ε	Ξ	Η	Π	Ρ	Θ	Ο	Υ	Ε	Σ
Λ	Ρ	Α	Φ	Τ	Η	Σ	Τ	Ρ	Ι

5 Οικογένειες λέξεων

Όλες οι λέξεις που βγήκαν από την ίδια απλή λέξη με παραγωγή ή με σύνθεση αποτελούν μια **οικογένεια**. Οι λέξεις που ανήκουν σε μια οικογένεια έχουν κάτι κοινό στη σημασία τους και λέγονται **συγγενικές**, π.χ. *σπίτι, σπιτάκι, σπιτικός, σπιτίσιος, σπιτονοικοκυρά*.

➤ Άσκηση 16*

Βρες στο λεξικό όσες περισσότερες λέξεις μπορείς που να σχηματίζονται από τις ακόλουθες λέξεις:

α. χιόνι → *χιονάνθρωπος*,

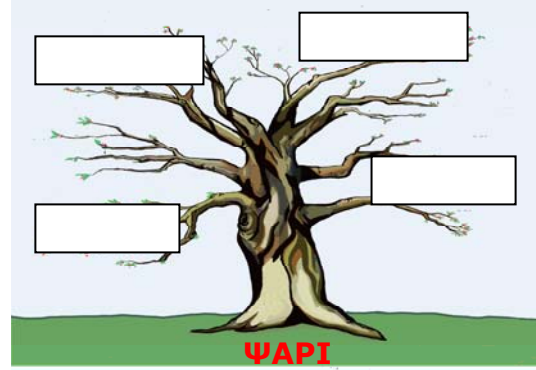
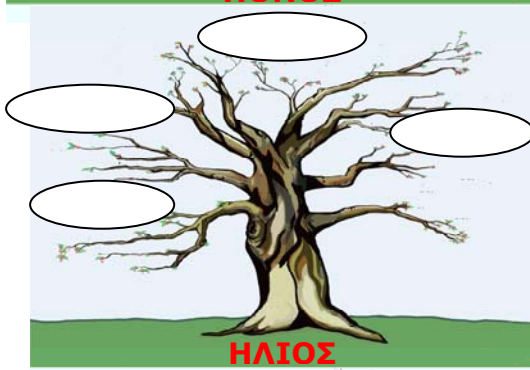
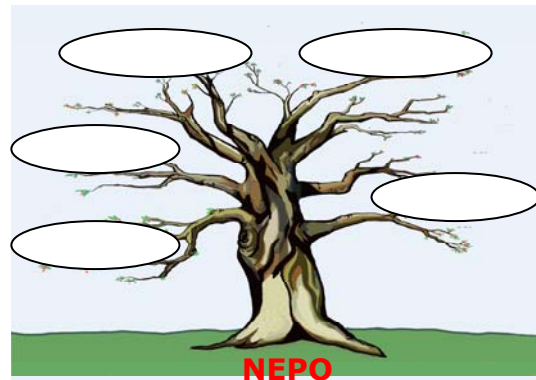
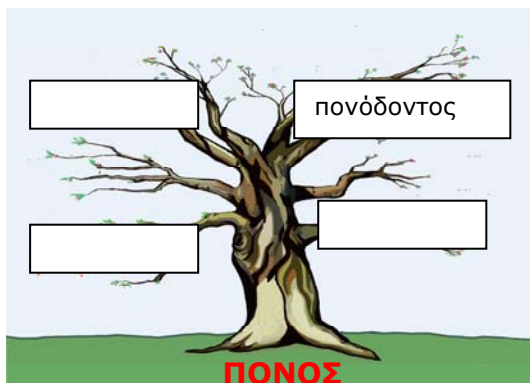
β. παιδί →

γ. άνεμος →

δ. αίμα →

➤ Άσκηση 17*

Συμπλήρωσε τα φύλλα του κάθε δέντρου με λέξεις από την ίδια οικογένεια. Η πρωτότυπη, απλή λέξη δίνεται στη ρίζα του δέντρου.

➤ Άσκηση 18**

Γράψε πάνω από κάθε στήλη την πρωτότυπη λέξη κάθε οικογένειας, όπως στο παράδειγμα. Μπορείς να σκεφτείς και άλλες λέξεις της ίδιας οικογένειας;

1. ζέστη	2. _____	3. _____	4. _____
ζεστός	χαρτόνι	νεανικός	κυνηγάω
ζεσταίνω	χάρτινος	νεαρός	κυνηγός
ζεστασιά	χαρτοπωλείο	νεολαία	κυνηγητό
ζεσταμένος
.....
.....
.....

➤ **Άσκηση 19****

Φτιάξε τέσσερις αλυσίδες λέξεων που να ανήκουν στην ίδια οικογένεια. Όλες οι αλυσίδες πρέπει να αρχίζουν και να τελειώνουν στις μπλε λέξεις.

ξύλο	σταυρός	ξύπνᾶω	στρατός
σταυρόλεξο		ξύπνημα	
ξύλεια			στρατιώτης
		στρατηγός	
ξύλοκόπος			ξύπνητήρι
	σταυροπόδι	ξύπνιος	
ξύλουργείο			στράτευμα
		σταυροδρόμι	
ξύλινος	σταυρώνω	αγουροξύπνημένος	στρατόπεδο

➤ **Άσκηση 20****

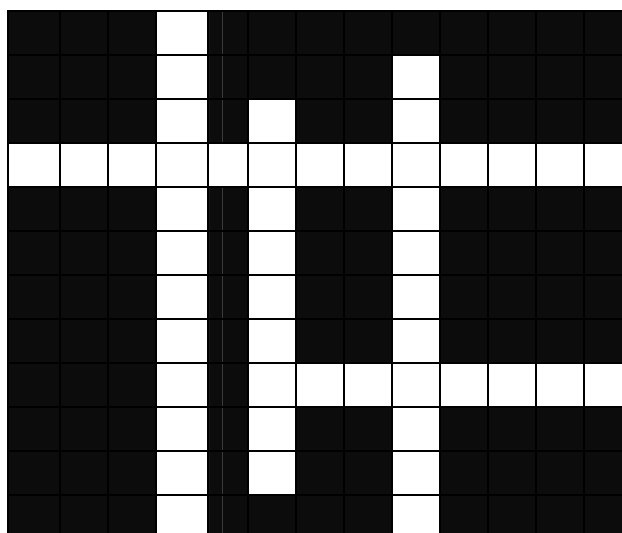
Συμπλήρωσε τις λέξεις που λείπουν ώστε να σχηματιστεί η οικογένεια λέξεων για κάθε χώρα.

	Ποια είναι η χώρα	Ποιος μένει σε αυτή	Ποια γλώσσα μιλάει
1	Γαλλία		
2			ιταλικά
3		Γιαπωνέζος, Γιαπωνέζα	
4	Πολωνία		
5			ρουμανικά
6		Ρώσος, Ρωσίδα	
7			κινέζικα
8	Γερμανία		
9			ολλανδικά/ολλανδέζικα
10	Αγγλία		

➤ **Άσκηση 21*****

Τα σταυρόλεξα περιέχουν λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια. Διάβασε προσεκτικά τους σύντομους ορισμούς και προσπάθησε να βρεις με τη βοήθεια του λεξικού τις λέξεις που λείπουν. Οι υπογραμμισμένες λέξεις θα σε βοηθήσουν!

1.

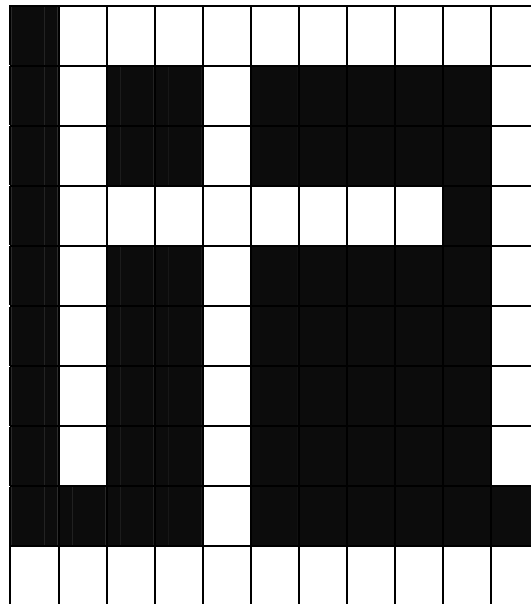
Κάθετα

1. άγριο κατσίκι που ζει στους βράχους και στα ψηλά βουνά
2. μικρό, άγριο ζώο που μοιάζει με γάτα
3. κοιτάζω με άγριο βλέμμα

Οριζόντια

1. άγριο γουρούνι που ζει μακριά από τους ανθρώπους
2. έτσι ονομάζουμε κάποιον που φαίνεται άγριος

2.

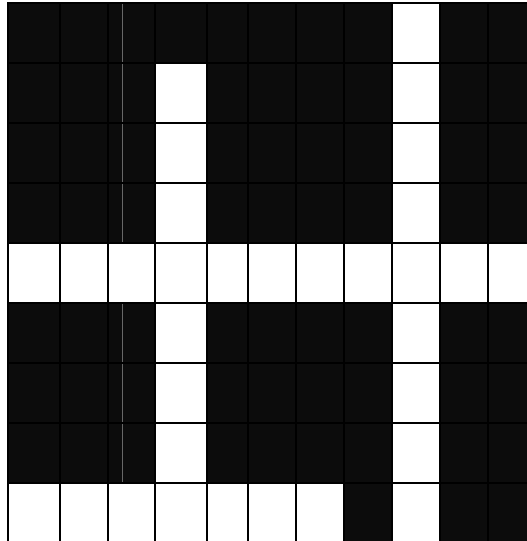
Κάθετα

1. το λέμε για να ευχηθούμε σε κάποιον να έχει καλή ημέρα
2. αυτό που μετράει τις μέρες, τις εβδομάδες, τα χρόνια
3. έτσι λέγεται κάτι που διαρκεί όλη την ημέρα

Οριζόντια

1. έτσι λέγεται κάτι που γίνεται κάθε μέρα
2. έτσι λέγεται κάτι που διαρκεί μία μέρα, δηλαδή 24 ώρες
3. τα χρήματα που παίρνουμε για μία μέρα εργασίας

3.

Κάθετα

1. το φορτηγό που χρησιμοποιούν οι αγρότες
2. αγροτικό κτήμα που καλλιεργείται

Οριζόντια

1. αυτός που φυλάει τους αγρούς
2. αυτός που καλλιεργεί τους αγρούς ή τρέφει ζώα

Εισαγωγή στους συμφραστικούς πίνακες

Τα τελευταία χρόνια, με τις δυνατότητες που μας δίνουν οι υπολογιστές μπορούμε να συγκεντρώνουμε μεγάλο αριθμό κειμένων, τα οποία μας βοηθούν να μελετούμε τις λέξεις. Ειδικότερα, υπάρχουν προγράμματα που εντοπίζουν σε διάφορα κείμενα τη λέξη που μας ενδιαφέρει κάθε φορά και την παρουσιάζουν με τρόπο που να ξεχωρίζει από τις υπόλοιπες. Έτσι, δημιουργούνται πίνακες που ονομάζονται *συμφραστικοί πίνακες*. Αυτό μας βοηθάει να βλέπουμε εύκολα και καθαρά ποιες λέξεις βρίσκονται συνήθως δίπλα (πριν ή μετά) στη λέξη που μελετούμε, κι έτσι μπορούμε να καταλάβουμε με ποιες λέξεις αυτή χρησιμοποιείται συνήθως.

➤ Άσκηση 1*

Κοίταξε τις προτάσεις στο συμφραστικό πίνακα και απάντησε στις ερωτήσεις.

	θα δωρίσουν για φιλανθρωπικό	σκοπό	τα χρήματα που κέρδισαν μαζί με το φετινό βραβείο	
	Το Κίνημα Οικολόγων – Περιβαλλοντιστών ιδρύθηκε το 1996, με	σκοπό	να προωθήσει την προστασία του περιβάλλοντος και να ευαισθητοποιήσει την κοινωνία για τα...	
	ο επιδέξιος κλέφτης ξέφυγε απ' τον πρώτο	σκοπό	και λίγο πριν φτάσει στο δεύτερο πέταξε ένα φιαλίδιο στο έδαφος.	
	Μόνη της, στον δικό της κόσμο, σφύριξε έναν γλυκό και καθαρό	σκοπό	και οι νότες χοροπηδούσαν πάνω στα γυαλιστερά τούβλα του τοίχου και	
	Τελικά πέτυχαν τον	σκοπό	τους μέχρι που έγινε κάτι ευτράπελο.	
	Την είδε να ποτίζει τα λουλούδια της και να τραγουδάει έναν εύθυμο	σκοπό	. Αυτή δε χάρηκε ιδιαίτερα που τον είδε, όμως	
	Κινήθηκε προς τη Βόρεια Γαλλία με απώτερο	σκοπό	να συντρίψει το γαλλικό στρατό	
	Ερώτηση: Γιατί έχουμε δαχτυλικά αποτυπώματα; Τι	σκοπό	εξυπηρετούν; Απάντηση: Τα δαχτυλικά αποτυπώματα μας βοηθούν να κρατάμε	
	Σαν γυρίσαμε ώρα δώδεκα παρά ρωτάμε το	σκοπό	στην πύλη αν γύρισε ο λοχίας και οι φαντάροι	

Κάθε ενδιαφερόμενο μέλος Δ.Ε.Π. συμπληρώνει για το	σκοπό	αυτό ειδικό έντυπο	
--	--------------	--------------------	--

- α) Ποια είναι η λέξη που περιγράφεται στον πίνακα; _____
- β) Πόσες σημασίες έχει αυτή η λέξη στο λεξικό σου; _____
- γ) Σε ποια σημασία του λεξικού αντιστοιχεί κάθε πρόταση του πίνακα; (Σημειώσέ τις δίπλα στον πίνακα.)
- δ) Πόσες σημασίες της λέξης βρήκες συνολικά στον πίνακα; _____

➤ **Άσκηση 2****

Μελέτησε τα παραδείγματα της λέξης τόνος στο συμφραστικό πίνακα και απάντησε στις ερωτήσεις.

Αλατοπιπερώνουμε τις φέτες του	τόνου	. Με ένα πινέλο λαδώνουμε ελαφρώς το τηγάνι ή τη σχάρα αφού έχει κάψει πολύ καλά.
Υπολογίζεται ότι φτάνουν τους 44.000	τόνους	οι πραγματικές ποσότητες σολομού που αλιεύονται κάθε χρόνο.
Προσπαθώ να γράψω ελληνικά στο Open office και γράφω αλλά δεν μπορώ να βάλω	τόνους	! Όπως βλέπετε στο μήνυμα
διατηρώντας έτσι τη θέση του	τόνου	στη γενική του πληθυντικού των αρσενικών
χημικές ουσίες κυκλοφορούν σήμερα σε ποσότητες μεγαλύτερες του ενός	τόνου	στην Ευρωπαϊκή Ένωση
Εάν εξασφαλίσετε φρέσκο φιλέτο	τόνου	, τότε μέσα σε λίγη ώρα θα μπορέσετε να ετοιμάσετε
Υπάρχουν δύο τρόποι για τη διατήρηση του	τόνου	, μέσα σε αλατόνερο ή μέσα σε λάδι.
αυτό το μηχανικό έργο αντιστοιχεί με την ανύψωση βάρους ενός	τόνου	, από την επιφάνεια της θάλασσας ως την υψηλότερη κορυφή
κατά τη διάρκεια της ηλεκτρολόγησης, ξεχνάμε τους	τόνους	και αν δεν έχουμε αυτόματο διορθωτή τότε δεν προσέχουμε
Με την ανακύκλωση ενός	τόνου	γυαλιού εξοικονομούνται 1,1 τόνοι πρώτων υλών και ενέργεια

α) Πόσες σημασίες του ουσιαστικού αναγνωρίζεις; _____

β) Γράψε ένα σύντομο ορισμό για κάθε σημασία που βρήκες στον πίνακα και σημείωσε δίπλα τον αριθμό της πρότασης που αντιστοιχεί σε αυτήν.

σύντομη περιγραφή του ορισμού	προτάσεις πίνακα
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

➤ **Άσκηση 3*****

Πολλές φορές λέξεις ή τύποι που ανήκουν σε διαφορετικές γραμματικές κατηγορίες εμφανίζουν την ίδια μορφή, π.χ.:

Δεν μπόρεσα να δω τη συνέχεια της ταινίας, γιατί κοιμήθηκα.

(η συνέχεια = ουσιαστικό)

Ο ξάδερφός μου πηγαίνει συνέχεια αργά στη δουλειά και σίγουρα θα τον απολύσουν.

(συνέχεια = επίρρημα)

Στον παρακάτω συμφραστικό πίνακα ο τύπος *λύσεις* άλλοτε είναι ουσιαστικό (η *λύση*) και άλλοτε ρήμα (*λύνω*). Σημείωσε τους αριθμούς των προτάσεων δίπλα στη σωστή γραμματική κατηγορία.

α. ουσιαστικό: _____

β. ρήμα : _____

όταν πλέον μιλάμε και αναζητούμε	λύσεις	για μία κοινότητα 400 εκατομμυρίων ανθρώπων, από 25
Υπάρχει πιο ανοιξιάτικος τρόπος για να	λύσεις	τις διαφορές σου με τους κολλητούς σου από ένα καταιγιστικό παιχνίδι
προσφέρουμε στους πελάτες μας	λύσεις	για την οργάνωση του γραφείου τους.
Γιατί αν θες να	λύσεις	το πρόβλημα του πάρκινγκ χτίζεις 5 τεράστια πάρκινγκ δωρεάν
να παίξουμε μαζί αυτό το ΠΡΟΠΟ και πού	λύσεις	το οικονομικό σου πρόβλημα,

ξέρεις, μπορεί να		
επιστήμονες αναζητούν	λύσεις	για την αντιμετώπιση των συνεπειών από τη ρύπανση του περιβάλλοντος
Στην παρακάτω φόρμα συμπληρώστε τις	λύσεις	των ασκήσεων
Για να	λύσεις	τα κορδόνια σου άνετα, φρστ... τραβάς το κορδονάκι και ιδού.. πόσο εύκολα γίνεται!
συνεργάζονται μαζί τους προκειμένου να σχεδιαστούν ολοκληρωμένες	λύσεις	για την αντιμετώπιση κρίσιμων θεμάτων
Αν φτιάχνεις το σπίτι σου και ζητάς	λύσεις	και συμβουλές, πριν επισκεφτείς κάποιο εξειδικευμένο κατάστημα, κάνε κλικ εδώ
Δοκίμασε να	λύσεις	τις ασκήσεις του βιβλίου και να πας να ρωτήσεις τις απορίες σου τον καθηγητή
παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις στην τεχνολογία και δίνει τις	λύσεις	που χρειάζονται εξασφαλίζοντας τη σιγουριά στην επιτυχία
Εσύ να	λύσεις	το πρόβλημα της χωματερής και άφησε τις αλλαγές σε μένα.
Όσοι παρέδωσαν εμπρόθεσμα	λύσεις	για τη Σειρά Ασκήσεων 7 μπορούν να τις παραλάβουν διορθωμένες από το γραφείο του καθηγητή.
στην εφημερίδα δημοσιεύτηκαν οι	λύσεις	για τα θέματα της άλγεβρας.
καλούνται να δώσουν άμεσες	λύσεις	σε μια σειρά προβλημάτων.
κι ίσως με τον καιρό τα δεσμά να	λύσεις	και να γράψεις στην καρδιά τις αναμνήσεις.
Ο στόχος σου είναι να	λύσεις	τους γρίφους και να ανακαλύψεις τη μυστική διεύθυνση, να τη ηλεκτρολογήσεις στην...

➤ **Άσκηση 4*****

Στα παρακάτω παραδείγματα υπάρχει το ρήμα *πάνω* σε διαφορετικούς τύπους. Μελέτησε το συμπραστικό πίνακα και απάντησε στις ερωτήσεις.

Ο φύλακας πετάχτηκε και	έπιασε	στον αέρα το παιδί προτού καταλήξει στο χαντάκι.
Κατεβήκαμε στο ποτάμι για μπάνιο και μας	έπιασε	το σούρουπο στην επιστροφή.
ο σερβιτόρος τής ψιθύρισε κάτι στο αυτί. Η Όλγα	έπιασε	απαλά το χέρι του και ύστερα του χαμογέλασε.
Το καλοκαίρι πέρασε και	έπιασε	ο χειμώνας με μένα να γυρνάω στο Πανεπιστήμιο.
Σήμερα που έφυγε η Ξανθούλα για Κουφονήσια με έχει	πιάσει	κι εμένα μια τρέλα για διακοπές!
Η ανύπαντρη κοπέλα που θα	πιάσει	την ανθοδέσμη πιστεύεται ότι είναι η τυχερή.
Καλύτερα να πάμε προς το σπίτι, και να βρούμε κάτι εκεί κοντά, αν μας	πιάσει	βροχή, να τη γλιτώσουμε.
Εκείνος που τα φυλάει τρέχει να	πιάσει	τον τενεκέ ενώ οι άλλοι τρέχουν να κρυφτούν.
Η γύρη που θα κολλήσει επάνω μας, θα γίνει αφορμή για να μας	πιάσει	έντονη φαγούρα.
Εκείνο τον καιρό με είχε	πιάσει	άγχος για το στρατό και αν θα καταφέρω να πάρω αναβολή.
περνούσε στο δρόμο ένα τσίρκο και η γιαγιά έπεσε πάνω στο τραμπολίνο, τινάχτηκε πάνω και	πιάστηκε	από τα κάγκελα του μπαλκονιού.
Πολλή δουλειά έπεσε και	πιάστηκε	η μέση μου από το σκάψιμο.
Ο γνωστός δραπέτης	πιάστηκε	μετά από αρκετούς μήνες από τη ρουμανική αστυνομία και επέστρεψε στη φυλακή.
Δελφίνια εμφανίστηκαν μέσα και έξω από το νερό, σχηματίζοντας κύκλο γύρω από την Αριάδνη. Εκείνη	πιάστηκε	από ένα δελφίни και ξεκίνησε ένα γύρο μαζί του.

α) Πόσες από τις σημασίες του ρήματος *πάνω* αναγνωρίζεις; _____

β) Σε ποια σημασία του λεξικού αντιστοιχεί κάθε πρόταση του πίνακα;

(Σημείωσέ τες δίπλα στον πίνακα.)

γ) Γράψε τα συνώνυμα που σου δίνει το λεξικό για τις σημασίες που βρήκες:

Βρίσκω και εξερευνώ τις σημασίες

1 Λήμματα με πολλές σημασίες

Κάποιες λέξεις στο λεξικό έχουν περισσότερες από μία σημασίες. Κάθε σημασία έχει το δικό της αριθμό και έτσι μπορείς εύκολα να διακρίνεις πόσες σημασίες έχει μία λέξη.

➤ Άσκηση 1*

Διάβασε προσεκτικά το επίθετο ανοιχτός.

α. Πόσες σημασίες έχει; _____

β. Διάβασε προσεκτικά τις σημασίες 1 και 2 και απάντησε στις ερωτήσεις:

- Γιατί χάλασε το φαγητό που είχε μέσα το βάζο;

Επειδή _____

- Γιατί έσκασαν από τη ζέστη;

Επειδή _____

γ. Σε ποια σημασία βρίσκεις το παράδειγμα: Τα ανοιχτά χρώματα της ταιριάζουν πιο καλά, γιατί φωτίζουν το πρόσωπό της. _____

➤ Άσκηση 2*

Διάβασε προσεκτικά το ουσιαστικό γλώσσα και το ρήμα τρέχω στο λεξικό και γράψε τον αριθμό της σημασίας που αντιστοιχεί στα παρακάτω:

γλώσσα

1. φάρεψαν μια μεγάλη γλώσσα
και πολλά μικρά ψάρια
2. κήκε η γλώσσα μου
3. η γλώσσα του παπουτσιού
4. μου αρέσει να τρώω γλώσσα
5. η γλώσσα των κωφών
6. μιλάω μόνο μία ξένη γλώσσα

τρέχω

1. τρέχω ένα πρόγραμμα στον
υπολογιστή
2. τρέχω με το αυτοκίνητο
3. τρέχω γρήγορα γιατί βιάζομαι
4. ο χρόνος τρέχει
-

➤ **Άσκηση 3***

Διάβασε προσεκτικά το ουσιαστικό καρδιά.

α. Πόσες σημασίες έχει; _____

β. Πόσα παραδείγματα υπάρχουν στη σημασία 2; _____

γ. Σε ποια σημασία βρίσκεις το παράδειγμα: *Είναι φυσικό να κάνει τέτοια ζέστη, αφού βρισκόμαστε στην καρδιά του καλοκαιριού.* _____

δ. Στη σημασία 2 υπάρχει το παράδειγμα: *Έχει καλή καρδιά αλλά είναι εγωιστής.* **Με ποια λέξη μπορείς να αντικαταστήσεις τη λέξη καρδιά χωρίς να αλλάξει η σημασία της παραπάνω πρότασης;** _____

ε. Διάβασε προσεκτικά τις σημασίες 1 και 4 και απάντησε στις ερωτήσεις:

- Γιατί είναι βαριά άρρωστος;

Επειδή _____

- Πού βρίσκεται το Σύνταγμα;

Το Σύνταγμα βρίσκεται _____

➤ **Άσκηση 4****

Γράψε τον αριθμό της σημασίας του χάνω που αντιστοιχεί στα παρακάτω:

1. χάνω συνέχεια τα κλειδιά μου	☐
2. χάνω το λεωφορείο και αργώ στη δουλειά	☐
3. χάνω σιγά-σιγά την όρασή μου	☐
4. δε χάνω ποτέ τις ειδήσεις των 8	☐
5. χάνω στα χαρτιά	☐
6. χάνω τη δουλειά μου	☐
7. χάνω την υπομονή μου	☐

➤ **Άσκηση 5****

Διάβασε προσεκτικά το επίθετο δυνατός. Χρησιμοποίησε τις σημασίες 1, 2, 4 για να φτιάξεις έναν κατάλογο με μερικά πράγματα που μπορεί να είναι δυνατά. Τα παραδείγματα του λεξικού θα σε βοηθήσουν.

οργανισμός _____

➤ **Άσκηση 6****

Για να συμπληρώσεις τις παρακάτω προτάσεις, διάβασε προσεκτικά τα παραδείγματα που δίνει το λεξικό σου για τις σημασίες του ουσιαστικού **λάστιχο**.

1. Τα _____ μου είναι φτιαγμένα από λάστιχο.
2. Φούσκωσα τα λάστιχα του _____ μου με μια τρόμπα.
3. Όταν τελειώσεις το _____, να βάλεις το λάστιχο στη θέση του.
4. Πιάσε τα _____ σου με ένα λάστιχο, για να μη σε ζεσταίνουν.
5. Στα διαλείμματα τα κορίτσια _____ συνήθως λάστιχο.

➤ **Άσκηση 7*****

Διάβασε προσεκτικά το ρήμα **χαλάω** και αντιστοίχισε τους ορισμούς (α-ε) με τις προτάσεις (1-5) που περιέχουν τα συνώνυμα του **χαλάω**.

· όταν χαλάμε κάτι, το κάνουμε να γίνει άχρηστο, να μην μπορούμε να το χρησιμοποιήσουμε	· Ο καιρός <u>χειροτερεύει</u> από Δευτέρα.
· όταν χαλάμε μια σχέση, κάνουμε κάτι για να σταματήσει να υπάρχει	· <u>Ξοδεύει</u> ολόκληρη περιουσία, για να αγοράσει αυτό το σπίτι!
γ. όταν χαλάμε κάτι, χρησιμοποιούμε μεγαλύτερη ποσότητα από όση πρέπει	· Ο παππούς του Γιώργου τον <u>κακομαθαίνει</u> , γιατί του δίνει πάντα ό,τι ζητάει.
· κάτι χαλάει όταν γίνεται χειρότερο	· Πετάει συνέχεια τα παιχνίδια της κάτω, με αποτέλεσμα να τα <u>καταστρέφει</u> όλα.
· όταν χαλάμε κάποιον, και κυρίως ένα παιδί, το κάνουμε να έχει κακό χαρακτήρα	· Ο Γιώργος <u>διαλύει</u> τη φιλία μας με το να μου λέει τόσα ψέματα.

➤ **Άσκηση 8*****

Διάλεξε την πρόταση που ταιριάζει σε κάθε ορισμό, όπως στο παράδειγμα:

γλυκό λέμε κάτι που έχει τη γεύση της ζάχαρης ή του μελιού και προκαλεί ευχαρίστηση.

- α. Μου αρέσει να πίνω γλυκό τσάι το πρωί.
- β. Η καινούρια φιλόλογος είναι πολύ γλυκιά και χαμογελαστή και την αγαπούν όλοι στην τάξη.
- γ. Δε μου αρέσει ούτε η φέτα ούτε το κεφαλοτύρι, προτιμώ τα γλυκά τυριά.
1. Όταν ένα φυτό ή ένα ζώο είναι άγριο, ζει και μεγαλώνει στη φύση, χωρίς να το φροντίζουν καθόλου οι άνθρωποι
- α. Η γάτα που έχει η Μαρία στο σπίτι της είναι όμορφη, αλλά πολύ άγρια.
- β. Στο χωριό μου υπάρχουν άγρια κατσίκια που ζουν ελεύθερα στο βουνό και δεν τα φροντίζει κανένας.
- γ. Πολλές άγριες φυλές του Αμαζονίου μιλούν γλώσσες που δεν γνωρίζουμε.
2. Όταν ένα μαγαζί είναι κλειστό ή ένας οργανισμός είναι κλειστός, τότε έχει σταματήσει να δουλεύει για λίγο ή για πάντα.
- α. Στην Ελλάδα τα μαγαζιά είναι κλειστά τις Κυριακές.
- β. Η γιορτή του σχολείου θα γίνει στο κλειστό γυμναστήριο του χωριού.
- γ. Το σπίτι ήταν κλειστό για πολύ καιρό και μύριζε μούχλα.
3. Όταν είμαστε καλοί σε κάτι, έχουμε την ικανότητα, τη δύναμη ή τις γνώσεις να το κάνουμε πολύ καλά.
- α. Χθες είχε πολύ καλό καιρό και πήγαμε στη θάλασσα.
- β. Αγόρασε ένα μεγάλο σπίτι σε πολύ καλή τιμή.
- γ. Είναι πολύ καλός στην ορθογραφία, αλλά δεν τα καταφέρνει στην ανάγνωση.
4. Ένα ζωηρό παιδί κάνει φασαρία και αταξίες και δεν υπακούει σε αυτά που του λένε.
- α. Ο ζωνναράδικος είναι ζωηρός θρακιώτικος χορός.
- β. Όλοι στην τάξη έδειξαν ζωηρό ενδιαφέρον για το μάθημα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.
- γ. Ο Μάκης είναι πολύ ζωηρός και η μαμά του συνέχεια τον μαλώνει.
5. Λέμε ότι κάτι είναι βαρύ όταν είναι πολύ δύσκολο και κουραστικό.
- α. Είχε βαριά πνευμονία και έμεινε μια εβδομάδα στο νοσοκομείο.
- β. Πονάει η μέση της Λένας γιατί έκανε βαριές δουλειές όλο το πρωί.
- γ. Το σπιφάδο είναι νόστιμο φαγητό, αλλά πολύ βαρύ για το στομάχι.

➤ **Άσκηση 9*****

Κάθε λέξη της ακροστιχίδας έχει πολλές σημασίες. Μάντεψε τη σωστή λέξη από τους ορισμούς που την περιγράφουν.

1. Σ _ _ _ _ _
2. Χ _ _ _ _ _
3. _ _ _ _ _ Ο
4. Λ _ _ _ _ _
5. Ε _ _ _ _ _
6. _ _ _ _ _ Ι
7. _ _ _ _ _ Ο

1.

1. δίνω κάτι στο ταχυδρομείο για να το μεταφέρει σε κάποιον
2. λέω σε κάποιον να πάει κάπου, παραπέμπω
3. οδηγώ κάτι σε συγκεκριμένο σημείο, πετάω κάτι

2.

1. μετακινώ κάτι προς τα κάτω
2. κατεβάζω τα μάτια ή το κεφάλι προς το έδαφος, συνήθως από ντροπή
3. σκύβω, κατεβαίνω
4. φτηναίνω, μειώνω

3.

1. ύψωμα γης με πλαγιές
2. μέρος ή περιοχή που βρίσκεται σε μεγάλο υψόμετρο
3. σύνολα από πράγματα που είναι το ένα πάνω στο άλλο, σωρός
4. κάτι πολύ μεγάλο ή δύσκολο

4.

1. ανυπομονησία
2. η αγωνία που νιώθουμε όταν περιμένουμε να γίνει κάτι
3. ξαφνικός φόβος ή ταραχή για κάτι δυσάρεστο που έγινε
4. δυσάρεστο γεγονός που μας κάνει να νιώθουμε φόβο ή ταραχή

5.

1. κοιτάζω πολύ προσεκτικά
2. ερευνώ, μελετώ
3. ανακρίνω
4. κάνω ερωτήσεις ή βάζω ένα τεστ (για καθηγητή)

πιάνω διάφορα σημεία στο σώμα, για να δω αν έχει καλή υγεία (για γιατρό)

6.

1. το στρογγυλό μέρος του σώματος με το οποίο βλέπουμε
2. το στρογγυλό μέρος στο πάνω μέρος μιας ηλεκτρικής κουζίνας
3. μια μικρή τρύπα σε ένα αντικείμενο

7.

1. ο εγκέφαλος
2. το πνεύμα, ο νους
3. η σκέψη
4. ο λογικός και σωστός τρόπος με τον οποίο σκέφτεται κάποιος

2 Ρήματα με σημασίες μόνο στο 3^ο πρόσωπο ή στην παθητική φωνή

Κάποιες σημασίες ρημάτων σε αυτό το λεξικό έχουν στην αρχή τους έναν τύπο του ρήματος γραμμένο με έντονα γράμματα. Αυτό σημαίνει ότι η συγκεκριμένη σημασία δεν αναφέρεται σε όλους τους τύπους του ρήματος. Για παράδειγμα, η σημασία 3 του ρήματος *επιτρέπω* εισάγεται με τον τύπο **επιτρέπεται** και αναφέρεται μόνο στο 3^ο πρόσωπο της παθητικής φωνής (ΠΑΘ) του ρήματος.

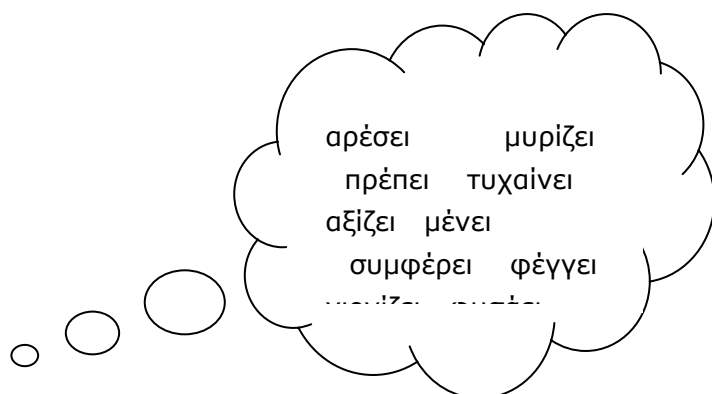
➤ Άσκηση 10*

Διάβασε προσεκτικά στο λεξικό τα παρακάτω ρήματα. Γράψε ποιες σημασίες αναφέρονται σε ένα συγκεκριμένο τύπο του ρήματος, όπως στο παράδειγμα.

1.	δανείζω	☐	☒	☐
2.	γνωρίζω	☐	☐	☐
3.	ζυγίζω	☐	☐	☐
4.	καταστρέφω	☐	☐	☐
5.	ντύνω	☐	☐	☐
6.	πληρώνω	☐	☐	☐
7.	σκεπάζω	☐	☐	☐

➤ Άσκηση 11**

Ψάξε στο λεξικό τα ρήματα που βλέπεις στο συννεφάκι. Μερικά από αυτά εμφανίζονται με αυτή τη μορφή ως λήμματα, ενώ κάποια άλλα έχουν αυτή τη μορφή όταν εισάγουν μια συγκεκριμένη σημασία.

Χώρισε τα ρήματα σε δύο στήλες ανάλογα με τη μορφή που έχει το λήμμα αυτών των ρημάτων στο λεξικό, όπως στα παραδείγματα.

Ρήμα σε 1^ο πρόσωπο

Ρήμα σε 3^ο πρόσωπο

αρέσω

χιονίζει

➤ **Άσκηση 15****

Το ρήμα *βρέχω* σε μία σημασία του χρησιμοποιείται μόνο στο 3^ο πρόσωπο του ενικού αριθμού. Μπορείς να ξεχωρίσεις ποιες προτάσεις έχουν το ρήμα με αυτή τη σημασία και να τις βάλεις στο καλάθι;

1. Από ποια θάλασσα βρέχεται η Γερμανία;
2. Βρέχει την αυλή κάθε πρωί για να μη σηκώνεται σκόνη.
3. Πριν μια ώρα είχε ήλιο και τώρα βρέχει καρεκλοπόδαρα!
4. Μάζεψε την πετσέτα! Πλένουν οι από πάνω το μπαλκόνι και βρέχεται.
5. Είναι πέντε χρονών και ακόμη βρέχεται!
6. Η γιαγιά μου βρέχει το ψωμί για να φτιάξει κεφτεδάκια.
7. Βρέχει στη φτωχογειτονιά, βρέχει και στην καρδιά μου...
8. Η Κρήτη βρέχεται νότια από το Λιβυκό πέλαγος.

➤ **Άσκηση 16*****

Προσπάθησε να λύσεις το σταυρόλεξο. Οι λέξεις που λείπουν είναι οι τύποι της παθητικής φωνής των παρακάτω ρημάτων:

κόβω	συγχύζω	ζυγίζω	πληρώνω
βάφω	μετακινώ	φυλάω	κρύβω
ενημερώνω	δικαιολογώ		ξεσκεπάζω

1. Βάζω στο πρόσωπο κραγιόν, ρουζ, σκιά κτλ.
2. Βρίσκω λόγους για να αποδείξω ότι οι δικές μου πράξεις είναι σωστές, ειδικά όταν οι άλλοι με κατηγορούν.
3. Παίρνω πληροφορίες ή μαθαίνω λεπτομέρειες για κάτι, πληροφορούμαι.
4. Μετράω το βάρος μου με ζυγαριά.
5. Δεν περνάω κάποιο μάθημα στις εξετάσεις.
6. Πηγαίνω κάπου όπου δεν μπορούν να με δουν ή να με βρουν.
7. Πηγαίνω από το ένα μέρος στο άλλο, κινούμαι.
8. Βγάζω τις κουβέρτες και τα σεντόνια από πάνω μου.
9. Παίρνω χρήματα για να κάνω κάτι, αμείβομαι.
10. Νιώθω εκνευρισμό, θυμό, ανησυχία, εκνευρίζομαι.
11. Είμαι προσεκτικός για να μη μου συμβεί κάτι κακό, προσέχω.

➤ **Άσκηση 17*****

Διάβασε προσεκτικά τις σημασίες των παρακάτω ρημάτων στο λεξικό. Βάλε στην παρένθεση τον αριθμό της σημασίας που αντιστοιχεί στον υπογραμμισμένο τύπο του ρήματος, όπως στο παράδειγμα:

σώζω

- a. Δεν μπορώ να καταλάβω πώς γίνεται σε όλες τις ταινίες να σώζεται (2) πάντα ο πρωταγωνιστής!
- β. Ο Παρθενώνας σώζεται (3) σε πολύ καλή κατάσταση.
- γ. Σε ένα αεροπορικό δυστύχημα δε σώζεται (2) κανείς!

1. μπορώ

- a. Ο Γιαννάκης φέτος μπορεί () να κάνει μπάνιο μόνος του, χωρίς σωσίβιο.
- β. Μπορεί () να πάμε στη θάλασσα για μπάνιο, αλλά δεν είναι σίγουρο.
- γ. Μπορεί () να καθίσει το παιδάκι δίπλα σας για λίγο;

2. πάω

- α. Αυτή η μπλούζα πάει () πολύ με αυτό το παντελόνι. Είσαι πολύ όμορφη!
- β. Ο Κώστας πάει () για ψώνια τώρα. Θέλεις να πας μαζί του;
- γ. Κάθε μέρα πάνε () τα παιδιά στο σχολείο.

3. μένω

- α. Κάθε φορά που κάνουμε τραπέζι στους φίλους μας, μένει () φαγητό για όλη την εβδομάδα.
- β. Από τότε που τελείωσε τις σπουδές της, επέστρεψε στο χωριό και μένει () με τους γονείς της.
- γ. Μένει () να διαβάσω και την ιστορία, για να τελειώσω τα μαθήματα για αύριο.

4. πνίγω, πνίγομαι

- α. Πνίγεται () στη δουλειά αυτήν την εποχή!
- β. Πνίγεται () ! Τρέξε να τον σώσεις!
- γ. Ο κήπος πνίγεται () στα χόρτα! Πρέπει να τον καθαρίσουμε.

5. πολλαπλασιάζω, πολλαπλασιάζεται

- α. Καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν, τα προβλήματα πολλαπλασιάζονται ().
- β. Οι γάτες δεν πολλαπλασιάζονται () τόσο γρήγορα όσο τα κουνέλια.
- γ. Με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές πολλαπλασιάζονται () οι ευκαιρίες, για να μάθουμε καινούρια πράγματα.

6. συμφιλιώνω, συμφιλιώνομαι

- α. Τα δύο αδέρφια που είχαν μαλώσει, συμφιλιώθηκαν () σιγά σιγά με τη βοήθεια του πατέρα τους.
- β. Οι γονείς μου συμφιλιώθηκαν () σιγά σιγά με την ιδέα ότι θα ζήσω μόνιμα στην Αμερική.
- γ. Όλη η οικογένεια προσπαθεί να τους συμβουλευσει, αλλά αυτοί οι δύο δεν συμφιλιώνονται () με τίποτα.

➤ **Άσκηση 18*****

Προσπάθησε να λύσεις το σταυρόλεξο. Οι λέξεις που λείπουν είναι τύποι του 3^{ου} προσώπου του ενικού αριθμού των παρακάτω ρημάτων.

χρειάζομαι	συνηθίζω	αστράφτω	
αποκλείω	βροντάω	βρομάω	σκοτεινιάζω
φαίνομαι	ακούω	χαράζω	

1. Είμαστε σίγουροι ότι δε θα γίνει κάτι, είναι αδύνατο, είναι απίθανο.
2. Ένας πολύ δυνατός ήχος ακούγεται από τον ουρανό μετά από κεραυνό ή αστραπή, μπουμπουνίζει.
3. Κάτι γίνεται συχνά, κυρίως λόγω μόδας ή παράδοσης, είθισται.
4. Μπορούμε να δούμε κάτι, διακρίνεται.
5. Αρχίζει να γίνεται μέρα, ξημερώνει.
6. Υπάρχει ανάγκη να γίνει κάτι, πρέπει να γίνει κάτι.
7. Υπάρχουν φήμες ότι θα γίνει κάτι, λέγεται.
8. Εμφανίζεται στον ουρανό ένα δυνατό φως που κρατάει λίγο, κυρίως όταν βρέχει.
9. Ο ήλιος χάνεται, δύει.
10. Υπάρχει μια δυσάρεστη μυρωδιά, μυρίζει.
11. Το φως της ημέρας χάνεται κι έρχεται η νύχτα, νυχτώνει.

3 Καταλαβαίνω τους ορισμούς

Το λεξικό περιγράφει τις σημασίες των λέξεων με σύντομες προτάσεις που είναι οι ορισμοί. Αν τους διαβάσεις, μπορείς να μάθεις τη σημασία και τη χρήση άγνωστων λέξεων και να εμπλουτίσεις το λεξιλόγιό σου.

➤ **Άσκηση 19***

Διάβασε προσεκτικά στο λεξικό τα ουσιαστικά κάθε ομάδας.

α. Όπως θα δεις, στην πρώτη σημασία τους υπάρχει μια κοινή λέξη. Ποια είναι αυτή για κάθε ομάδα; Το παράδειγμα θα σε βοηθήσει.

1. <u>συναίσθημα</u>	2. _____	3. _____	4. _____
θυμός	γυαλί	ανοιχτήρι	τραπέζι
λύπη	λάστιχο	κατσαβίδι	κρεβάτι
έκπληξη	πέτρα	πριόνι	καναπές
συγκίνηση	χαρτί	σφυρί	ντουλάπι
απελπισία	βαμβάκι	τσεκούρι	βιβλιοθήκη

β. Γράψε τη σημασία ή τις σημασίες των λέξεων που βρήκες.

Το **συναίσθημα** είναι

➤ **Άσκηση 20***

Διάβασε στο λεξικό τους ορισμούς των παρακάτω ουσιαστικών και απάντησε στις ερωτήσεις.

τρένο	αεροπλάνο
άμαξα	μοτοσικλέτα
καράβι	αυτοκίνητο
διαστημόπλοιο	αυτοκινητόδρομος

α. Ποιο ουσιαστικό δεν είναι μέσο *συγκοινωνίας*; _____

β. Ποιο από τα παραπάνω ουσιαστικά είναι μέσο *συγκοινωνίας* που το χρησιμοποιούσαν παλιά;

γ. Με ποιο από τα παραπάνω μπορείς να ταξιδέψεις στο διάστημα;

α. πιάνω κάποιον β. πιάνω κάποιον με το καλό γ. πιάνω κάποιον κορόιδο
στο στόμα μου

1. κάνω ότι δε βλέπω ή ότι δεν καταλαβαίνω κάτι κακό ή παράνομο που γίνεται
β. κάνω του κεφαλιού μου γ. κάνω τα στραβά μάτια

2. κάνω κάτι για να καταλάβουν οι άλλοι ότι είμαι ζωντανός
α. δίνω ζωή β. δίνω σημεία ζωής γ. δίνω το αίμα μου

3. ζω πολύ πλούσια
α. τρώω με χρυσά β. τρώω τον περιδρομο γ. τρώω χυλόπιτα
κουτάλια

4. νιώθω μεγάλη ανησυχία
α. χάνω το β. χάνω τις αισθήσεις μου γ. χάνω τον ύπνο μου
μυαλό μου

5. γίνεται κάτι που δεν το περίμενα και με ξαφνιάζει πάρα πολύ
α. πέφτω από β. πέφτω με τα μούτρα γ. πέφτω (πολύ) χαμηλά
τα σύννεφα

➤ Άσκηση 23**

Διάβασε προσεκτικά όλες τις σημασίες των παρακάτω λέξεων στο λεξικό και συμπλήρωσε τα κενά. Το παράδειγμα θα σε βοηθήσει.

π.χ. ο **ενδιαφέρων**, η **ενδιαφέρουσα**, το **ενδιαφέρον**: όταν κάτι είναι ενδιαφέρον, τραβάει την προσοχή μας, μας κάνει να το προσέξουμε, γιατί έχει κάτι το ξεχωριστό

1. ο **άνετος**, η **άνετη**, το **άνετο**: άνετο λέμε κάτι που κάνουμε όταν δε μας _____, όταν είναι _____
2. ο **ακριβός**, η **ακριβή**, το **ακριβό**: όταν ένα είδος που πουλιέται είναι ακριβό, _____ πολλά _____
3. ο **ευχάριστος**, η **ευχάριστη**, το **ευχάριστο**: όταν κάτι είναι ευχάριστο, μας _____, γιατί μας κάνει _____, ευτυχισμένους κτλ.

4. **άδικα:** λέμε ότι κάτι γίνεται άδικα κάτι όταν γίνεται χωρίς _____ ή χωρίς _____
5. **μαζί:** όταν δύο ή περισσότεροι άνθρωποι κάνουν κάτι μαζί, το κάνουν με _____ και όχι ο καθένας _____ του
6. **ξαφνικά:** όταν κάτι γίνεται ξαφνικά, γίνεται πολύ _____ και χωρίς να το _____

➤ **Άσκηση 24*****

Γράψε ένα μικρό ορισμό για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις. Στη συνέχεια κοίταξε στο λεξικό και σύγκρινε τον ορισμό που σου δίνει με το δικό σου.

1. αλμυρός

2. κοντά

3. σχολείο

4. φλιτζάνι

5. αντιγράφω

➤ **Άσκηση 25*****

α. Στο παρακάτω κρυπτόλεξο κάθε οριζόντια σειρά κρύβει μία λέξη που έχει σχέση με το ντύσιμο. Οι ορισμοί με τη σειρά που δίνονται θα σε βοηθήσουν να τη βρεις.

1	Κ	Γ	Δ	Ε	Ν	Ο	Π	Α	Λ	Τ	Ο
2	Φ	Λ	Β	Α	Μ	Β	Α	Κ	Ε	Ρ	Ο
3	Α	Γ	Ι	Λ	Ε	Κ	Ο	Λ	Α	Ι	Μ
4	Μ	Α	Ν	Ε	Σ	Ω	Ρ	Ο	Υ	Χ	Ο
5	Π	Ι	Ζ	Α	Κ	Ε	Τ	Α	Ρ	Ι	Ο
6	Κ	Α	Λ	Τ	Σ	Α	Μ	Α	Σ	Γ	Λ
7	Α	Φ	Κ	Ο	Υ	Μ	Π	Ω	Ν	Ω	Σ
8	Α	Ξ	Ε	Χ	Ε	Ι	Λ	Ω	Ν	Ω	Σ
9	Π	Α	Ν	Τ	Ε	Λ	Ο	Ν	Ι	Ο	Σ
10	Μ	Ι	Κ	Ρ	Σ	Ε	Ν	Ρ	Α	Β	Ω
11	Ρ	Α	Σ	Ι	Δ	Ε	Ρ	Ω	Ν	Ω	Μ
12	Κ	Λ	Ε	Ι	Κ	Φ	Α	Ν	Ε	Λ	Α
13	Φ	Ο	Ρ	Α	Ω	Σ	Τ	Ο	Σ	Δ	Α
14	Μ	Ν	Ο	Σ	Φ	Ο	Ρ	Ε	Μ	Α	Τ

β. Γράψε τώρα κάθε λέξη που βρήκες στο κρυπτόλεξο δίπλα στο σωστό ορισμό, όπως στο παράδειγμα:

ένα ρούχο με μακριά μανίκια, που φτάνει συνήθως μέχρι τα γόνατα και το φοράμε πάνω από άλλα ρούχα όταν βγαίνουμε έξω παλτό

- το ρούχο που είναι φτιαγμένο από βαμβάκι _____
- κοντό ρούχο χωρίς μανίκια, που το φοράμε κάτω από το σακάκι ή χωρίς σακάκι πάνω από το πουκάμισο _____
- το ρούχο που φοράμε κάτω από τα ρούχα μας και ακριβώς επάνω στο δέρμα μας _____
- ρούχο με μανίκια που κουμπώνει μπροστά και το φοράμε στο επάνω μέρος του σώματός μας _____
- ρούχο που καλύπτει την πατούσα, τους αστράγαλους ή και τη γάμπα και τη _____

- φοράμε μέσα από το παπούτσι _____
6. κλείνω ένα ρούχο με τα κουμπιά του, με το φερμουάρ ή με κάτι άλλο

 7. χαλάω το σχήμα ενός ρούχου ή ενός υφάσματος, κάνοντάς το πιο φαρδύ ή πιο μακρύ

 8. μακρύ ρούχο που σκεπάζει το κάθε πόδι χωριστά και το φοράμε από τη μέση και κάτω

 9. ενώνω δύο ή περισσότερα κομμάτια ενός ρούχου μεταξύ τους, χρησιμοποιώντας βελόνα και κλωστή, για να το φτιάξω ή για να το διορθώσω

 10. πιέζω ένα ρούχο με σίδερο ή με άλλη ειδική συσκευή για να φύγουν οι ζάρες του

 11. μαλακό ρούχο, με ή χωρίς μανίκια, που το φοράμε στο επάνω μέρος του σώματός μας κάτω συνήθως από το πουκάμισο ή τη μπλούζα _____
 12. έχω ένα ρούχο, ένα κόσμημα ή κάτι άλλο πάνω μου ή πάνω σε κάποιο μέρος του σώματός μου

 13. ρούχο που το φοράνε οι γυναίκες και τα κορίτσια και σκεπάζει το σώμα τους και μέρος από τα πόδια τους

4 Ομοιότητες και διαφορές

Ορισμένες λέξεις έχουν μία ή περισσότερες *ομοιότητες* στη σημασία τους, δηλαδή **κοινά χαρακτηριστικά**. Ταυτόχρονα, όμως, μπορεί να έχουν και κάποιες *διαφορές* μεταξύ τους, που είναι τα **ιδιαίτερα χαρακτηριστικά** τους. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι οι λέξεις *πόλο* και *βόλεϊ*. Στον παρακάτω πίνακα θα βρεις όλα τα κοινά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.

το πόλο ουσ. :

ΥΠΔ: Η λέξη πόλο δεν κλίνεται.

1) το πόλο είναι ένα άθλημα που παίζεται μέσα σε πισίνα από δύο ομάδες με επτά παίκτες η καθεμία, που προσπαθούν να ρίξουν τη μπάλα στα δίχτυα της αντίπαλης ομάδας **ΣΥΝ:** υδατοσφαίριση, γουόττερ πόλο **ΠΡΔ:** *Η εθνική ομάδα κέρδισε το ευρωπαϊκό πρωτάθλημα στο πόλο.*

το βόλεϊ ουσ. :

ΥΠΔ: 1. Η λέξη βόλεϊ δεν κλίνεται. 2. Δες και τη λέξη πετοσφαίριση.

1) το βόλεϊ είναι άθλημα κατά το οποίο δύο ομάδες πετάνε με τα χέρια μια μεγάλη μπάλα πάνω από ένα ψηλό δίχτυ· αν αφήσουμε τη μπάλα να ακουμπήσει στο έδαφος, η άλλη ομάδα κερδίζει έναν πόντο **ΠΡΔ:** *Παίζω στην ομάδα βόλεϊ του σχολείου μου.* **ΣΥΝ:** πετοσφαίριση

ΣΥΓΓ: βολεμπολίστας

κοινά χαρακτηριστικά		
	πόλο	βόλεϊ
άθλημα	πισίνα	έδαφος
μπάλα	ρίχνω την μπάλα στα δίχτυα	πετάω την μπάλα πάνω από ένα δίχτυ
δύο ομάδες		

➤ **Άσκηση 26***

Διάβασε προσεκτικά στο λεξικό τις λέξεις μπότα, γόβα και σανδάλι.

α. Γράψε όσα περισσότερα χαρακτηριστικά τις περιγράφουν. Οι ορισμοί και τα παραδείγματα θα σε βοηθήσουν.

μπότα

γόβα

σανδάλι

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

β. Ποιο χαρακτηριστικό είναι κοινό και στις τρεις λέξεις; _____

➤ Άσκηση 27**

Διάβασε προσεκτικά στο λεξικό τις λέξεις *θερίζω* και *κλαδεύω*.

α. Γράψε όσα περισσότερα χαρακτηριστικά τις περιγράψουν. Οι ορισμοί και τα παραδείγματα θα σε βοηθήσουν.

θερίζω	κλαδεύω
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

β. Βρες τη διαφορά.

όταν *θερίζουμε* κόβουμε _____ αλλά

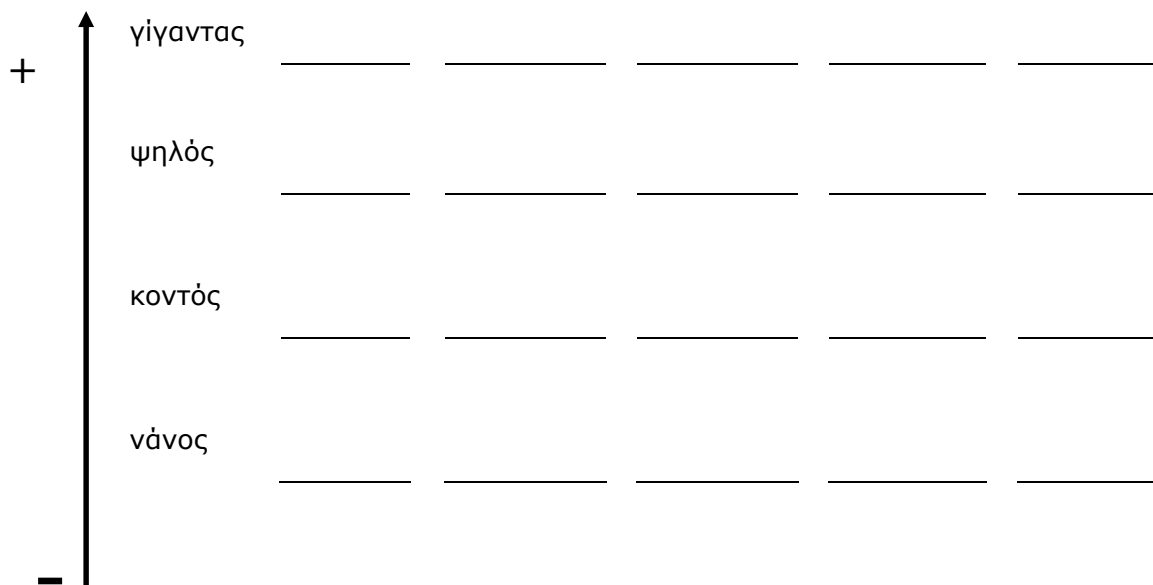
όταν *κλαδεύουμε* κόβουμε _____.

➤ Άσκηση 28**

Οι λέξεις στις παρακάτω ομάδες έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό.

α) Να τις βάλεις στη σειρά ξεκινώντας από τη λέξη που δηλώνει το μεγαλύτερο βαθμό.

μικρός, μεσαίος, μεγάλος, τεράστιος
λίγος, πολύς, αρκετός, ελάχιστος
βρέφος, νήπιο, έφηβος, ενήλικος
παχουλός, λιγνός, χοντρός, αδύνατος
ψιθυρίζω, μιλάω, φωνάζω, ουρλιάζω

β) Το νήπιο, ο έφηβος και ο ενήλικος διαφέρουν ως προς την ηλικία. Ποια είναι η ηλικία του καθενός;

νήπιο: _____

έφηβος: _____

ενήλικος: _____

➤ Άσκηση 29***

Διάβασε προσεκτικά στο λεξικό σου τις σημασίες των λέξεων με τα έντονα γράμματα στον παρακάτω πίνακα.

α. Συμπλήρωσε ποια χαρακτηριστικά έχει η κάθε λέξη. Βάλε «+» αν το χαρακτηριστικό υπάρχει στη σημασία της και «-» αν το χαρακτηριστικό δεν υπάρχει. Το παράδειγμα θα σε βοηθήσει.

	επάγγελμα	κτίρια/ δρόμοι	ρούχα	τηλεόραση/ ραδιόφωνο
αρχιτέκτονας	+	+	-	-
ράφτης				
εργολάβος				
εκφωνητής				
πολιτικός μηχανικός				
μοδίστρα				

δημοσιογράφος				
οικοδόμος				

β. Υπάρχει κάποιο χαρακτηριστικό που είναι κοινό για όλες τις λέξεις. Ποιο είναι αυτό; _____

γ. Τα παρακάτω χαρακτηριστικά είναι κοινά μόνο για ορισμένες λέξεις.

Ποιες είναι αυτές;

τηλεόραση/ραδιόφωνο: _____

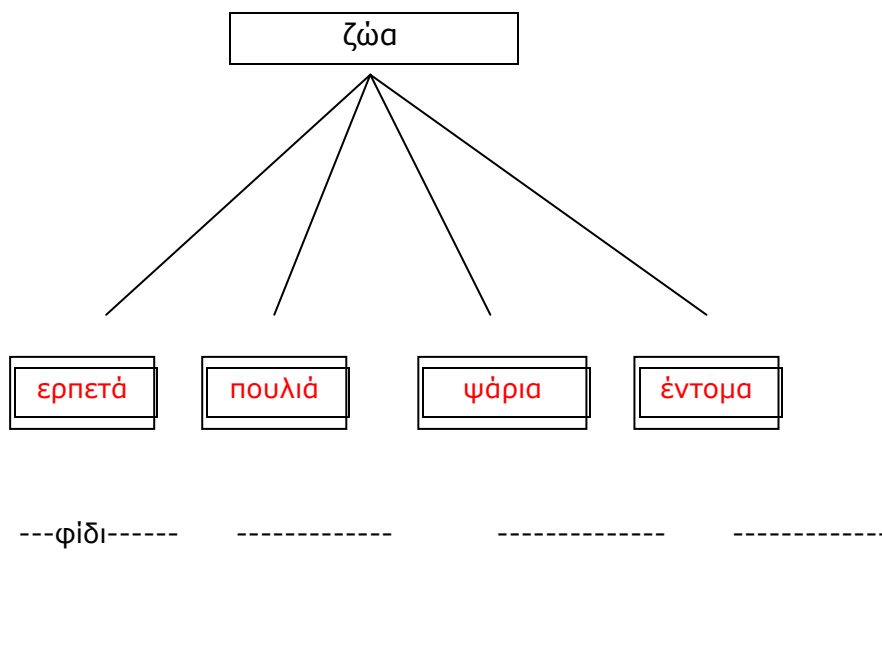
κτίρια /δρόμοι: _____

ρούχα: _____

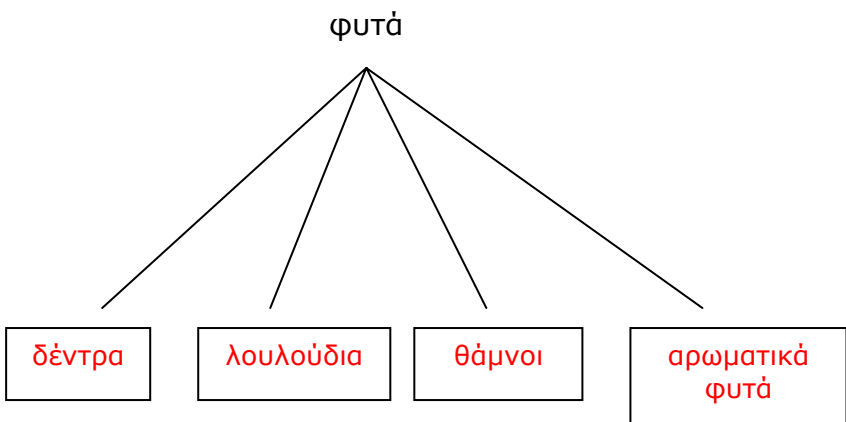
➤ Άσκηση 30***

Βρες τις λέξεις στο λεξικό και τοποθέτησέ τις στη σωστή θέση με βάση τα κοινά χαρακτηριστικά τους, όπως στο παράδειγμα.

σαύρα, μπακαλιάρος, μύγα, γλάρος, συναγρίδα, ακρίδα, δεινόσαυρος, καναρίνι, κατσαρίδα, τσιπούρα, κροκόδειλος, αετός, γαύρος, μέλισσα, αηδόνι

λεμονιά, μυρτιά, θυμάρι, βιολέτα, κύμινο, βατομουριά, γαρίφαλο, ελιά, λυγαριά, κυκλάμινο, βανίλια, κυπαρίσσι, μυρσίνη, τριαντάφυλλο, αμυγδαλιά

Επιλέγω τη σωστή λέξη

1 Ύφος και θεματικοί τομείς

Το λεξικό μάς δίνει πληροφορίες σχετικά με το πώς χρησιμοποιούνται οι λέξεις. Έτσι, οι ετικέτες *ΕΠΙΣ*, *ΑΝΕΠΙΣ* δείχνουν αν μια λέξη χρησιμοποιείται σε επίσημες περιστάσεις (π.χ. αρτοποιός αντί για φούρναρης) ή σε ανεπίσημες (π.χ. κοπανάω αντί για δέρνω). Η ετικέτα *ΜΕΙΩΤ* δείχνει αν μια λέξη λέγεται για να μειώσουμε κάποιον ή για να μιλήσουμε υποτιμητικά για αυτόν (π.χ. καραφλός αντί για φαλακρός). Τέλος, οι ετικέτες όπως *ΜΑΘΗΜ*, *ΙΑΤΡ*, *ΘΡΗΣΚ* δείχνουν αν μια λέξη χρησιμοποιείται στη γλώσσα αυτής της επιστήμης ή αυτού του θεματικού τομέα.

➤ Άσκηση 1*

Γράψε το θεματικό τομέα που δίνει το λεξικό για τις παρακάτω λέξεις.

1. ηλίκο	_____
2. δισκέτα	_____
3. αδένας	_____
4. μουσουλμάνος	_____
5. πασάς	_____
6. αιτιατική	_____
7. τρίποντο	_____
8. ανασκαφή	_____

➤ Άσκηση 2*

Τις παρακάτω λέξεις τις χρησιμοποιούμε όταν μιλάμε με τρόπο επίσημο, ανεπίσημο ή μειωτικό. Βάλτε τη σωστή ετικέτα σε κάθε ομάδα λέξεων.

1. _____
- βαράω καβγάς κοπελιά μπόι τρομάρα

2. _____
- χειμερινός συνομιλώ πτηνό οδοντίατρος κατοικία

3. _____
- κοκαλιάρης γκαρίζω κούτσουρο εξυπνάκιας καράφλα

➤ **Άσκηση 3***

Σε ποια επιστήμη ανήκει καθεμία από τις παρακάτω ομάδες λέξεων;

1. _____	2. _____	3. _____
πρόσθεση	δισκέτα	άνθρακας
κλάσμα	μνήμη	ιώδιο
τρίγωνο	ιός	αντίδραση
πλην	σκληρός δίσκος	ένωση
κύβος	εικονίδιο	στοιχείο

➤ **Άσκηση 4***

Ποια λέξη δεν ταιριάζει με τις υπόλοιπες στις παρακάτω ομάδες λέξεων;

ΕΠΙΣΗΜΟ

θέρμανση
 ανελκυστήρας
 αποχωρώ
 αερολιμένας
 μαμά
 υπερήφανος

ΑΝΕΠΙΣΗΜΟ

μπογιατζής
 μπάρμπας
 ντουβάρι
 μάγκας
 ζουλάω
 βιβλίο

➤ **Άσκηση 5****

Ξέρεις ποιες από τις παρακάτω εκφράσεις χρησιμοποιούνται επίσημα και ποιες ανεπίσημα; Βάλε ένα ✓ στη σωστή στήλη.

	ΕΠΙΣ	ΑΝΕΠΙΣ
Τον περασμένο μήνα είχε πολλή δουλειά το μαγαζί, αλλά τώρα βαράμε μύγες .		✓
Νόμιζα ότι απλώς του άρεσε, αλλά αυτός τη δάγκωσε τη λαμαρίνα με τη μικρή.		
Το ασανσέρ θα είναι εκτός λειτουργίας για δύο ώρες λόγω διακοπής ρεύματος.		
Έκανα κατά γράμμα ό,τι μου είπε ο πατέρας μου.		
Τον τσίμπησε μια μέλισσα και το χέρι του έγινε νταούλι .		
Στο καρναβάλι διασκεδάσαμε και χορέψαμε μέχρι		

τελικής πτώσεως.		
Δε βλέπoμαστε συχνά, γιατί μένει στου διαόλου τη μάνα!		
Η εταιρεία του βρίσκεται στο χείλος του γκρεμού από τα τεράστια χρέη.		

➤ **Άσκηση 6****

Διάλεξε τη σωστή λέξη για να σχηματιστούν οι παρακάτω εκφράσεις που χαρακτηρίζουν μειωτικά έναν άνθρωπο.

1. Απορώ πώς ένας τόσο σοβαρός άνθρωπος κάνει παρέα με αυτό το _____!	
α. τσόκαρο	β. πέδιλο

2. Δε μου κάνουν εντύπωση όσα μου λες γι' αυτόν, γιατί τον ξέρω τι _____ είναι!	
α. μαγνήτης	β. αλήτης

3. Τώρα τελευταία ο Πέτρος έχει γίνει πολύ _____! Πετάγεται συνέχεια στο μάθημα και κάνει ότι τα ξέρει όλα!	
α. έξυπνος	β. εξυπνάκιας

– Τον είδες εκείνο το νεαρό με το ροζ κοστούμι στη γιορτή της Ελένης; – Ναι, ναι. Μεγάλο _____!	
α. φρούτο	β. λαχανικό

Ο αδερφός μου είναι μεγάλος _____. Ό,τι και να του πεις, θα το πιστέψει.	
α. μπακλαβάς	β. χαλβάς

6. Το αφεντικό του είναι πολύ _____! Δέκα χρόνια δουλεύει εκεί και δεν του έχει δώσει ποτέ αύξηση!	
α. σπάγκος	β. πάγκος

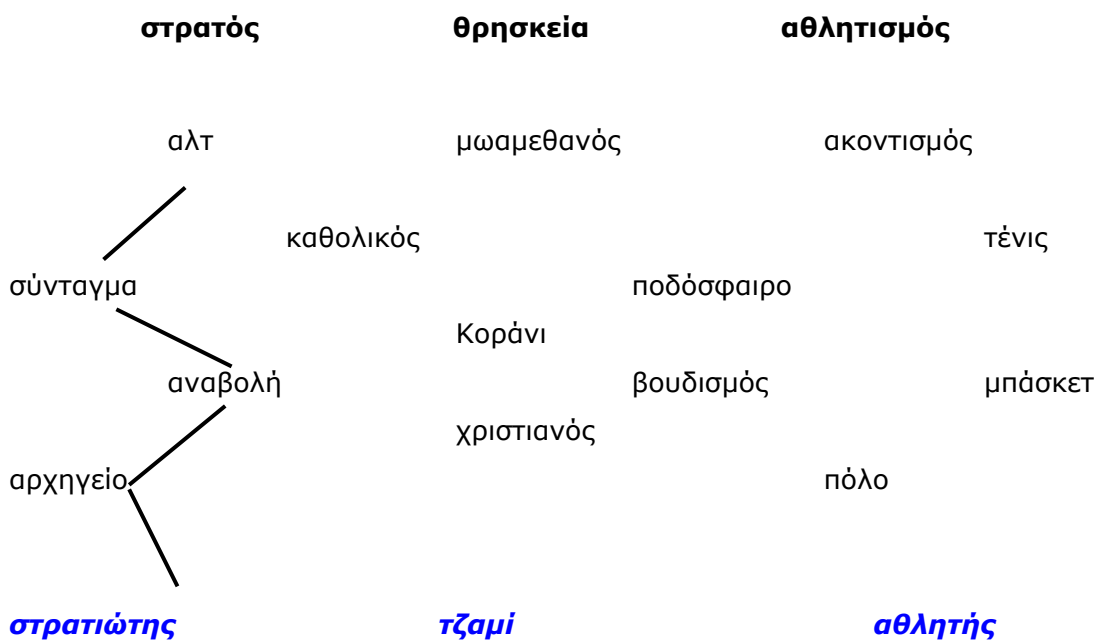
➤ **Άσκηση 7****

Κάποια ονόματα ζώων χρησιμοποιούνται για να χαρακτηρίσουν μειωτικά έναν άνθρωπο. Ταίριαξε τους παρακάτω χαρακτηρισμούς με τα αντίστοιχα ζώα.

1. πολύ λεπτός και κοντός άνθρωπος	καμήλα
2. πολύ χοντρός άνθρωπος	χήνα
3. άνθρωπος που δεν έχει καλούς τρόπους συμπεριφοράς ή αδιαφορεί για τους άλλους και δεν αναγνωρίζει το καλό που του έκαναν	ακρίδα μαϊμού
4. ψηλή και άχαρη γυναίκα	κατσίκα
5. γυναίκα που δε συμπαθούμε	γαϊδούρι
6. επιπόλαια, χαζή και κουτσομπόλα γυναίκα	άλογο
7. πονηρός άνθρωπος	αετός
8. χαζός άνθρωπος	βόδι
	κότα
	μούφος
	λιοντάρι
	γάτα

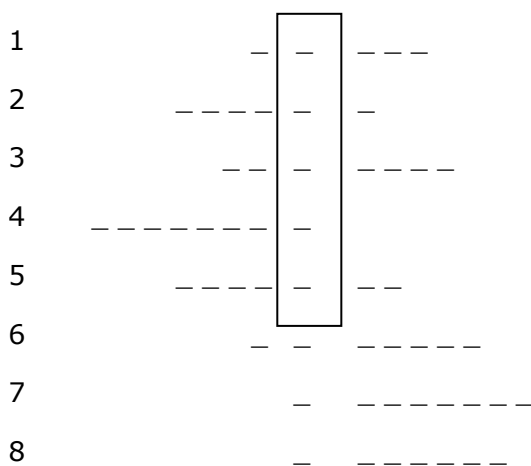
➤ **Άσκηση 8****

Φτιάξε δύο αλυσίδες με λέξεις που ανήκουν στον ίδιο θεματικό τομέα, όπως στο παράδειγμα.

➤ **Άσκηση 9*****

α. Συμπλήρωσε την ακροστιχίδα με λέξεις που έχουν σχέση με τον αθλητισμό.

- το μικρό φύλλο από χαρτόνι σε κίτρινο ή κόκκινο χρώμα, που το δείχνει ο διαιτητής στους παίκτες όταν θέλει να τους τιμωρήσει

2. το δίχτυ που είναι ανοιχτό από κάτω και κρέμεται από ένα στεφάνι μέσα στο οποίο οι παίκτες προσπαθούν να ρίξουν την μπάλα για να πάρουν βαθμούς
3. ο τελευταίος αγώνας που γίνεται σε κάποιο άθλημα για να βγει ο νικητής
4. το σταμάτημα της μπάλας από τον τερματοφύλακα ώστε να μην μπει γκολ στην ομάδα του
5. σημαντικός αγώνας που καθορίζει ποια ομάδα θα κερδίσει σε πρωτάθλημα, κύπελλο κτλ.
6. χτυπάω πολύ δυνατά την μπάλα, ώστε να πέσει με δύναμη στο χώρο της αντίπαλης ομάδας ή να μπει στο καλάθι
7. το καλάθι που βάζει ένας παίκτης από πολύ μεγάλη απόσταση και γι' αυτό βαθμολογείται με τρεις πόντους
8. το ξύλινο ή μεταλλικό κοντάρι με σιδερένια μύτη, που χρησιμοποιείται στο αγώνισμα του ακοντισμού

β. Ποια είναι η λέξη που σχηματίζεται μέσα στο πλαίσιο; _____

γ. Σε ποια αθλήματα χρησιμοποιούνται οι λέξεις που βρήκες;

_____	_____
_____	_____
_____	_____

➤ **Άσκηση 10*****

Βρες σε ποιο θεματικό τομέα ανήκει το κάθε κείμενο και υπογράμμισε τις λέξεις που χρησιμοποιούνται σε αυτόν τον τομέα.

1. Για να βρεις το φόρο που αντιστοιχεί στο ποσό που πλήρωσες για να αγοράσεις βιβλία, πρέπει να χρησιμοποιήσεις τη μέθοδο των τριών. Αφού τα βιβλία έχουν φόρο 19%, θα πρέπει να πολλαπλασιάσεις το ποσό που πλήρωσες επί 19 και το γινόμενο να το διαιρέσεις διά 100. Το ηλίκο της διαίρεσης είναι ο φόρος.

2. Το άρθρο, το ουσιαστικό, το επίθετο, η αντωνυμία, το ρήμα και η μετοχή λέγονται κλιτά μέρη του λόγου, γιατί κλίνονται, δηλαδή το καθένα από αυτά

παρουσιάζει στο λόγο διάφορες μορφές. Στην κλιτή λέξη το τελευταίο μέρος της, αυτό που αλλάζει μορφή, λέγεται κατάληξη. Το μέρος της κλιτής λέξης, που είναι στην αρχή της και δεν αλλάζει μορφή, λέγεται θέμα. Το επίρρημα, η πρόθεση, ο σύνδεσμος και το επιφώνημα λέγονται άκλιτα μέρη του λόγου, γιατί δεν κλίνονται, δηλαδή παρουσιάζονται πάντοτε με την ίδια μορφή.

3. Για να σώσουμε ένα έγγραφο στον υπολογιστή, επιλέγουμε τη λειτουργία «Αποθήκευση ως...» . Έχουμε τη δυνατότητα να το σώσουμε στο σκληρό δίσκο ή σε μία δισκέτα. Η επιλογή της δισκέτας μπορεί να προκαλέσει δύο προβλήματα: 1) αν το έγγραφο είναι μεγάλο, δε θα χωρέσει, γιατί η δισκέτα δεν έχει πολύ μεγάλη μνήμη, και 2) αν η δισκέτα δεν είναι δική μας, πρέπει πάντα να την ελέγχουμε για ιούς.

2 Συνώνυμα

Όταν δύο λέξεις έχουν περίπου την ίδια σημασία, λέμε ότι είναι *συνώνυμα*. Είναι χρήσιμο να εμπλουτίζουμε το λεξιλόγιό μας με συνώνυμες λέξεις ώστε να μη γινόμαστε βαρετοί όταν μιλάμε ή όταν γράφουμε.

➤ Άσκηση 11*

Συμπλήρωσε το κενό με το συνώνυμο της λέξης που βρίσκεται στην παρένθεση.

1. Ο πατέρας του ήταν _____ (αγρότης) αλλά ο Πέτρος αποφάσισε να ασχοληθεί με το εμπόριο.
2. Το Σαββατοκύριακο επισκεφτήκαμε ένα μοναστήρι για να συναντήσουμε έναν παλιό συμμαθητή που έχει γίνει _____ (μοναχός).
3. Το χειμώνα δεν έχει _____ (καράβι) για τα νησιά της άγονης γραμμής.
4. Το _____ (όφελος) από την κατασκευή της γέφυρας θα είναι μεγάλο για τους κατοίκους της περιοχής.
5. Η γιαγιά μου στο χωριό έχει έναν _____ (πετεινός) και πέντε κότες.
6. Έχει σφιχτό _____ (κορμί), γιατί γυμνάζεται καθημερινά.

➤ Άσκηση 12*

Οι παρακάτω λέξεις περιγράφουν την εμφάνιση ή το χαρακτήρα ενός ανθρώπου. Το συνώνυμο που βρίσκεται στην παρένθεση θα σε βοηθήσει να βρεις τη λέξη που περιγράφει ο κάθε ορισμός.

αυτός που λέει ή κάνει αυτά που πραγματικά σκέφτεται ή νιώθει

(ευθύς): ειλικρινής

1. αυτός που έχει μαύρα μαλλιά και κάπως σκούρο δέρμα
(μαυρομάλλης): _____
2. αυτός που ζυγίζει πολλά κιλά
(χοντρός) : _____
3. αυτός που δε δείχνει καλοσύνη ή αγάπη στους άλλους
(άκαρδος): _____
4. αυτός που ζυγίζει λίγα κιλά
(λεπτός): _____
5. αυτός που έχει εμφάνιση που μας αρέσει και μας ευχαριστεί όταν τον βλέπουμε
(ωραίος): _____
6. αυτός που βοηθάει τους άλλους και τους προσφέρει χρήματα, δώρα, χρόνο
κτλ. με πολύ ευγενικό τρόπο
(ανοιχτοχέρης): _____

➤ **Άσκηση 13****

α. Ποιο είναι το συνώνυμο της υπογραμμισμένης λέξης; Συμβουλέψου το λεξικό σου.

π.χ. Έχει το αυτοκίνητο μόνο ένα χρόνο, αλλά κάθε βδομάδα είναι στο συνεργείο για καινούρια ζημιά.

α) καταστροφή β) λάστιχα γ) βλάβη

1. Ο αδερφός μου έχει αφιερώσει τα τελευταία χρόνια της ζωής του στον αγώνα κατά του ρατσισμού.

α) πόλεμο β) μάχη γ) αγώνισμα

2. Είχα αποφασίσει να αποκαλύψω το μυστικό, αλλά μου έριξε μια άγρια ματιά και τελικά δεν είπα τίποτα.

α) βλέμμα β) βλέφαρο γ) όραση

3. Κόλλησα το πρόσωπό μου στο τζάμι της εξώπορτας, πριν χτυπήσω το κουδούνι.

- α) μούτρο β) κεφάλι γ) μύτη
4. Κάθε χρόνο στα γενέθλιά μου η γιαγιά μου μου στέλνει ένα δέμα με δώρα και γλυκά.
- α) σακούλα β) πακέτο γ) κιβώτιο
5. Το καλοκαίρι στην παραλία παίρνω πάντα μαζί μου ένα ωραίο λογοτεχνικό βιβλίο για ανάγνωση.
- α) διάβασμα β) μάθημα γ) άσκηση
6. Έχω ένα ευχάριστο νέο να σας πω: σήμερα θα πάμε εκδρομή!
- α) καινούριο β) δελτίο γ) είδηση

➤ **Άσκηση 14*****

Οι λέξεις στο πλαίσιο είναι συνώνυμες του ρήματος βγάζω. Βρες τη λέξη που ταιριάζει σε κάθε πρόταση και γράψ' την στη σωστή μορφή.

ονομάζω, ~~διώχνω~~, παράγω, κερδίζω, εκλέγω, τελειώνω

Ο διαιτητής διώχνει (βγάζει) από το παιχνίδι τους παίκτες που δε σέβονται τους κανόνες.

1. Η Καλαμάτα _____ (βγάζει) πολύ καλό λάδι.
2. Η Μαρία θέλει να _____ (βγάλει) το πρώτο της παιδί Αλέξανδρο.
3. Αν _____ (βγάλεις) το πανεπιστήμιο, είναι πιο εύκολο να βρεις μια καλή δουλειά.
4. Δουλεύει πολλές ώρες και _____ (βγάζει) αρκετά χρήματα.
5. Ο Αχμέντ είναι ο πιο αγαπητός μαθητής στην τάξη του. Σίγουρα θα τον _____ (βγάλουν) πρόεδρο στο πενταμελές συμβούλιο!

3 Αντίθετα

➤ **Άσκηση 15***

Συμπλήρωσε το κενό με το αντίθετο της λέξης που βρίσκεται στην παρένθεση.

1. Η _____ (λύπη) μου ήταν πολύ μεγάλη όταν η Εθνική ομάδα ποδοσφαίρου πήρε το ευρωπαϊκό κύπελλο.
2. Άνοιξε το παράθυρο, κάνει _____ (κρύο).

3. Ζητείται _____ (αγοραστής) από το κατάστημα ηλεκτρικών ειδών της γειτονιάς μου.
4. Είναι _____ (αλήθεια) ότι η γη είναι τετράγωνη.
5. Στενοχωρήθηκε πολύ με την _____ (νίκη) της ομάδας του.
6. Δείξε _____ (δειλία) και θα τα καταφέρεις!

➤ **Άσκηση 16***

Συμπλήρωσε το κενό με το αντίθετο της υπογραμμισμένης λέξης.

1. Επάνω είναι τα υπνοδωμάτια και _____ είναι το σαλόνι, η κουζίνα και το γραφείο.
2. Για να περάσεις το δρόμο με ασφάλεια πρέπει να κοιτάξεις αριστερά και _____ και ύστερα να προχωρήσεις.
3. Μπροστά από το σπίτι είναι ένα πάρκο και _____ το σχολείο.
4. Μην αφήνεις εκεί τα πράγματά σου! Φέρ' τα _____ για να τα προσέχουμε!
5. Από μακριά δεν τον κατάλαβα, αλλά όταν ήρθε _____ είδα ότι ήταν ο δάσκαλός μου.
6. Παρακαλώ, περάστε μέσα! Μην περιμένετε _____ .

➤ **Άσκηση 17***

α. Γράψε τα αντίθετα των ρημάτων όπως στο παράδειγμα.

ξεβιδώνω	βιδώνω
ξεδιπλώνω	_____
ξεγράφω	_____
ξεκλειδώνω	_____
ξεφορτώνω	_____
ξεντύνω	_____
ξεκολλάω	_____

β. Με ποιο τρόπο σχηματίζονται τα παραπάνω αντίθετα;

➤ **Άσκηση 18***

Γράψτε τα αντίθετα των παρακάτω λέξεων με τη βοήθεια του ξε- ή του α-, όπως στα παραδείγματα.

γελαστός	αγέλαστος
κουμπώνω	ξεκουμπώνω
κουράζομαι	
πιθανός	
σκεπάζω	
τυλίγω	
γνωστός	
βέβαιος	
φουσκώνω	

➤ **Άσκηση 19****

Ποιο είναι το αντίθετο της υπογραμμισμένης λέξης;

π.χ. Είναι πολύ παχύς και πρέπει να κάνει δίαιτα.

- α. χοντρός β. αδύνατος γ. πυκνός
1. Τον απολύουν από όλες τις δουλειές. Είναι εντελώς άχρηστος!
- α. χρήσιμος β. περιττός γ. ανίκανος
2. Το φόρεμα που αγόρασα έχει ένα βαθύ μπλε χρώμα.
- α. έντονο β. σκούρο γ. ανοιχτό
3. Πλύνε τα χέρια σου πριν φας, είναι πολύ βρόμικα!
- α. άπλυτα β. λερωμένα γ. καθαρά
4. Κάνει παρέα με πολλούς γνωστούς ηθοποιούς.
- α. διάσημους β. άγνωστους γ. ξακουστούς
5. Σύντομα θα μετακομίσουμε στο νέο μας σπίτι.
- α. παλιό β. καινούριο γ. μοντέρνο

➤ **Άσκηση 20*****

α. Υπογράμμισε δύο αντίθετα για κάθε λέξη.

δένω ≠ λύνω, ξεδένω, ενώνω

- χαμηλώνω ≠ σηκώνω, κατεβάζω, ανεβάζω
- εμφανίζω ≠ παρουσιάζω, εξαφανίζω, κρύβω
- εμποδίζω ≠ αφήνω, επιτρέπω, απαγορεύω
- χαίρομαι ≠ λυπάμαι, στενοχωριέμαι, ευχαριστιέμαι
- τελειώνω ≠ ολοκληρώνω, αρχίζω, ξεκινάω

β. Γράψε μία πρόταση για κάθε ζευγάρι αντιθέτων που υπογράμμισες, όπως στο παράδειγμα.

π.χ. Έλυσε

Ξέδεσε

} την κορδέλα από τα μαλλιά της.

1.

2.

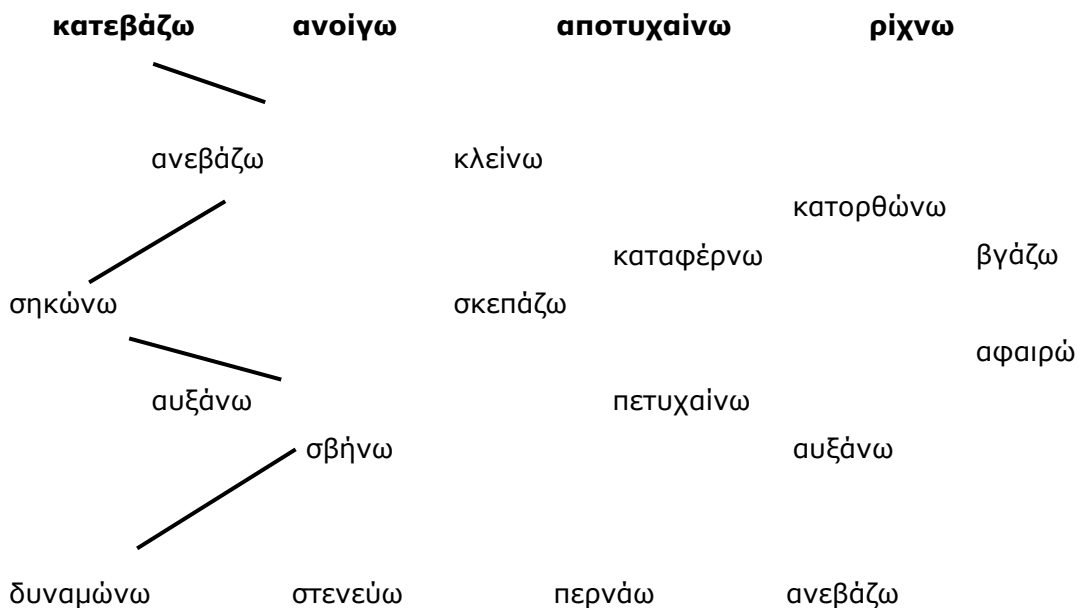
3.

4.

5.

➤ **Άσκηση 21*****

Για κάθε λέξη με έντονα γράμματα φτιάξε μια αλυσίδα με τα αντίθετά της, όπως στο παράδειγμα.

➤ **Άσκηση 22*****

α. Συμπλήρωσε το κενό με το αντίθετο της υπογραμμισμένης λέξης. Στο λεξικό θα βρεις περισσότερα αντίθετα για κάθε λέξη. Διάλεξε αυτό που ταιριάζει σε κάθε πρόταση.

π.χ. – Το αρνί, η αγελάδα και η κότα είναι άγρια ζώα;

– Όχι, είναι ήμερα ζώα.

1. – Διάβασα σε ένα περιοδικό ότι τα χάπια αδυνατίσματος είναι αθώα.
– Μην ξεγελιέσαι, όλα τα χάπια αυτού του είδους είναι _____ .
2. – Αγόρασα ένα μεταξωτό φόρεμα σε χρώμα πράσινο ανοιχτό.
– Με γεια σου! Ωστόσο, νομίζω ότι σου πηγαίνει περισσότερο το πράσινο _____ .
3. – Την Κυριακή που πήγαμε στο «Βυζάντιο» έφαγα ένα φανταστικό μπακλαβά!
– Σοβαρά; Την τελευταία φορά που έφαγα μπακλαβά εκεί ήταν _____
4. – Θα φτιάξετε ψηλό φράχτη στο καινούριο σας σπίτι;
– Όχι, σκεφτόμαστε να τον κάνουμε _____, για να μη μας κόβει τη θέα.
5. – Θέλω να ακούσω λίγη απαλή μουσική για να ηρεμήσω.
– Πώς να ηρεμήσεις; Οι γείτονες κάνουν γιορτή και έχουν βάλει _____ μουσική!

Εκφράσεις

1 Μαθαίνω για τις εκφράσεις

Μια έκφραση είναι ένας συνδυασμός λέξεων με μια ιδιαίτερη σημασία, π.χ. η έκφραση *πετάω στα σύννεφα* σημαίνει ότι είμαι πολύ χαρούμενος. Σε μια έκφραση, οι λέξεις έχουν μια ορισμένη σειρά και συγκεκριμένη μορφή και όλες μαζί αποκτούν μια νέα σημασία. Για να μαντέψουμε τη σημασία μιας έκφρασης, δεν αρκεί να ξέρουμε τη σημασία της κάθε λέξης χωριστά, π.χ. τις λέξεις «πετάω» και «σύννεφο».

Το λεξικό σε βοηθάει να μάθεις για κάθε έκφραση από ποιες λέξεις αποτελείται, ποια είναι η σημασία της και πώς χρησιμοποιείται.

➤ Άσκηση 1*

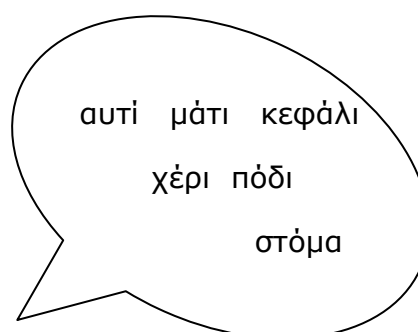
Σχημάτισε τις εκφράσεις στη στήλη Β αντιστοιχίζοντας το κατάλληλο ρήμα από τη στήλη Α.

A.	B.
1.βάζω	α. _____ ο κόμπος στο χτένι
2.βγάζω	β. _____ σε αναμμένα κάρβουνα
3.έφτασε	γ. _____ νερό στο κρασί μου
4.έχω	δ. _____ μια τρύπα στο νερό
5.κάθομαι	ε. _____ το φίδι από την τρύπα
6.κάνω	στ. _____ το θάρρος της γνώμης μου

➤ Άσκηση 2*

Βρες τη λέξη που ταιριάζει σε κάθε έκφραση.

1. χτυπάω το _____ μου στον τοίχο
2. δε μου γεμίζει το _____
3. μένω με ανοιχτό το _____
4. δίνω τα παπούτσια στο _____
5. πατάω το _____ μου
6. δεν ιδρώνει το _____ μου

➤ Άσκηση 3*

Διάλεξε το σωστό επίθετο και συμπλήρωσε τις εκφράσεις.

άσπρος, μαύρο, κόκκινος, πράσινο, άσπρη, μαύρα

1. κλαίω με _____ δάκρυ
2. δίνω το _____ φως
3. γίνομαι _____ σαν παπαρούνα
4. έχω _____ μεσάνυχτα
5. γίνομαι _____ σαν το πανί
6. βλέπω _____ μέρα

➤ **Άσκηση 4****

Διάλεξε την κατάλληλη λέξη για να σχηματιστούν σωστά οι εκφράσεις.

π.χ. Όταν είμαστε παλιοί και καλοί φίλοι με κάποιον λέμε ότι
φάγαμε μαζί ψωμί κι _____

α. πιπέρι

β. αλάτι

γ. άνηθο

1. Όταν μαθαίνω ή μου συμβαίνει κάτι πολύ παράξενο, λέμε ότι
μου πέφτουν τα _____.

α. αυτιά

β. μαλλιά

γ. δόντια

2. Όταν νομίζουμε ότι είμαστε σπουδαίοι ενώ δεν είμαστε, λέμε ότι
παίρνουν τα μυαλά μας _____.

α. αέρα

β. νερό

γ. φωτιά

3. Όταν τα βρίσκω όλα έτοιμα, εύκολα και δε χρειάζεται να προσπαθήσω για να
κάνω ή για να πάρω κάτι, λέμε ότι
τα βρίσκω όλα στο _____.

α. ταψί

β. τηγάνι

γ. πιάτο

4. Όταν δεν ενδιαφέρομαι για τις δουλειές μου, λέμε ότι
τα φορτώνω στον _____.

α. κόκορα

β. ποντικό

γ. γάιδαρο

5. Όταν είναι δύσκολο να βρω κάποιον, λέμε ότι τον ψάχνω με το _____.		
α. πιστόλι	β. πολυβόλο	γ. τουφέκι

6. Όταν κάποιος δεν ξέρει και δεν καταλαβαίνει αυτά που γίνονται γύρω του, λέμε ότι έχει μαύρα _____.		
α. γυαλιά	β. μεσάνυχτα	γ. βράδια

➤ **Άσκηση 5****

Στις παρακάτω εκφράσεις οι λέξεις που λείπουν έχουν σχέση με το ντύσιμο. Ποια λέξη ταιριάζει σε κάθε έκφραση;

π.χ. Όταν δε δίνω σε κάποιον τα χρήματα που του χρωστάω, λέμε ότι του φοράω _____.		
α. καπέλο	β. φέσι	γ. σκούφο

1. Όταν κάποιος είναι πανέξυπνος και τα βγάζει πάντα πέρα με επιτυχία, λέμε ότι είναι διαόλου _____.		
α. κάλτσα	β. ζώνη	γ. γιλέκο

2. Όταν αναγνωρίζω πόσο σημαντικός είναι κάποιος ή πόσο καλά ή σωστά φέρθηκε σε κάποια περίπτωση, λέμε ότι του βγάζω το _____.		
α. σακάκι	β. σάλι	γ. καπέλο

3. Όταν θέλω να δείξω ότι δεν ενδιαφέρομαι καθόλου για κάποιον, λέμε ότι τον γράφω στα παλιά μου τα _____.		
α. φουστάνια	β. παπούτσια	γ. ρούχα

4. Όταν κάποιος αλλάζει κάτι συχνά και με μεγάλη ευκολία, λέμε ότι το αλλάζει σαν τα _____.		
α. βρακιά	β. ράσα	γ. πουκάμισα

5. Όταν νιώθω πολύ θυμωμένος, λέμε ότι βγαίνω από τα _____ μου.		
---	--	--

α. ρούχα	β. παπούτσια	γ. εσώρουχά
----------	--------------	-------------

6. Όταν ένα ρούχο ταιριάζει ακριβώς στο σώμα μου, λέμε ότι μου έρχεται _____ .		
α. τιράντα	β. γάντι	γ. ζώνη

➤ **Άσκηση 6****

Βάλε τις λέξεις στη σειρά για να σχηματίσεις τις εκφράσεις. Συνέχισε μετά την πρώτη λέξη.

το, ψάρι, κεφάλι, το, βρομάει, από

το ψάρι βρομάει από το κεφάλι

1. πάθημα, έγινε, το, μου, μάθημα

το _____

2. αίμα, το, γίνεται, νερό, δε

το _____

3. ανεβαίνει, κεφάλι, μου, αίμα, στο, το

μου _____

4. καλό, καλά, όλα, τέλος

τέλος _____

5. που, σκυλί, δε, γαβγίζει, δαγκώνει

σκυλί _____

6. μαζί, και, χώρια, καταλαβαίνουμε, μιλάμε

μαζί _____

➤ **Άσκηση 7*****

Διάβασε προσεκτικά τα παρακάτω παραδείγματα που δίνει το λεξικό για κάθε έκφραση και συμπλήρωσε τα κενά με τη σωστή μορφή του ρήματος.

1. _____ (ακούω) **εκεί** να μου φερθεί έτσι! Δεν έχει καθόλου σεβασμό πια!

2. Σταμάτα πια να μιλάς τόσες ώρες στο τηλέφωνο. _____ (ανάβω) **οι γραμμές!**

3. _____ (βαστάω) **η καρδιά σου** να βλέπεις παιδιά πεινασμένα;

4. Εμείς μιλούσαμε για τον πόλεμο κι αυτός μιλούσε για τις διακοπές του. **Άλλα λόγια ν'** _____ (αγαπάω).
5. **Ο κόσμος να** _____ (χαλάω), εγώ θα έρθω στην αποφοίτησή σου.
6. Δεν ξαναπάω για ψώνια στο κέντρο της Αθήνας. Έχει τόσο κόσμο και τόση κίνηση, που _____ (χάνω) η μάνα το παιδί και το παιδί τη μάνα!
7. Ο παππούς μου _____ (ζω) και βασιλεύει. Τρώει, πίνει και γλεντάει!
8. Μίλα σιγά, γιατί εδώ μέσα **και οι τοίχοι** _____ (έχω) αυτιά.

➤ **Άσκηση 8*****

α. Βρες δέκα ονόματα ζώων που είναι κρυμμένα στο κρυπτόλεξο.

Ο	Χ	Α	Φ	Ο	Δ	Η	Μ	Χ	Ω	Β
Ω	Γ	Ρ	Ι	Ξ	Π	Α	Γ	Ο	Ν	Ι
Ε	Π	Σ	Δ	Ι	Γ	Ρ	Π	Ε	Γ	Ε
Β	Ο	Δ	Ι	Φ	Μ	Γ	Α	Τ	Α	Τ
Α	Ν	Ν	Θ	Λ	Σ	Υ	Τ	Ε	Σ	Ε
Χ	Τ	Σ	Κ	Υ	Λ	Ο	Σ	Π	Τ	Π
Ε	Ι	Χ	Ψ	Κ	Ι	Ο	Θ	Α	Α	Α
Λ	Κ	Ι	Κ	Ο	Υ	Ρ	Ι	Π	Κ	Π
Ι	Κ	Γ	Θ	Σ	Μ	Χ	Ε	Ι	Ο	Ι
Υ	Ξ	Λ	Δ	Ζ	Α	Λ	Γ	Α	Σ	Α
Κ	Α	Β	Ο	Υ	Ρ	Α	Σ	Α	Π	Α

β. Συμπλήρωσε τις εκφράσεις με τα ονόματα των ζώων που βρήκες.

Πρόσεξε, ένα όνομα ζώου θα περισσέψει!

πεινάω σαν _____

φουσκώνω σαν _____

κοιμάμαι σαν _____

τρώγονται σαν το _____ με τη _____

ξεγλιστρώω σαν το _____

πηγαίνω σαν τον _____

κόκκινος σαν _____

➤ **Άσκηση 9*****

Για να λύσεις το σταυρόλεξο με τις εκφράσεις, πρέπει να βρεις λέξεις που έχουν σχέση με το ανθρώπινο σώμα.

1. Όταν νομίζω ότι είμαι σπουδαίος ενώ δεν είμαι, λέμε ότι **παίρνουν τα _____ μου αέρα**.
2. Όταν τρέχω για να αποφύγω κάποιον ή κάτι, λέμε ότι **το βάζω στα _____**.
3. Όταν, χωρίς να το θέλω, κάνω κάποιον να πάθει κάποια ζημιά, λέμε ότι **τον παίρνω στο _____ μου**.
4. Όταν γελάω πάρα πολύ, λέμε ότι **κρατάω την _____ μου από τα γέλια**.
5. Όταν κάποιος είναι πολύ αδύνατος, λέμε ότι είναι **πετσι και _____**.
6. Όταν βρίσκω κάτι που μου είναι απαραίτητο και το χρησιμοποιώ για να πετύχω αυτό που θέλω, λέμε ότι **αρπάζω μια ευκαιρία απ' τα _____**.
7. Όταν δε συμπαθώ καθόλου κάποιον ή κάτι, λέμε ότι **μου κάθεται στο _____**.
8. Όταν δε δίνω σημασία σε αυτά που μου λένε οι άλλοι και κάνω ότι δεν τους ακούω, λέμε ότι **δεν ιδρώνει το _____ μου**.
9. Λέμε ότι κάποιος επισκέπτεται κάποιον **με άδεια _____**, όταν δε φέρνει κάποιο δώρο.
10. Όταν μιλάω άσχημα, με αυθάδεια σε κάποιον, λέμε ότι **βγάζω _____**.
11. Όταν είμαι πολύ σίγουρος γι' αυτό που λέω, λέμε ότι **κόβω το _____ μου**.
12. Όταν κάτι αρχικά μου ήταν ευχάριστο, στο τέλος με στενοχωρεί ή με ταλαιπωρεί, λέμε ότι **μου βγαίνει από τη _____**.
13. Όταν είμαι πολύ ταραγμένος από φόβο ή μεγάλη συγκίνηση, λέμε ότι **κόβονται τα _____ μου**.
14. Όταν κάποιος είναι γεμάτος ζωή, ζωντάνια και κίνηση, λέμε ότι **βράζει το _____ του**.
15. Όταν κάποιος είναι ψηλός και αδύνατος και περπατάει χωρίς να σκύβει το σώμα του προς τα εμπρός, λέμε ότι έχει **_____ λαμπάδα**.
16. Όταν ξέρω κάτι πολύ καλά, λέμε ότι **το παίζω στα _____**.
17. Όταν λέω σε κάποιον άσχετα πράγματα, για να τον ξεγελάσω και να μην καταλάβει την αλήθεια, λέμε ότι **του ρίχνω στάχτη στα _____**.
18. Όταν κάνω κάτι βιαστικά, πριν τελειώσω το φαγητό μου, λέμε ότι το κάνω **με την μπουκιά στο _____**.
19. Όταν κάνω κάποιον να νευριάσει πάρα πολύ, λέμε ότι του **σπάω τα _____**.
20. Όταν κάνω κάτι χωρίς όρεξη, με το ζόρι, λέμε ότι το κάνω **με βαριά _____**.

➤ **Άσκηση 10*****

Διάβασε τους ορισμούς και σημείωσε αν είναι σωστοί ή λάθος.

	Σ	Λ
Όταν βρέχει καρεκλοπόδαρα, βρέχει πολύ δυνατά.	✓	
Κάποιος που πέφτει από τα σύννεφα είναι πολύ χαρούμενος.		
Κάποιος που έχει δαγκώσει τη λαμαρίνα έχει αρχίσει να τρελαίνεται.		
Όταν δε μας καίγεται καρφί, δε μας νοιάζει κάτι και δεν του δίνουμε σημασία.		
4. Κάποιος που κάθεται στ' αυγά του έχει πολλές κόττες.		
Όταν κάνω κάτι γυαλιά καρφιά, το καταστρέφω τελείως, το διαλύω.		
6. Κάποιος που μασάει τα λόγια του πεινάει πάρα πολύ.		

➤ **Άσκηση 11*****

Συμπλήρωσε τις προτάσεις με την κατάλληλη έκφραση.

**κατά γράμμα, πέρα βρέχει, αργά ή γρήγορα,
κουτσά στραβά, άδικος κόπος, μαύρο πρόβατο**

1. Είναι αρραβωνιασμένοι πολλά χρόνια: _____ θα παντρευτούν κι αυτοί!
2. Προσπαθούσα να τους εξηγήσω τι είχε συμβεί, όμως _____, αφού δεν ήθελαν να ακούσουν με τίποτα.
3. Έτσι λοιπόν όλοι άρχισαν να με αποφεύγουν σαν να έχω χολέρα, σαν να είμαι το _____.
4. Το πιτσιρίκι έπεσε και χτύπησε, και η μάνα του _____, μιλούσε στο τηλέφωνο!
5. Δεν μπορώ να καταλάβω γιατί δεν πέτυχε το γλυκό, αφού ακολούθησα τις οδηγίες _____.
6. Δυσκολεύομαι πάρα πολύ στα μαθηματικά, αλλά _____ πάντα το περνάω το μάθημα.

2 Βρίσκω μια έκφραση στο λεξικό

Είναι πολύ απλό να βρεις μια έκφραση σε αυτό το λεξικό. Όπως και οι κανονικές λέξεις, έτσι και οι εκφράσεις δίνονται σε αλφαβητική σειρά. Αν δεν είσαι σίγουρος/η πώς λέγεται ή πώς γράφεται ακριβώς μια έκφραση, π.χ. *γεμίζω τις μπαταρίες μου*, ακολουθείς τα παρακάτω βήματα:

- Αναγνωρίζεις μία από τις βασικές λέξεις της έκφρασης. π.χ. **γεμίζω** ή **μπαταρία**. Συνήθως, οι βασικές λέξεις είναι ένα ρήμα ή ένα ουσιαστικό, και πιο σπάνια ένα επίθετο ή ένα επίρρημα.
- Βρίσκεις στο λεξικό τις λέξεις **γεμίζω** ή **μπαταρία**. Οι εκφράσεις δίνονται όλες μαζί στο τέλος κάθε λήμματος, μετά από όλες τις σημασίες της λέξης, εκεί που γράφει **ΕΚΦΡ**. Ανάμεσα σε αυτές, θα βρεις και την έκφραση που θέλεις να μάθεις.

➤ Άσκηση 12*

Αναζήτησε την έκφραση στο λεξικό και συμπλήρωσέ την με την κατάλληλη λέξη από το πλαίσιο, όπως στο παράδειγμα.

λάθος, ανάγκης, δόντια, χαράματα, κοπανιστό, βρεγμένη, πιρούνι, ελέγχου

Τον χτύπησε **κατά λάθος** και του ζήτησε αμέσως συγγνώμη.

1. Σήμερα άργησα να φύγω απ' τη δουλειά και δεν πρόλαβα να μαγειρέψω. **Αέρα** _____ θα φάμε πάλι!
2. Είχα πάρα πολύ άγχος για τις εξετάσεις. Κάθε μέρα ξυπνούσα **άγρια** _____ για να διαβάσω.
3. **Γερό** _____ ο Γιώργος! Τρία κομμάτια παστίτσιο έφαγε την Κυριακή το μεσημέρι!
4. Το καλοκαίρι θα βοηθήσω το θείο μου στα χωράφια και τα λεφτά που θα μου δώσει θα τα κρατήσω **για ώρα** _____
5. Είχε εκνευριστεί τόσο πολύ, που ήταν **εκτός** _____ και δεν ήξερε τι έκανε.
6. Μη νομίζεις ότι έφτασε το καλοκαίρι! Πάρε μαζί σου μια ζακέτα, έχει **ήλιο με** _____.
7. Λέρωσε πάλι τα ρούχα του με λάσπες και γύρισε **σαν** _____ **γάτα** στο σπίτι.

➤ **Άσκηση 13***

Αν δεν είσαι σίγουρος/η πώς λέγεται ή πώς γράφεται ακριβώς μια έκφραση, μπορείς να τη βρεις στις βασικές λέξεις της στο λεξικό.

Μπορείς να αναγνωρίσεις τις βασικές λέξεις στις παρακάτω εκφράσεις;

π.χ. το παίρνω απόφαση

1. ψάχνω με το τουφέκι
2. φέρνω στο φως
3. τρώω το κεφάλι μου
4. το πολύ πολύ
5. στέκομαι εμπόδιο
6. στρώνω το τραπέζι
7. κάθε κατεργάρης στον πάγκο του
8. κοιμάμαι του καλού καιρού
9. περνάω ζωή και κότα
10. αλλάζω σελίδα

➤ **Άσκηση 14****

Αναζήτησε στο λεξικό σου τις υπογραμμισμένες εκφράσεις. Ποιο είναι το αμέσως προηγούμενο και ποιο το αμέσως επόμενο λήμμα;

	προηγούμενο	επόμενο
ΕΚΦΡ: <u>αγνοείται η τύχη κάποιου</u> , ανοίγει η τύχη κάποιου, άξιος της τύχης του, αφήνω κάποιον ή κάτι στην τύχη και αφήνω κάποιον ή κάτι στην τύχη του...	<i>αγναντεύω</i>	<i>άγνοια</i>

1.

ΕΚΦΡ: ακόμα δε βγήκε από τ' αυγό, κάθομαι στ' αυγά μου, σιγά τ' αυγά!, χάνω τ' αυγά και τα καλάθια, χάνω τ'	_____	_____
--	-------	-------

αυγά και τα πασχάλια

2.

ΕΚΦΡ: άσπρη μέρα, άσπρο πάτο!,
βλέπω άσπρη μέρα, γίνομαι άσπρος σαν
το πανί

3.

ΕΚΦΡ: γεννήθηκαν ο ένας για τον άλλο,
μια φορά γεννιέται ο άνθρωπος, όπως
τον γέννησε η μάνα του, σε βάρκα
γεννήθηκες;...

4.

ΕΚΦΡ: από του χάρου τα δόντια,
γλιτώνω από του χάρου τα δόντια,
δείχνω τα δόντια μου, έξω απ' τα δόντια,
έχω (γερό) δόντι, ήλιος με δόντια ...

5.

ΕΚΦΡ: γράφω ιστορία, έχω ιστορίες,
ιστορίες για αγρίους, μένω στην ιστορία

6.

ΕΚΦΡ: βαρύ πεπόνι, βαρύ πυροβολικό,
βαρύς κι ασήκωτος, με βαριά καρδιά

➤ **Άσκηση 15****

α. Γράψε τις βασικές λέξεις των παρακάτω εκφράσεων.

<i>τα βγάζω πέρα</i>	<i>βγάζω, πέρα</i>
1. βγάζω από τη μέση	

2. βγάζω τ' άπλυτα στη φόρα	
3. μου βγαίνει σε καλό	
4. βγαίνω στον αέρα	
5. βγαίνει η ψυχή ανάποδα	
6. βγάζω απ' το μυαλό	
7. βγάζω από τη μύτη	

β. Βρες με τη βοήθεια του λεξικού και άλλες εκφράσεις που να περιλαμβάνουν τα ρήματα βγαίνω ή βγάζω.

βγαίνω	βγάζω

➤ **Άσκηση 16****

α. Υπογράμμισε την έκφραση που σχηματίζει η λέξη με τα κόκκινα γράμματα.

Τόσο καιρό δουλεύαμε και τελικά κάναμε μια τρύπα στο νερό! Πάλι χαμηλή σύνταξη θα πάρουμε!
Έχει μεγάλη άνεση λόγου και σε κάθε του ομιλία όλοι κρέμονται από τα χείλη του.
Πού χάθηκες τόσο καιρό; Κάναμε μαύρα μάτια να σε δούμε!
Γιατί δεν κάθεςαι στ' αυγά σου και ανακατεύεσαι μονίμως σε ξένες υποθέσεις;
Την άλλη Κυριακή ελάτε να σας κάνω το τραπέζι για την προαγωγή που πήρα!
Όταν έμαθα ότι πέρασε τις πανελλήνιες εξετάσεις η Μαρία που δε διάβασε καθόλου όλη τη χρονιά, έμεινα με ανοιχτό το στόμα !

β. Γράψε τις εκφράσεις που υπογράμμισες όπως εμφανίζονται στο λεξικό.

1. _____

2.

3.

4.

5.

6.

➤ **Άσκηση 17*****

Υπογράμμισε τις εκφράσεις στο συμφραστικό πίνακα.

1.	Σου εύχομαι από τα βάθη της	καρδιάς	μου να βρεις τον άντρα των ονείρων σου.
2.	Κάθε φορά που βλέπω αυτήν την ταινία, γελάω με την	καρδιά	μου.
3.	Είναι πολύ ευχάριστος άνθρωπος! Ανοίγει η	καρδιά	μου, όταν μου μιλάει.
4.	Ο εκλεκτός της	καρδιάς	μου μού έκανε πρόταση γάμου.
5.	Και μόνο που σκέφτομαι ότι έρχονται εξετάσεις τρέμει η	καρδιά	μου.
6.	Ήρθε στο πάρτι με βαριά	καρδιά	, αλλά τελικά πέρασε ωραία.
7.	Χθες το βράδυ στο πάρτι η Ελένη έκαψε	καρδιές	. Τρεις συμφοιτητές μας ζήτησαν το τηλέφωνό της!
8.	Με το χέρι στην	καρδιά	σου ορκίζομαι ότι πότε δε σου είπα ψέματα.
9.	Κάθε φορά που βλέπω στις ειδήσεις εικόνες πολέμου, ματώνει η	καρδιά	μου.

Ελέγχω αυτό που ξέρω

Πόση σιγουριά νιώθεις όταν πρόκειται να χρησιμοποιήσεις τις λέξεις που έχεις μάθει; Κάποιες λέξεις μπορεί να σε δυσκολεύουν γιατί έχουν περισσότερες από μία σημασίες ή γιατί μοιάζουν μεταξύ τους. Οι παρακάτω ασκήσεις θα σε βοηθήσουν να ελέγξεις αυτά που ξέρεις.

➤ Άσκηση 1*

α. Ποιες από τις παρακάτω λέξεις γνωρίζεις;

αγωνίζομαι

καταπίνω

αγαθός

θολός

β. Γράψε ένα δικό σου παράδειγμα για καθεμία από αυτές και σημείωσε μέσα στην παρένθεση τον αριθμό της σημασίας στην οποία αντιστοιχεί το παράδειγμα που έδωσες.

αγωνίζομαι () : _____

καταπίνω () : _____

αγαθός () : _____

θολός () : _____

γ. Διάβασε και τις υπόλοιπες σημασίες της κάθε λέξης και γράψε ένα παράδειγμα για κάθε σημασία.

αγωνίζομαι:

καταπίνω:

αγαθός:

θολός:

ε. Έμαθες κάτι καινούριο για αυτές τις λέξεις;

➤ **Άσκηση 2***

α. Μπορείς να βρεις σε ποιο θεματικό τομέα χρησιμοποιείται καθεμία από τις παρακάτω λέξεις;

σώζω	βαθμός
κορυφή	ομαλός

σώζω: _____

βαθμός: _____

κορυφή: _____

ομαλός: _____

β. Για τις λέξεις αυτές υπάρχουν συνώνυμα και αντίθετα στο λεξικό; Πρόσεξε ότι θα πρέπει να τα ψάξεις στη συγκεκριμένη σημασία.

	Συνώνυμο	Αντίθετο
σώζω	_____	_____
βαθμός	_____	_____

κορυφή

ομαλός

γ. Έμαθες κάτι καινούριο για αυτές τις λέξεις;

➤ Άσκηση 3**

Σε κάθε ομάδα προτάσεων λείπει μία από τις λέξεις του πίνακα. Συμπλήρωσε τα κενά με την κατάλληλη λέξη. Στη συνέχεια, ψάξε στο λεξικό και βρες ποια σημασία της αντιστοιχεί σε κάθε παράδειγμα.

καλλιεργούν	φύλλα	γλώσσα	σκοτώνει
-------------	-------	--------	----------

1. Ανοίγω _____ για να φτιάξω τυρόπιτα.
- Το δέντρο έβγαλε καινούρια _____
- Πήρα ένα τετράδιο με πενήντα _____
2. Ο κυνηγός _____ πουλιά.
- Είναι παράφρονος και _____ ό,τι τραγουδι και να πει.
- Με _____ με την αδιάφορη συμπεριφορά του.

- Στα πανεπιστήμια οι νέοι _____ το πνεύμα τους.
- Πολλοί γεωργοί στη Θεσσαλία _____ βαμβάκι.
3. Η δασκάλα είπε ότι τα παιδιά μου έχουν ταλέντο στη ζωγραφική και πρέπει να αρχίσουν να το _____ .
- Ο καφές ήταν πολύ ζεστός και κήκε η _____ μου.
4. Η μόνη ξένη _____ που μιλάει είναι τα αγγλικά.
- Η _____ στην ψαραγορά πήγε 15 € το κιλό!

➤ Άσκηση 4**

Προσπάθησε να λύσεις το σταυρόλεξο. Αν χρειαστείς βοήθεια, ψάξε τη λέξη με τα έντονα γράμματα στο λεξικό.

- το **πούπουλο** είναι καθένα από τα πολύ ελαφριά και μαλακά φτερά που έχουν τα _____ στο σώμα τους.
- η **πορτοκαλιά** είναι το _____ που βγάζει πορτοκάλια.
- το **ποντίκι** είναι μια μικρή συσκευή που τη συνδέουμε στον _____ μας.
- όταν κάτι είναι **πολύπλοκο**, είναι πολύ _____ να το καταλάβουμε ή να το εξηγήσουμε.
- όταν κάποιος **παντρεύεται** κάποιον άλλο ή με κάποιον άλλο, δέχεται να γίνει επίσημα _____ του σε ειδική τελετή.
- η **πηγή** είναι το μέρος από όπου βγαίνει από τη γη _____ ή άλλο υγρό.
- όταν **δουλεύω**, κάνω κάποιο έργο, για το οποίο συνήθως _____ .
- η **δραχμή** ήταν το _____ που χρησιμοποιούσαν στην Ελλάδα πριν από το ευρώ.
- δαχτυλίδι** είναι ένα μικρό αντικείμενο σε σχήμα κρίκου από μέταλλο ή άλλο υλικό, που το _____ ως κόσμημα στα δάχτυλα του χεριού μου.
- όταν **τρέχω**, κινούμαι πιο _____ από όσο κινούμαι όταν περπατάω.
- όταν κάποιος **τριγυρνάει**, _____ από ένα μέρος σε άλλο, συνήθως χωρίς κάποιο συγκεκριμένο λόγο.
- αργό** είναι αυτό που γίνεται με _____ ταχύτητα.

13. το **πανωφόρι** είναι κάθε χοντρό και μακρύ ρούχο, όπως το παλτό, η κάπα, το μπουφάν κτλ., που το φοράμε _____ από άλλα για να μας προστατεύει από το κρύο ή από τη βροχή.
14. το **μπουζούκι** είναι ένα _____ όργανο σε σχήμα οβάλ με χορδές και μακρύ λαιμό, που το χρησιμοποιούμε κυρίως για να παίζουμε λαϊκή μουσική.
15. η **μπουλντόζα** είναι ένα μεγάλο και _____ αυτοκίνητο, που το χρησιμοποιούμε για να γκρεμίζουμε κτίρια ή για να μετακινούμε χώματα.
16. η **μπουγάτσα** είναι ένα είδος πίτας με φύλλο, που έχει _____ γλυκιά κρέμα ή τυρί.
17. **πλάτη** είναι το πίσω μέρος του σώματός μας, _____ στους ώμους και στη μέση.
18. ο **πιλότος** είναι αυτός που _____ το αεροπλάνο, το ελικόπτερο κτλ.
19. στο φαγητό ρίχνουμε **πιπέρι** για να το κάνουμε _____ και πικάντικο.
20. ο **πειρασμός** είναι κάτι που θέλουμε να έχουμε ή να κάνουμε, αν και ξέρουμε ότι δεν _____ .

➤ **Άσκηση 5*****

- α. Αντιστοιχίσε τα επίθετα της αριστερής στήλης με τα ουσιαστικά που βρίσκονται στη δεξιά στήλη.**

επίθετα		ουσιαστικά
φυσικό		νερό
τρελό		στρώμα
ιστορικό		φαινόμενο
σκοτεινό		δάχτυλο
μαλακό		γλέντι
λεπτό		όργανο
λαϊκό		μνημείο
καθαρό		δωμάτιο

- β. Γράψε μία πρόταση για κάθε επίθετο και το αντίστοιχο ουσιαστικό του. Το παράδειγμα θα σε βοηθήσει.**

π.χ. Το πιο γνωστό **λαϊκό όργανο** στην Ελλάδα είναι το μπουζούκι.

γ. Διάβασε προσεκτικά τις σημασίες κάθε επιθέτου στο λεξικό. Βρες ποια σημασία αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση που σχημάτισες.

λαϊκός: 1

<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>

➤ **Άσκηση 6*****

Διάβασε προσεκτικά όλες τις προτάσεις στο συμφραστικό πίνακα με τη λέξη πατούσα.

1	... αλλά όποιο κουμπί	πατούσα	στο ραδιόφωνο άκουγα τσιφτετέλι...
2	Πονάει η κοιλιά μου, γιατί όλη τη μέρα	πατούσα	στα νερά.
3	Όταν ήμουν μικρός, πήγαινα στο κτήμα του παππού μου και	πατούσα	σταφύλια μαζί με τους εργάτες.
4	Το ύψος της καρέκλας είναι σωστό, όταν κάθεστε και η	πατούσα	σας ακουμπάει στο πάτωμα
5	Το ασανσέρ μάλλον χάλασε· μια ώρα	πατούσα	το κουμπί και δεν ερχόταν.
6	Το Σάββατο το βράδυ γύρισα αργά και	πατούσα	στις μύτες των ποδιών μου, για να μη με ακούσουν οι γονείς μου.
7	...στη θάλασσα πάτησα έναν αχινό. Η	πατούσα	μου γέμισε αγκάθια και πρήστηκε.

8	Δεν μπορούσα να καταλάβω τι συμβαίνει!.	Πατούσα	με όλη μου τη δύναμη το φρένο, αλλά το αυτοκίνητο δε σταματούσε.
9	Είναι επικίνδυνο να περπατάς στην παραλία με γυμνή την	πατούσα	. Έχει σπασμένα γυαλιά.
10	Πολύ γελάω με τη Μαρία! Την ακουμπάς λίγο στην	πατούσα	και γαργαλιέται σα μωρό.

α. Σε ποιες από τις προτάσεις η λέξη *πατούσα* είναι ουσιαστικό και σε ποιες ρήμα; Γράψε τον αριθμό τους.

ουσιαστικό: _____

ρήμα : _____

β. Διάβασε προσεκτικά τις λέξεις *πατούσα* και *πατάω* στο λεξικό και βρες τον αριθμό της σημασίας που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση.

1	_____
2	_____
3	_____
4	_____
5	_____
6	_____
7	_____
8	_____
9	_____
10	_____

Δουλεύω με κείμενα

➤ Άσκηση 1

Διάβασε την παρακάτω συνταγή και απάντησε στις ερωτήσεις.

Χαλβάς με σιμιγδάλι

Εκτέλεση

- 1 Βράζουμε 1 ½ ποτήρι νερό σε μια κατσαρόλα και το διατηρούμε ζεστό. Σε άλλη
- 2 κατσαρόλα λιώνουμε 75 γρ. βούτυρο, προσθέτουμε 125 γρ. σιμιγδάλι* και μια
- 3 χούφτα αμύγδαλα ξεφλουδισμένα. Ανακατεύουμε καλά με μια ξύλινη κουτάλα
- 4 σε χαμηλή φωτιά, μέχρι τα αμύγδαλα να κοκκινίσουν. Ρίχνουμε το ζεστό νερό
- 5 στο μείγμα και ανακατεύουμε μέχρι να το απορροφήσει. Προσθέτουμε 200 γρ.
- 6 ζάχαρη και ανακατεύουμε καλά σε πολύ χαμηλή φωτιά. Σκεπάζουμε την
- 7 κατσαρόλα με μια πετσέτα και βάζουμε από πάνω το καπάκι. Βγάζουμε την
- 8 κατσαρόλα από τη φωτιά και την αφήνουμε για μία ώρα να κρυώσει. Πριν
- 9 σερβίρουμε, χτυπάμε το χαλβά μέχρι να γίνει αφράτος και ρίχνουμε μισό
- 10 κουταλάκι του γλυκού κανέλα.

α. Ποια υλικά χρειαζόμαστε για να φτιάξουμε χαλβά; Υπογράμμισε τις λέξεις στο κείμενο.

β. Βρες τα ρήματα που μας δείχνουν τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσουμε για να φτιάξουμε το χαλβά.

Αν έψαχνες αυτά τα ρήματα στο λεξικό, σε ποιο λήμμα θα τα έβρισκες; Γράψε τα λήμματα και πήγαινε στο λεξικό για να ελέγξεις αν τα μάντεψες σωστά.

π.χ. βράζουμε	→	βράζω
_____		_____
_____		_____
_____		_____

* αλεύρι εκλεκτής ποιότητας από σκληρό σιτάρι

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

γ. Το ρήμα *κοκκινίζω* στη σειρά 4 παράγεται από τη λέξη *κόκκινος*. Ψάξε στο λεξικό για να βρεις και άλλες λέξεις που παράγονται από τη λέξη *κόκκινος* και έχουν σχέση με τροφή ή φαγητό.

δ. Οι παρακάτω εκφράσεις σχηματίζονται με το ουσιαστικό *φωτιά*. Διάβασε τους ορισμούς και σημείωσε αν είναι σωστοί ή λάθος.

	Σ	Λ
Όταν κάποιος <i>ανάβει φωτιές</i> , δημιουργεί προβλήματα ή αναστάτωση.	✓	
<i>Φωτιά και λάβρα</i> λέμε το καμένο φαγητό.		
Κάποιος <i>παίζει με τη φωτιά</i> όταν κάνει κάτι επικίνδυνο χωρίς να λογαριάζει τις συνέπειες.		
Όταν <i>ρίχνουμε λάδι στη φωτιά</i> , συμφιλιώνουμε δύο ανθρώπους.		
4. <i>Πέφτουμε και στη φωτιά</i> για κάποιον όταν είμαστε πολύ θυμωμένοι μαζί του.		
5. Όταν <i>βάζουμε το χέρι μας στη φωτιά</i> , είμαστε πολύ σίγουροι για κάτι.		

➤ **Άσκηση 2**

Διάβασε τα παρακάτω ανέκδοτα και απάντησε στις ερωτήσεις.

- Τι λέει το **9** στο **6**;
- Σταμάτα πια να
κάθεσαι ανάποδα!
Θα σου ανέβει το
αίμα στο κεφάλι!

- Τι λέει το **0** στο **6**;
- Μάζεψε το
τσουλούφι σου που
πετάει!

- Τοτό, πες μας τι είναι το αβγό;
- Ουσιαστικό, κύριε.
- Τι γένους;
- Αυτό, κύριε, δεν το ξέρει
κανείς. Μπορεί να γίνει κόκορας,
μπορεί και κότα.

Στο σχολείο ο δάσκαλος ζητά
από το Γιωργάκη να κλίνει το
ρήμα "βαδίζω".
Αρχίζει ο Γιωργάκης δειλά:
- Βαδίζω... ε... βαδίζεις...
βαδίζει..
- Πιο γρήγορα, Γιωργάκη.
- Τρέχω... τρέχεις... τρέχει...

α. Στο πρώτο ανέκδοτο υπάρχει μία έκφραση. Ποια είναι αυτή;

Βρες τη σημασία της στο λεξικό και γράψε ένα δικό σου παράδειγμα.

β. Το ρήμα *πετάω* έχει κάποιες σημασίες που τις συναντάμε μόνο στο 3^ο ενικό πρόσωπο. Με ποια από τις σημασίες αυτές χρησιμοποιείται στο δεύτερο ανέκδοτο; _____

γ. Στο τρίτο ανέκδοτο υπάρχουν δύο λέξεις που χρησιμοποιούνται σε ένα συγκεκριμένο θεματικό πεδίο. Οι δύο λέξεις είναι: _____ και _____ . Το πεδίο είναι _____

δ. Συμπλήρωσε τις εκφράσεις με τη λέξη *κότα* ή *κόκορας*:

1. Όταν κοιμάμαι νωρίς, λέμε ότι *κοιμάμαι με* _____ (τις *κότες* / τους *κόκορες*).
2. Όταν ζω με πλούτη και ανέσεις, *περνάω ζωή και* _____ (*κόκορα* / *κότα*).
3. Όταν παραμελούμε τα μαθήματα ή τις δουλειές μας, λέμε ότι *τα φορτώνουμε* _____ (*στην κότα* / *στον κόκορα*).

ε. Στο τέταρτο ανέκδοτο ποια ρήματα έχουν τη σημασία «προχωράω με τα πόδια»;

στ. Το λεξικό δίνει 4 σημασίες για τη λέξη *κλίνω*. Με ποια σημασία χρησιμοποιείται _____ στο _____ τέταρτο _____ ανέκδοτο;

➤ **Άσκηση 3**

Διάβασε τα παρακάτω κείμενα και απάντησε στις ερωτήσεις.

Εκδρομή στην Καστοριά

- 1 Η Καστοριά είναι μια από τις πιο όμορφες και παραδοσιακές πόλεις της
2 Ελλάδας, με πλούσια ιστορία.
3 Αν αποφασίσετε να επισκεφτείτε την Καστοριά, ξεκινήστε τον περίπατό σας
4 από τα ψαράδικα. Απολαύστε την όμορφη διαδρομή με τα πλατάνια, που
5 θα σας οδηγήσει στην προκουμαία. Εκεί, θαυμάστε τους κύκνους που
6 λούζονται στα δροσερά νερά της λίμνης. Συνεχίστε τη βόλτα σας προς την
7 οδό Μητροπόλεως και καταλήξτε στο κέντρο της πόλης, στην πλατεία
8 Ομονοίας, όπου θα έχετε την πρώτη σας επαφή με τη βυζαντινή τέχνη. Μία
9 επίσκεψη στις ιστορικές εκκλησίες και τα παλιά αρχοντικά της Καστοριάς θα
10 σας πείσει. Μην παραλείψετε να ρίξετε μια ματιά στα μαγαζιά με τα
11 δερμάτινα είδη, που φημίζονται για την ποιότητά τους.

α. Στο κείμενο οι λέξεις *περίπατος* (σειρά 3) και *βόλτα* (σειρά 7) χρησιμοποιούνται με την ίδια σημασία. Στο λεξικό σου όμως οι ορισμοί τους έχουν μια βασική διαφορά. Ποια είναι αυτή;

β. Παρακάτω δίνονται τα επίθετα που υπάρχουν στο κείμενο. Συμπλήρωσε δίπλα τους τα ουσιαστικά που τα συνοδεύουν όπως στο παράδειγμα:

π.χ. παραδοσιακές	πόλεις
πλούσια	
όμορφη	
δροσερά	
ιστορικές	
παλιά	
δερμάτινα	

γ. Ποια ουσιαστικά συνοδεύουν τα επίθετα *δερμάτινος*, *δροσερός*, *ιστορικός* και *παλιός* στα παραδείγματα του λεξικού;

δ. Αν το κείμενό σου ήταν επίσημο, ποια λέξη θα χρησιμοποιούσες αντί για το ουσιαστικό *ψαράδικα* στη σειρά 4; _____

ε. Ο κύκνος (σειρά 6) είναι ένα μεγάλο π_ _ _ _ με λεπτό και μακρύ λ_ _ _ _ και λευκό χ_ _ _ _ , που μοιάζει με τη χ_ _ _ _ και ζει κοντά σε λ_ _ _ _ . Συμπλήρωσε τα κενά με τη βοήθεια του λεξικού.

στ. Το λεξικό δίνει τέσσερις σημασίες για τη λέξη *κέντρο* (σειρά 8). Με ποια σημασία χρησιμοποιείται στο κείμενο; _____

ζ. Με ποια λέξη μπορείς να αντικαταστήσεις τη λέξη *μαγαζιά* (σειρά 11). Το λεξικό θα σε βοηθήσει. _____

➤ **Άσκηση 4**

Διάβασε το παρακάτω κείμενο και απάντησε στις ερωτήσεις.

Του κόσμου τα παράξενα!

- 1 Ένας σκύλος κάνει ιππασία σε αγρόκτημα της Αγγλίας! Όπως είναι φυσικό, οι
- 2 επισκέπτες δε χορταίνουν να χαζεύουν τον παράξενο καβαλάρη, που έχει γίνει
- 3 φίρμα! Ο ιδιοκτήτης του ιδιαίτερου αυτού σκύλου, υποστηρίζει ότι η ικανότητά
- 4 και η άνεσή του στην ιππασία ήταν έμφυτη: «Την πρώτη φορά που είδε το
- 5 άλογο, πήρε φόρα και πήδηξε στην πλάτη του.»
- 6 Ένας άλλος σκύλος στην Κίνα, μάλλον ζήλεψε το σκύλο-καβαλάρη και θέλησε να
- 7 τον ξεπεράσει, οδηγώντας αυτοκίνητο! Φυσικά η ιδέα δεν ήταν δική του, αλλά
- 8 του ανόητου ιδιοκτήτη του, που πίστευε ότι το κατοικίδιο του μπορεί να
- 9 οδηγήσει! Δυστυχώς, δεν άργησε να καταλάβει το λάθος του. Μόλις ο σκύλος
- 10 πήρε το τιμόνι στα ...πόδια του, τράκαρε!

α. «Ένας σκύλος κάνει ιππασία...» (σειρά 1). Αν βάλουμε την πρόταση στον πληθυντικό αριθμό, ποιο από τα δύο είναι σωστό:

1. πολλοί σκύλοι κάνουν ιππασίες
2. πολλοί σκύλοι κάνουν ιππασία

Γιατί; _____

β. Μερικά από τα παραδείγματα που δίνει το λεξικό για το ρήμα χαζεύω (σειρά 2) είναι τα:

1. Μη χαζεύεις την ώρα του μαθήματος.
2. Την Κυριακή έμεινε στο σπίτι και χάζευε στο Ίντερνετ.
3. Κάθεται στο παράθυρο και χαζεύει τους περαστικούς.

Ποιο από αυτά ταιριάζει με τη σημασία που έχει το χαζεύω στο κείμενο; _____

γ. Τα παρακάτω ουσιαστικά χρησιμοποιούνται στο κείμενο. Συμπλήρωσε για καθένα από αυτά το θηλυκό τύπο με τη βοήθεια του λεξικού.

ΑΡΣΕΝΙΚΟ	ΘΗΛΥΚΟ
σκύλος	
επισκέπτης	
καβαλάρης	
ιδιοκτήτης	

δ. «... που έχει γίνει φίρμα!» (σειρά 2-3): Η λέξη *φίρμα* μπορεί να έχει συνώνυμο τη λέξη *μάρκα* στη συγκεκριμένη πρόταση; _____

ε. Η φράση *όπως είναι φυσικό* (σειρά 1) έχει την ίδια σημασία με το επίρρημα *φυσικά*. Ξέρεις άλλα συνώνυμα για αυτό το επίρρημα;

στ. Γράψε τέσσερις λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια με το επίρρημα *δυστυχώς* (σειρά 9);

Άσκηση 5

Διάβασε το παραμύθι και απάντησε στις ερωτήσεις.

Το παραμύθι της Κοκκινοσκουφίτσας από την πλευρά του λύκου

1	Το δάσος ήταν το σπίτι μου. <u>Ζούσα</u> εκεί και προσπαθούσα να το διατηρώ τακτικό
2	και καθαρό. Μια ηλιόλουστη μέρα, ενώ προσπαθούσα να μαζέψω κάτι σκουπίδια
3	που είχε παρατήσει ένας τουρίστας, άκουσα βήματα. Πήδηξα πίσω από ένα
4	δέντρο και <u>είδα</u> να έρχεται ένα μικρό κορίτσι κρατώντας ένα καλάθι. Μου <u>φάνηκε</u>
5	ύποπτη, γιατί φορούσε αστεία κατακόκκινα ρούχα και μια κουκούλα στο κεφάλι
6	της σαν να μην ήθελε να την αναγνωρίσουν.
7	Τη σταμάτησα και τη ρώτησα ποια ήταν και πού πήγαινε. Μου <u>είπε</u> ότι δήθεν
8	πήγαινε φαγητό στη γιαγιά της. Φαινόταν τίμια κοπέλα, αλλά βρισκόταν στο
9	δάσος μου και έδειχνε περίεργη μ' αυτά τα ρούχα. Έτσι, αποφάσισα να της δείξω
10	πως δεν είναι σωστό να εισβάλλει στον προσωπικό μου χώρο χωρίς
11	προειδοποίηση.
12	Την άφησα να συνεχίσει, αλλά έτρεξα πριν από αυτήν στο σπίτι της γιαγιάς της.
13	Όταν συνάντησα τη συμπαθητική γιαγιά, της εξήγησα το πρόβλημά μου και
14	συμφώνησε ότι έπρεπε να <u>δώσουμε</u> ένα μάθημα στην εγγονή της. Έτσι, <u>κρύφτηκε</u>
15	κάτω από το κρεβάτι, ώσπου να τη φωνάξω. Όταν έφτασε το κορίτσι, μπήκε στην
16	κρεβατοκάμαρα. Εγώ ήμουν ξαπλωμένος στο κρεβάτι ντυμένος σαν τη γιαγιά.
17	Όταν με είδε, είπε κάτι άσχημο για τα μεγάλα μου αυτιά. Με είχαν προσβάλει κι
18	άλλοτε, αλλά προσπάθησα να πω κάτι θετικό. Είπα, λοιπόν, ότι με τα μεγάλα μου
19	αυτιά μπορούσα να την ακούω καλύτερα. Εκείνη, όμως, <u>κορόιδεψε</u> και τα μεγάλα
20	μου μάτια. Μπορείτε να <u>καταλάβετε</u> πώς άρχισα να αισθάνομαι γι' αυτό το
21	κορίτσι! Ωστόσο, δεν έχασα την ψυχραιμία μου και της είπα ότι τα μεγάλα μου
22	μάτια με βοηθούν να τη βλέπω καλύτερα. Η επόμενη προσβολή για τα δόντια μου
23	με νευρίασε! Ξέρω ότι δε θα έπρεπε να χάσω την υπομονή μου, αλλά πήδηξα από
24	το κρεβάτι και της φώναξα πως τα μεγάλα μου δόντια ήταν χρήσιμα για να τη
25	<u>φάω</u> καλύτερα!
26	Τώρα, ας είμαστε ειλικρινείς! Κανένας λύκος δε θα <u>έτρωγε</u> ποτέ ένα κορίτσι, όλοι
27	το ξέρουν αυτό! Αλλά αυτό το τρελοκόριτσο άρχισε να τρέχει γύρω γύρω
28	ουρλιάζοντας κι εγώ προσπαθούσα να την ηρεμήσω. Ξαφνικά η πόρτα άνοιξε και
29	μπήκε ένας μεγαλόσωμος τύπος με ένα τσεκούρι στο χέρι. Τον κοίταξα και
30	κατάλαβα ότι είχα βρει τον μπελά μου. Είδα πίσω μου ένα ανοιχτό παράθυρο και
31	την κοπάνησα.
32	Η ιστορία, όμως, δεν τελειώνει εδώ. Αυτή η γιαγιά ποτέ δεν είπε τα πράγματα από
33	τη δική μου πλευρά. Σύντομα κυκλοφόρησε η φήμη ότι ήμουν κακός και όλοι
34	άρχισαν να με αποφεύγουν. Δεν ξέρω τι <u>έγινε</u> το κοριτσάκι με τα αστεία κόκκινα
35	ρούχα, όμως εγώ από τότε δεν έζησα καλά. Έτσι, αποφάσισα να σας γράψω την
36	ιστορία μου.
37	Με εκτίμηση
38	Ο Λύκος

Παραμύθι διασκευασμένο από την ιστοσελίδα

<http://www.humanrights-edu-cy.org/fable%20Kokkinoskoufitsa.htm>

α. Στο κείμενο κάποια ρήματα είναι υπογραμμισμένα. Μάντεψε σε ποιο λήμμα του λεξικού αντιστοιχούν και συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα όπως δείχνει το παράδειγμα.

ζούσα	→	ζω
_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____
_____	→	_____

β. Συμπλήρωσε τους παρακάτω ορισμούς με το επίθετο που λείπει.

1. Όταν ένας χώρος είναι _____ (σειρά 1), τα πράγματα μέσα σε αυτόν βρίσκονται σε τάξη.
2. Όταν κάτι είναι _____ (σειρά 5), πιστεύουμε ότι είναι παράνομο, κακό ή δυσάρεστο.
3. Όταν κάτι είναι _____ (σειρά 5), μας κάνει να γελάμε.
4. Όταν κάποιος είναι _____ (σειρά 8), δεν προσπαθεί να ξεγελάσει ή να βλάψει τους άλλους.
5. _____ (σειρά 9) λέμε κάποιον ή κάτι που μας προκαλεί έκπληξη, απορία ή ανησυχία.
6. Όταν κάτι είναι _____ (σειρά 10), ανήκει σε ένα συγκεκριμένο πρόσωπο και όχι σε πολλούς ανθρώπους.
7. Όταν κάποιος είναι _____ (σειρά 13), μας κάνει να νιώθουμε συμπάθεια γι' αυτόν.
8. Όταν κάποιος είναι _____ (σειρά 26), λέει ή κάνει αυτά που πραγματικά σκέφτεται ή νιώθει.
9. _____ (σειρά 29) λέμε τον άνθρωπο ή το ζώο που έχει μεγάλο σώμα.
10. Όταν το παράθυρο, η πόρτα ή κάτι άλλο είναι _____ (σειρά 30), βρίσκεται σε τέτοια θέση ώστε να μπορεί κάποιος ή κάτι να περνάει μέσα από αυτό.

γ. Αντιστοίχισε τα επίθετα της στήλης α με τα αντίθετά τους που βρίσκονται στη στήλη β.

στήλη α	στήλη β
τίμιος	ψεύτης
ανοιχτός	σοβαρός
τακτικός	κλειστός
συμπαθητικός	μικρόσωμος
ειλικρινής	άτιμος
μεγαλόσωμος	αντιπαθητικός
αστείος	ακατάστατος

δ. Τι εννοεί ο λύκος όταν λέει:

1. *έπρεπε να δώσουμε ένα μάθημα στην εγγονή της* (σειρά 14)
 - α. ότι έπρεπε να την τιμωρήσουν για να μην το ξανακάνει;
 - β. ότι έπρεπε να της δώσουν χρήματα για να αγοράσει βιβλία;
 - γ. ότι έπρεπε να ελέγξουν αν διάβασε τα μαθήματά της;
2. *είχα βρει τον μπελά μου* (σειρά 30)
 - α. ότι βρήκε τη λύση στο πρόβλημά του ;
 - β. ότι βρήκε το φίλο του;
 - γ. ότι βρέθηκε σε μια δύσκολη κατάσταση χωρίς να φταίει;
3. *την κοπάνησα* (σειρά 31)
 1. ότι έδειρε την Κοκκινোসκουφίτσα;
 2. ότι χτύπησε με δύναμη την πόρτα κάνοντας θόρυβο;
 3. ότι έφυγε;

ε. Με ποιες άλλες εκφράσεις θα μπορούσε να πει ο λύκος ότι την κοπάνησε;

το _____

την _____

Δουλεύουμε σε ομάδες και μαθαίνουμε το λεξικό

Αυτή η ενότητα απευθύνεται στο διδάσκοντα και προτείνει τρόπους χρήσης και αξιοποίησης του λεξικού μέσα από ομαδικές ασκήσεις στην τάξη. Το λεξικό αποτελεί μια καλή πηγή υλικού για δουλειά στην τάξη, η οποία συνίσταται στη διερεύνηση, συζήτηση και ανάπτυξη ανεξάρτητων μαθησιακών δεξιοτήτων.

Όλες οι ασκήσεις σε αυτό το βιβλίο μπορούν να αξιοποιηθούν είτε ως ατομικές είτε ως ομαδικές δραστηριότητες. Στην περίπτωση που θα χρησιμοποιηθούν ομαδικά είναι χρήσιμο να γράφεται η άσκηση στον πίνακα, να ζητείται από τους μαθητές να συμβουλευτούν το λεξικό και, στη συνέχεια, να γράφονται οι προτεινόμενες απαντήσεις στον πίνακα για περαιτέρω συζήτηση. Παράλληλα, καλό είναι οι δραστηριότητες να γίνονται με τη μορφή παιχνιδιού, στο τέλος του οποίου θα υπάρχει νικήτρια ομάδα, ώστε να επιτευχθεί άμεση και ενεργή συμμετοχή των μαθητών.

Έτσι, λοιπόν, σας προτείνουμε κάποιες συγκεκριμένες ομαδικές δραστηριότητες που στοχεύουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων που αφορούν τη χρήση λεξικού. Παράλληλα, δίνουμε μερικές συμβουλές για τον τρόπο χρήσης του λεξικού στην τάξη.

➤ Άσκηση 1

Σε ποιο γράμμα του λεξικού βρίσκομαι;

Στόχος: Να εξασκηθούν οι μαθητές να ανοίγουν το λεξικό στο σωστό γράμμα ή σε κοντινό γράμμα και να βρίσκουν τα λήμματα που τους ζητούνται όσο το δυνατόν γρηγορότερα.

Βήματα

- Κρατάτε το λεξικό μπροστά σας, σαν να πρόκειται να το ανοίξετε και να το χρησιμοποιήσετε. Βεβαιωθείτε ότι όλοι οι μαθητές βλέπουν μόνο την επάνω άκρη των σελίδων. Ανοίγετε το λεξικό σε μια τυχαία σελίδα και ρωτάτε τους μαθητές σε ποιο γράμμα νομίζουν ότι βρίσκεστε. Το επαναλαμβάνετε μερικές φορές και μετά τους ζητάτε να παίξουν το ίδιο παιχνίδι μεταξύ τους.
- Κάνετε στους μαθητές ερωτήσεις όπως Ποιο γράμμα βρίσκεται στη μέση του λεξικού; Ποιο γράμμα νομίζετε ότι έχει τις περισσότερες/λιγότερες σελίδες;
- Ρωτάτε τους μαθητές από ποιο γράμμα ξεκινούν οι περισσότερες λέξεις στη γλώσσα τους.

➤ Άσκηση 2

Ψάχνω και βρίσκω τη λέξη στο λεξικό

Στόχος: Να αναπτύξουν οι μαθητές δεξιότητες αναζήτησης στο λεξικό.

Βήματα

- Επιλέγετε οποιεσδήποτε 10 διαδοχικές λέξεις από κάποια σελίδα του λεξικού. Τις γράφετε στον πίνακα με τυχαία σειρά, δηλαδή όχι αλφαβητικά. Για παράδειγμα:

οροπέδιο, ορισμένος, ορισμός, ορμή, οριστική, όρκος, ορμάω, όρνιο, ορκίζομαι

- Αφήνετε τους μαθητές να τις δουν για λίγα δευτερόλεπτα και μετά τους ζητάτε να σας πουν τις λέξεις με αλφαβητική σειρά.

Συμβουλές και υποδείξεις

Μερικές φορές είναι χρήσιμο να γράψετε στον πίνακα τα πρώτα γράμματα που είναι κοινά για τα λήμματα που έχετε επιλέξει. Στη συνέχεια τονίζετε το γεγονός ότι όποιο επόμενο γράμμα διαφοροποιείται θα πρέπει να το σκέφτονται πάλι αλφαβητικά.

➤ Άσκηση 3

Σκαλόλεξο

Στόχος: Να ανακαλέσουν οι μαθητές το λεξιλόγιο που ήδη γνωρίζουν και να εξασκηθούν στην αναζήτηση των λέξεων, ανοίγοντας το λεξικό στο σωστό γράμμα.

Βήματα

- Χωρίζετε τους μαθητές σε ομάδες. Γράφετε στον πίνακα μια λέξη της επιλογής σας και ζητάτε από την 1η ομάδα να βρει μια λέξη, η οποία ξεκινά με τα δύο τελευταία γράμματα της λέξης που γράψατε. Στη συνέχεια, η 2η ομάδα πρέπει να βρει μια καινούρια λέξη, που ξεκινά με τα δύο τελευταία γράμματα της λέξης που έδωσε η 1η ομάδα κ.ο.κ., π.χ.

➤ **Άσκηση 4**

Μαντεύω τον ορισμό

Στόχος: Να αναπτύξουν οι μαθητές δεξιότητες που αφορούν τη χρήση ορισμών και παραδειγμάτων. Να ευαισθητοποιηθούν στην αξιοποίηση των παρεχόμενων υποδείξεων για τις σημασίες των λέξεων. Ομαδικό παιχνίδι.

Βήματα

- Χωρίζετε την τάξη σε ομάδες των 2-5 ατόμων. Δίνετε σε κάθε ομάδα μια λέξη που υπάρχει στο λεξικό και την οποία οι μαθητές πιθανόν δε γνωρίζουν. Κάθε ομάδα πρέπει να έχει μια διαφορετική λέξη. Για παράδειγμα, μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι λέξεις καταφύγιο, καταστροφή, κατανάλωση.
- Ζητάτε από κάθε ομάδα να ελέγξει τον ορισμό κάθε λέξης στο λεξικό και να γράψει μια πρόταση-παράδειγμα που να περιέχει τη λέξη.
- Ζητάτε από κάθε ομάδα να κατασκευάσει δύο λανθασμένους ορισμούς για τη λέξη. Έτσι, αν η ομάδα έχει τη λέξη καταφύγιο, τότε μπορεί να δώσει 3 ορισμούς για τη λέξη, από τους οποίους ο 2ος είναι ο σωστός, είναι, δηλαδή, ο ορισμός που δίνει το λεξικό, ενώ ο 1ος και ο 3ος είναι λανθασμένοι.
 1. Το μέρος όπου σταματάει το λεωφορείο για να πάρει ή να αφήσει κόσμο.
 2. Το μέρος όπου πηγαίνουμε για να προστατευτούμε από τον άσχημο καιρό ή από κάποιον κίνδυνο.
 3. Το μέρος του ψυγείου μέσα στο οποίο βάζουμε τα τρόφιμα για να παγώσουν και να διατηρηθούν πιο πολύ καιρό.
- Όταν οι μαθητές είναι έτοιμοι, κάθε ομάδα διαβάζει τη λέξη που της δόθηκε και τους 3 ορισμούς, σαν να είναι όλοι σωστοί. Οι άλλες ομάδες προσπαθούν να μαντέψουν το σωστό ορισμό χωρίς να χρησιμοποιήσουν το λεξικό. Κερδίζει η ομάδα ή οι ομάδες που βρίσκουν το σωστό ορισμό. Σε αντίθετη περίπτωση, κερδίζει η ομάδα που κατάφερε να παραπλανήσει τις άλλες.

Συμβουλές και υποδείξεις

Όσο οι μαθητές χρησιμοποιούν το λεξικό, κάντε και εσείς το ίδιο. Έτσι, θα τους δώσετε το χρόνο που χρειάζονται και θα μπορέσετε να κατανοήσετε τα προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίσουν.

➤ Άσκηση 5

Μαντεύω τη λέξη

Στόχος : Να εξασκηθούν οι μαθητές στο να μαντεύουν τη λέξη από σύντομους ορισμούς και να εξοικειωθούν με τις διαφορετικές σημασίες των πολύσημων λέξεων.

Βήματα

- Γράφετε στον πίνακα τις διαφορετικές σημασίες μιας λέξης με τη μορφή σύντομων ορισμών, όπως για παράδειγμα:
 1. το ειδικό εργαλείο για μια ορισμένη δουλειά
 2. μέρος ενός ζωντανού οργανισμού
 3. υπηρεσία ή πρόσωπο που έχει ορισμένη λειτουργία μέσα σε ένα κράτος ή σε μια οργάνωση
 4. αυτός που εξυπηρετεί τα συμφέροντα κάποιων και κάνει ό,τι του λένε
- Χωρίζετε την τάξη σε ομάδες και τους ζητάτε να μελετήσουν τους σύντομους ορισμούς και να μαντέψουν ποια λέξη περιγράφουν. Οι μαθητές γράφουν τις λέξεις που προτείνουν στον πίνακα, τις συζητούν και στη συνέχεια τις ελέγχουν χρησιμοποιώντας το λεξικό. Η ζητούμενη λέξη στο παραπάνω παράδειγμα είναι το *όργανο*.

Συμβουλές και υποδείξεις

Η άσκηση μπορεί να χρησιμεύσει για την προδιδασκαλία λέξεων που πιθανόν να εμφανιστούν κατά τη διάρκεια του μαθήματος, είτε για την εμπέδωσή τους μετά τη διδασκαλία τους.

➤ Άσκηση 6

Μαντεύω τη λέξη από το παράδειγμα

Στόχος: Να αξιοποιούν τα συμφραζόμενα για να αντιλαμβάνονται τις σημασίες των λέξεων μέσα από τα παραδείγματα.

Βήματα

- Διαλέγετε μια συχνή λέξη που θέλετε να διδάξετε και βρίσκετε τα παραδείγματα που δίνει το λεξικό για κάθε σημασία της.
- Γράφετε τα παραδείγματα παραλείποντας τη συγκεκριμένη λέξη. Σε περίπτωση που η λέξη είναι πολύσημη, δίνετε παραδείγματα για κάθε

σημασία αφαιρώντας πάλι τη λέξη. Παρακάτω σας δίνουμε παραδείγματα με διαφορετικούς τύπους του πολύσημου επιθέτου σπουδαίος.

α. *Είχε την τύχη να σκηνοθετήσει _____ ηθοποιούς στο θέατρο.*

β. _____ η εμφάνιση του ΠΑΟΚ στο δεύτερο ημίχρονο!

γ. *Στη δεξίωση παραβρέθηκαν βουλευτές και άλλα _____ πρόσωπα της πόλης μας.*

δ. *Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει _____ ανακαλύψεις στο χώρο της ιατρικής.*

- Διαβάζετε ή δείχνετε τα παραδείγματα με τα κενά στους μαθητές. Τους προτρέπετε να τα συζητήσουν και να μαντέψουν τη λέξη δικαιολογώντας την επιλογή τους. Αν και η ζητούμενη λέξη είναι κοινή σε όλες τις προτάσεις, ωστόσο μπορεί να έχει διαφορετική σημασία ή να τίθεται σε διαφορετικό τύπο κάθε φορά.

Συμβουλές και υποδείξεις

Στην αρχή μπορείτε να ξεκινήσετε είτε με μια άσκηση όπου ζητούνται διαφορετικοί τύποι μιας λέξης που έχει μόνο μία σημασία είτε με μια άσκηση όπου ζητείται μόνο ένας τύπος μιας πολύσημης λέξης. Σε επόμενο στάδιο μπορείτε να φτιάξετε ασκήσεις όπου ζητούνται διαφορετικοί τύποι μιας πολύσημης λέξης. Μην ξεχνάτε ότι οι μαθητές πιθανόν να μη θυμούνται όλες τις απαραίτητες πληροφορίες που δίνονται στο λεξικό, οπότε παρακινήστε τους να το συμβουλευτούν ξανά.

➤ Άσκηση 7

Ποια παραδείγματα μοιάζουν;

Στόχος: Να διακρίνουν οι μαθητές τις διαφορετικές σημασίες μιας λέξης συγκρίνοντας τα παραδείγματα του λεξικού με παρόμοια παραδείγματα που γράφει ο δάσκαλος ή ο καθηγητής.

Βήματα

- Επιλέγετε μια πολύσημη λέξη. Προσέξτε τα παραδείγματα που δίνει το λεξικό για κάθε σημασία της και γράψτε από ένα δικό σας παράδειγμα για κάθε σημασία, ώστε να έχετε 2 παραδείγματα για κάθε σημασία της λέξης. Π.χ. για τις διαφορετικές σημασίες της λέξης πορεία, μπορείτε να δώσετε τα ακόλουθα παραδείγματα:

Παραδείγματα λεξικού

1. *Μετά από δύο ώρες πορεία κάτω από τον ήλιο, σταματήσαμε σε ένα καφενείο για να ξεκουραστούμε.*

2. Πορεία διαμαρτυρίας προς το Υπουργείο Οικονομικών οργανώνουν οι συνταξιούχοι για τη μείωση των συντάξεων.

3. Το αυτοκίνητο ξέφυγε από την πορεία του κι έπεσε στον γκρεμό.

Παραδείγματα του δασκάλου

A. Μείναμε από βενζίνη και μετά από πολύωρη πορεία, βρήκαμε επιτέλους ένα βενζινάδικο.

B. Οι μαθητές έκαναν πορεία προς το Υπουργείο Παιδείας για να διαμαρτυρηθούν για το νέο εξεταστικό σύστημα.

Γ. Ο καπετάνιος αναγκάστηκε να αλλάξει την πορεία του πλοίου, για να αποφύγει τη σύγκρουση με ένα ιστιοπλοϊκό.

- Δίνετε μία πρόταση-παράδειγμα σε κάθε μαθητή και τους παρακινείτε να ψάξουν και να βρουν ποιος συμμαθητής τους έχει την πρόταση-παράδειγμα όπου η λέξη χρησιμοποιείται με την ίδια σημασία (έτσι ώστε να αντιστοιχίσουν το 1 με το Α, το 2 με το Β και το 3 με το Γ). Αφού ολοκληρώσουν τη δραστηριότητα, ζητάτε από τους μαθητές να επαληθεύσουν τις επιλογές τους με βάση το λεξικό.

Συμβουλές και υποδείξεις

Προτρέπετε τους μαθητές να χρησιμοποιούν το λεξικό για να ελέγχουν λέξεις που ήδη γνωρίζουν. Με τον τρόπο αυτό ενθαρρύνονται να διευρύνουν τις γνώσεις τους και να εξοικειωθούν με το πώς λειτουργεί το λεξικό.

➤ Άσκηση 8

Σχηματίζω εκφράσεις

Στόχος

Να ανατρέχουν οι μαθητές στο λεξικό για να σχηματίσουν εκφράσεις και να τις χρησιμοποιούν αποτελεσματικά σε παραδείγματα.

Βήματα

- Χωρίζετε την τάξη σε ομάδες.
- Διαλέγετε ρήματα τα οποία σχηματίζουν αρκετές εκφράσεις, για παράδειγμα τα ρήματα κάνω, παίρνω, δίνω, βλέπω, έχω και βάζω, και επιλέγετε 5 συμπληρώματα για κάθε ρήμα:
- με καλό μάτι, απουσίες, τη ζωή μου, δρόμο, φως, κοιλιά, αέρα, την

- εντύπωση, μακριά, κόμμα, σάρκα και οστά, ξύλο, άσπρη μέρα, τα στραβά μάτια, φωτιά, βάση, στον ύπνο μου, του κεφαλιού μου, το νόμο στα χέρια μου, το καλό παράδειγμα
- Δίνετε σε κάθε ομάδα από ένα ρήμα και τα συμπληρώματα όλων των
- ρημάτων.
- Ζητάτε από τους μαθητές να σχηματίσουν εκφράσεις αντιστοιχίζοντας το
- ρήμα που τους δόθηκε με τα κατάλληλα συμπληρώματα. Στη συνέχεια, καλείτε τους μαθητές να μαντέψουν τη σημασία των εκφράσεων και μετά να ελέγξουν στο λεξικό αν υπάρχουν οι εκφράσεις που σχημάτισαν και ποια είναι η σημασία τους. Ακόμη, μπορούν να βρουν ή να σχηματίσουν ένα παράδειγμα για κάθε έκφραση.

➤ **Άσκηση 9**

Χρησιμοποιώ τις εκφράσεις σε διαλόγους

Στόχος: Να ανατρέχουν οι μαθητές στο λεξικό για τη σημασία των εκφράσεων και να μπορούν να τις χρησιμοποιούν αποτελεσματικά σε διαλόγους.

Βήματα

- Χωρίζετε την τάξη σε ομάδες και δίνετε σε καθεμιά από μια έκφραση, για παράδειγμα
- δίνω το λόγο μου, δίνω την εντύπωση, δίνω λογαριασμό, δίνω δικαίωμα, δίνω τη ζωή μου
- Προτρέπετε τους μαθητές να φτιάξουν ένα σύντομο διάλογο, στον οποίο να χρησιμοποιούν την έκφραση με τέτοιο τρόπο ώστε να φαίνεται η σημασία της όπως αυτή περιγράφεται στο λεξικό. Στη συνέχεια, κάθε ομάδα δραματοποιεί αυτόν το διάλογο, ενώ οι υπόλοιπες ομάδες παρακολουθούν και προσπαθούν να μαντέψουν τη σημασία της έκφρασης.

Συμβουλές και υποδείξεις

Δώστε χρόνο στους μαθητές να μελετήσουν το λεξικό. Προτρέψτε τους να εξερευνήσουν το λεξικό, παρατηρώντας και άλλες πληροφορίες που αφορούν τις εκφράσεις.

➤ **Άσκηση 10**

Δουλεύω με συμφραστικούς πίνακες

Στόχος

Να υπενθυμίσει στους μαθητές ότι μία λέξη μπορεί να έχει πολλές σημασίες και ότι

για να τις ανακαλύψει πρέπει να παρατηρεί προσεκτικά τα συμφραζόμενα.

Βήματα

- Χωρίζετε τους μαθητές σε ομάδες και δίνετε σε καθεμιά τη λέξη δρόμος που παρουσιάζεται στο συμφραστικό πίνακα. Τους ζητάτε να γράψουν όλες τις σημασίες που γνωρίζουν για τη λέξη αυτή και να δώσουν ένα σύντομο ορισμό για κάθε σημασία.
- Όταν είναι έτοιμοι, μοιράζετε τον παρακάτω συμφραστικό πίνακα σε όλες τις ομάδες. Ζητάτε από τους μαθητές να κοιτάξουν τις προτάσεις του πίνακα και να αποφασίσουν αν περιλαμβάνονται περισσότερες σημασίες της λέξης απ' αυτές που έχουν ήδη καταγράψει. Αν υπάρχουν περισσότερες σημασίες, τους ζητάτε να τις καταγράψουν και να θυμηθούν τους ορισμούς βασιζόμενοι στις προτάσεις του πίνακα.
- Όταν οι ομάδες είναι έτοιμες, τους ζητάτε να συγκρίνουν τις απαντήσεις τους με τους ορισμούς που δίνονται στο λεξικό.

Συμφραστικός πίνακας

1	Ο	δρόμος	για το χωριό μου είναι στενός και με πολλές στροφές.
2	Δεν υπάρχει άλλος	δρόμος	για να λυθεί αυτό το πρόβλημα.
3	Κάνε υπομονή! Δεν έχουμε ακόμη πολύ	δρόμο	για να φτάσουμε στο σπίτι!
4	Πρέπει να διασχίσεις το	δρόμο	από τα φανάρια, γιατί έχει πολλή κίνηση.
5	Κάθε μέρα κάνει δέκα χιλιόμετρα	δρόμο	για να πάει στη δουλειά του.
6	Κέρδισε το χρυσό μετάλλιο στο	δρόμο	των 400 μ. με εμπόδια!
7	Ο	δρόμος	που έχει διαλέξει θα τον οδηγήσει σίγουρα στην καταστροφή.
8	Ο αέρας έριξε το δέντρο στο	δρόμο	και σταμάτησε η κυκλοφορία των αυτοκινήτων.
9	Το ένα χωριό από το άλλο απέχει δυο ώρες	δρόμο	.
10	Δε συμμετέχει κανένας αθλητής από την Ελλάδα στο	δρόμο	ταχύτητας.

Συμβουλές και υποδείξεις

Όποτε είναι δυνατό, προτρέπετε τους μαθητές σας να χρησιμοποιούν το λεξικό κατά τη διάρκεια των τεστ και των διαγωνισμάτων. Ενσωματώστε τη χρήση λεξικού σε κάθε τεστ που ετοιμάζετε. Η ικανότητα του μαθητή να χρησιμοποιεί το λεξικό αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της γλωσσικής ικανότητας.

Λύσεις

Βρίσκω τις λέξεις στο λεξικό

1 Αλφαβητική σειρά

Άσκηση 1

A, α	αβαθής
B, β	βαγόνι
Γ, γ	γαβγίζω
Δ, δ	δαγκάνα
E, ε	εάν
Z, ζ	ζαβολιά
H, η	ή
Θ, θ	θα
I, ι	Ιανουάριος
K, κ	καβαλάρης
Λ, λ	λάβρα
M, μ	με άλλα λόγια
N, ν	να
Ξ, ξ	ξαγρυπνάω
O, ο	ο
Π, π	παγίδα
P, ρ	ραβδί
Σ, σ	Σάββατο
T, τ	τα ακουμπάω
Υ, υ	ύαινα
Φ, φ	φάβα
X, χ	χάβω
Ψ, ψ	ψάθα
Ω, ω	ωδείο

Άσκηση 2

A	B	Γ	Δ
βότανο	κρέας	<u>βουβάλι</u>	ζύμη
δηλητήριο	μαύρος	γάτα	<u>καρφί</u>
ξέβρα	<u>σαρδέλα</u>	ήλιος	λουτρό
<u>λάμπα</u>	τυρί	θλίψη	ξίδι
παιδί	χαλίκι	νικητής	πληγή
σαύρα	ψωμί	ρόδο	φουστάνι

Άσκηση 3

A) αγάπη, παγίδα B) αλήθεια, θηλιά, Γ) καφετί, φακή, Δ) βοδινό, λιγούρα, E) κόκορας, μπογιά ΣΤ) αταξία, γρατζουνιά

Άσκηση 4

1	2	3
λατομείο	οικοδεσπότης	πρόκα
<u>λατρεία</u>	οικοδόμος	προκαλώ
λατρεύω	οικολογία	πρόκειται
λαχαναγορά	οικολόγος	προκοπή
λαχανιάζω	<u>οικονομία</u>	<u>προκυμαία</u>
λαχανικό	οικόπεδο	προλαβαίνω

Άσκηση 5

1) διάβασμα, 2) εικοσάρι, 3) θερμός

Άσκηση 6

- α) καλικάντζαρος β) καλλιγραφία, γ) καλλιέργεια, δ) καλλιτεχνικός, ε) καλλυντικά
- α) δυσκίνητος, β) δυσκολεύω, γ) δυσκολία, δ) δύστυχος, ε) δυστυχώς
- α) εκκεντρικός, β) εκκλησία, γ) έκλειψη, δ) εκλεκτός, ε) εκλογή

Άσκηση 7

1) αν, 2) βήχω, 3) γάτα, 4) γαύρος, 5) καλόγερος, 6) καλός, 7) λιγούρα, 8) να, 9) ουρλιαχτό, 10) παγωτό, 11) που, 12) πούρο, 13) ράδιο, 14) ρόδι, 15) σπορ, 16) φάρασι, 17) φαρμακοποιός

Άσκηση 8

- αβαθής
- ωχρός
- αγαματάκια
- γουρουνόπουλο

2 Κεφαλίδες

Άσκηση 9

	Ναι	Όχι
1. θαυμαστής	☒	☐
2. θαυμάζω	☐	☒
3. θέατρο	☒	☐
4. θειάφι	☐	☒
5. θαυμάσια	☒	☐
6. θεαματικός	☒	☐
7. θεατρικός	☒	☐
8. θαύμα	☐	☒
9. θάμνος	☐	☒
10. θέα	☒	☐

Άσκηση 10

- α. εισπνέω, εισβολή, εισοδος
β. εκατοστό, εκβάλλει, εκατομμύριο

3 Βρίσκω το λημματικό τύπο

Άσκηση 11

άνθρωπο → άνθρωπος, μύθος → μύθος, βασιλιά → βασιλιάς, ζευγάρια → ζευγάρι, φτερά → φτερό, κερί → κεριά, ώμους → ώμος, γιου → γιος, πελάγους → πέλαγος, θεάματος → θέαμα

Άσκηση 12

1:α, 2:β, 3:γ, 4:β, 5:γ, 6:β, 7:γ, 8:α

Άσκηση 13

- α) 1: Λάθος, 2: Λάθος, 3: Λάθος, 4: Σωστό, 5: Λάθος, 6: Σωστό, 7: Σωστό, 8: Λάθος
β) μαμά → μαμά, ανιψιές → ανιψιός, ξαδέρφες → ξάδερφος, θείες → θείος, μητέρα → μητέρα

Άσκηση 14

A	I	Σ	Θ	A	N	O	M	A	I	Φ	Δ	E	T
Σ	I	Υ	Π	K	E	N	X	Ψ	Ξ	K	Λ	A	A
T	I	Υ	Υ	Υ	Φ	E	Y	Γ	E	I	M	Σ	P
E	Δ	Δ	M	H	X	I	Δ	Σ	Δ	Γ	K	E	B
I	Λ	H	A	N	A	P	Ω	T	H	Θ	H	K	A
E	K	I	Σ	Φ	Ω	E	Ξ	Θ	Λ	Λ	X	A	Ω
Y	Π	K	A	Γ	E	Y	X	O	M	O	Y	N	Ω
E	Θ	Θ	M	O	Π	T	P	T	Π	Σ	X	E	A
Σ	X	Λ	E	N	N	H	M	Ψ	O	I	Ξ	Λ	E
A	Z	B	X	M	Z	K	A	Θ	E	T	A	I	Γ
I	H	K	K	Λ	Φ	E	Φ	Δ	Δ	Σ	Λ	Ψ	Δ
Z	Π	A	A	Z	X	Σ	E	H	Υ	H	E	X	Λ

αισθανόμουν → αισθάνομαι

φεύγει → φεύγω

αναρωτήθηκα → αναρωτιέμαι

ευχόμουν → εύχομαι

κάθεται → κάθομαι

αστειεύεσαι → αστειεύομαι

μασάμε → μασάω

ονειρεύτηκες → ονειρεύομαι

έκανε → κάνω

4 Βρίσκω την ορθογραφία

Άσκηση 15

ακουμπάω
κουμπώνω
μπάλα
μπορώ

κεντάω
κοντός
φαντάζομαι

μελιτζάνα
γρατζουνάω
τζάμι

κουτσαίνω
κλωτσάω
κορίτσι
τσιρίζω

αγκάθι
αγκαλιά
δαγκώνω

Άσκηση 16

	
ξ ι δ ι	ύψος
ταξίδι	πανύψηλος
λόξιγκας	περίληψη
λεξικό	ψωμί
πράξη	ξεψυχάω

Άσκηση 17

μάγκας
αγκίζω
επάγγελμα
αγκώνας
αγκλικά
στρογγυλός
αναγκάζω
συγκενής
παραγκέλνω

μάγγας
αγγίζω
επάγγελμα
αγγώνας
αγγλικά
στρογγυλός
αναγγάζω
συγγενής
παραγγέλνω

Άσκηση 18

1. βράδυ
2. υλικό
3. ομίχλη
4. ηρεμώ
5. ώρα
6. αντικρίζω
7. ζώδιο
8. όσφρηση
9. ησυχία
10. αντίκρυ
11. υποδοχή

Άσκηση 19

α.

1. μισός, φύση, σελίδα, σάκος
2. μαζί, χρειάζομαι, ζακέτα, ζωγράφος
3. σκάλα, μαστίχα, σφαίρα, σθθενοφόρο, σχολείο, λάσπη
4. σβήνω, σβέστης, σγουρός, προσγείωση, τρισδιάστατος, σμαράγδι, κόσμος

β.

β, γ, δ, μ

Άσκηση 20

1. απόλαυση, 2. κατεβαίνει, 3. ευτυχώς, 4. κεραυνός, 5. εβδομάδα, 6. ευγένεια, 7. αυτόγραφο, 8. εφεύρεση

Άσκηση 21

εννιά, Σαββατοκύριακο, πολλές, τύραννος, γέννησε, απορριμμάτων, ἀρρωστος, κόλλα, μεταλλικό, λάκκο, διάλειμμα

Άσκηση 22

α. αμφιβάλλω, σύγχρονος, ἀγχος, ανεμοστροβίλος, συγκρίνω, ἀνθρωπος, σύντροφος, σκαντιζόχοιρος, Πέμπη, υπόσχομαι, αισθάνομαι, φράχτης

β. 2 γράμματα: μφ, γχ, σχ, σθ, χτ 3 γράμματα: γχρ, στρ, γκρ, νθρ, ντρ, ντζ, μπτ,

γ. στρ (στρατός), γκρ (γκρεμίζω), ντρ (ντροπή), σχ (σχέδιο), χτ (χτένα)

Άσκηση 23

1. αστροναύτης, 2. έξυπνος, 3. αλοιφή, 4. ἀγνωστος, 5. δαγκώνω, 6. δεινόσαυρος, 7. συμφορά, 8. αλυσίδα, 9. μουντζώνω, 10. γραμματόσημο, 11. βράγχια, 12. οικογένεια, 13. Δευτέρα, 14. εγκυκλοπαιδεία, 15. μυτερό, 16. βελτιώνω, 17. γενναιότητα, 18. έλλειψη, 19. ντύνομαι, 20. ελατπώνω

5 Περισσότερες μορφές για μία λέξη

Άσκηση 24

- 1) αρμύρα, 2) κουστούμι, 3) εξάδελφος, 4) σχοινί, 5) μαϊδανός, 6) συγγνώμη, 7) καταρράχτης

Άσκηση 25

- 1) τουφεκίζω, 2) βδομάδα, 3) πρίζα, 4) ντεκές, 5) σχάρα, 6) ἀντε

Άσκηση 26

α) η αρβύλα, β) ο σανός, γ) η ράχη, δ) ο βάτραχος, ε) ο ποντικός

Η γραμματική στο λεξικό

1 Γραμματικές κατηγορίες

Άσκηση 1

β. πρόθεση στ. σύνδεσμος
γ. επίθετο ζ. αντωνυμία
δ. άρθρο η. ουσιαστικό
ε. επίρρημα

Άσκηση 2

ΟΥΣ: 12, ΡΗΜ: 11, ΕΠΙΘ:1, ΕΠΙΡΡ:1

Άσκηση 3

1. ουσιαστικό → Ο άρρωστος πρέπει να παραμείνει στο νοσοκομείο
2. επίθετο → Ο σκύλος μας είναι πολύ άρρωστος
3. ουσιαστικό → Ο βασιλικός που φυτέψαμε στην αυλή έβγαλε φύλλα
4. επίθετο → Τα βασιλικά ανάκτορα βρίσκονται στο κέντρο της πόλης
5. ουσιαστικό → Το καφέ είναι πολύ της μόδας φέτος
6. επίθετο → Για τον χειμώνα αγόρασα ένα ζευγάρι καφέ μπότες
7. ουσιαστικό → Φύγαμε λίγο πριν το τέλος της ταινίας
8. επίρρημα → Τέλος, αποφασίσαμε να πάμε εκδρομή την Κυριακή
9. ουσιαστικό → Είναι θαύμα πώς γλίτωσαν από το ατύχημα
10. επίρρημα → Το γλυκό αυτό είναι θαύμα

2 Ουσιαστικά μόνο στον ενικό ή μόνο στον πληθυντικό

Άσκηση 4

η ειρήνη, η δύση, η γη, η θέα, η αφή, το τάβλι

Άσκηση 5

τα σουηδικά, τα εσπεριδοειδή, τα ναύλα, τα διόδια, τα μεσάνυχτα, τα μαθηματικά

Άσκηση 6

3. το προσόν - τα προσόντα, 6. το μακαρόνι - τα μακαρόνια, 7. η ανοησία - οι ανοησίες, 8. το χαρτί - τα χαρτιά

Άσκηση 7

1. το ποτό → Το ποτό που ήπια χθες με ζάλισε.
2. η ομιλία → Η ομιλία του υπουργού κράτησε δύο ώρες.
3. η μπάλα → Ο άντρας μου κάθε Κυριακή βλέπει μπάλα.
4. η τρέλα → Ήταν τρέλα που τα παράτησε όλα και έφυγε.
5. ο στίβος → Η Καλλιόπη κάνει στίβο πέντε χρόνια.
6. η καρυδιά → Το γραφείο είναι ακριβό γιατί είναι από καρυδιά.
7. το λάθος → Είναι λάθος σου που δεν του λες την αλήθεια.

3 Αρσενικό, θηλυκό ή ουδέτερο;

Άσκηση 8

αρσενικά: ο δρόμος, ο πολίτης, ο πωλητής
θηλυκά: η περηφάνια, η πρόοδος, η αναποδιά, η κάθοδος
ουδέτερα: το σφάλμα, τα χρέη,

Άσκηση 9

1γ, 2α, 3β, 4γ, 5β

Άσκηση 10

αρσενικά: ιερέας, καιρός, μπελάς, κτίστης
θηλυκά: φυματίωση, μούμια, σέλα, κληματαριά, ψήφος, χωματερή, βάρκα, πύλη
ουδέτερα: ψυχιατρείο, τούλι, σύστημα, αίτημα, ένσημο, αίμα

Άσκηση 11

6 β. η νευρική ανορεξία
2 γ. τα αδιάκριτα βλέμματα
3 δ. τα αλιευτικά δίχτυα
4 ε. το βαρύ πένθος
7 στ. το συγκεντρωμένο πλήθος
8 ζ. οι ξύλινες τάβλες
1 η. ο ακαταμάχητος γόης

Άσκηση 12

1γ, 2β, 3α, 4α

Άσκηση 13

α. η ηθοποιός, β. η δικηγόρος, η δικηγόρινα, γ. η συνεργάτης, η συνεργάτρια, δ. η τραγουδίστρια, ε. η πρόεδρος, η προεδρίνα, στ. η αστυνομικός, η αστυνομικίνα, ζ. η αρχιτέκτονας, η αρχιτεκτόνισσα

Άσκηση 14

1. αεροσυνοδός, 2. χορευτής, 3. γραμματέας, 4. γυμνασιάρχης, 5. δικαστής, 6. δάσκαλος, 7. διευθυντή, 8. ταξιτζής, 9. συγγραφέας, 10. τενίστας, 11. πωλητής, 12. φυσικός.

Άσκηση 15

Κ	Τ	Ο	Ρ	Ε	Γ	Ι	Λ	Ι	Ε
Ο	Ρ	Ζ	Ι	Τ	Ε	Β	Υ	Ο	Σ
Μ	Ι	Ω	Ψ	Ρ	Ω	Ο	Τ	Μ	Ν
Μ	Α	Γ	Ε	Ι	Ρ	Ι	Σ	Σ	Α
Ω	Χ	Ρ	Ι	Ν	Γ	Κ	Ο	Ι	Υ
Τ	Υ	Α	Γ	Ε	Ο	Ο	Κ	Η	Τ
Η	Λ	Φ	Ι	Ζ	Σ	Δ	Η	Σ	Ι
Σ	Κ	Ο	Δ	Η	Γ	Ο	Σ	Ο	Κ
Ι	Μ	Σ	Τ	Ο	Ρ	Μ	Ι	Ρ	Ο
Ε	Ξ	Η	Π	Ρ	Θ	Ο	Υ	Ε	Σ
Λ	Ρ	Α	Φ	Τ	Η	Σ	Τ	Ρ	Ι

5 Οικογένειες λέξεων

Άσκηση 16

α. χιονάνθρωπος, χιονιάς, χιονίζει, χιονισμένος, χιονοδρομία, χιονοθύελλα, χιονόνερο, χιονοπόλεμος, χιονοστιβάδα
β. παιδαγωγική, παιδαριώδης, παιδίατρος, παιδότοπος (δεν τα βρήκα στο λεξικό)
γ. ανεμοδείκτης, ανεμόμυλος, ανεμοπλάνο, ανεμόπτερο, ανεμόσκαλα, ανεμοστρόβιλος
δ. αιμοβόρος, αιμοδοσία, αιμοδότης, αιμορραγία, αναιμάκτος

Άσκηση 17

πόνος: πονόδοντος, πονοκέφαλος, πονόλαιμος, πονόψυχος
νερό: νερόβραστος, νερομπογιά, νερόμυλος, νεροπότηρο, νερουλός
ήλιος: ηλιοβασίλεμα, ηλιοθεραπεία, ηλιόλουστος, ηλιοφάνεια
ψάρι: ψάρεμα, ψαροκόκαλο, ψαροντούφεκο, ψαρόσουπα

Άσκηση 18

1. ζέστη: ζέστα, ζεστά, ξαναζεσταμένος
2. χαρτί: χαρτικά, χαρτοκόπτης, χαρτομάντιλο, χαρτοπετσέτα, χαρτοπόλεμος
3. νέος: νεογέννητος, νεοελληνικός
4. κυνήγι: κυνηγετικός, κυνηγόσκυλο

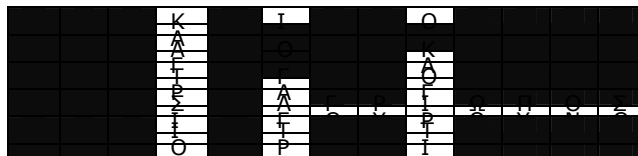
Άσκηση 19

ξύλο – ξυλεία – ξυλοκόπος – ξυλουργείο – ξύλινος
σταυρός – σταυρόλεξο – σταυροπόδι – σταυροδρόμι- σταυρώνω
ξυπνάω – ξύπνημα – ξυπνητήρι – ξύπνιος – αγουροξυπνημένος
στρατός – στρατιώτης – στρατηγός –στράτευμα - στρατόπεδο

Άσκηση 20

1. Γαλλία - Γάλλος, Γαλλίδα - γαλλικά
2. Ιταλία - Ιταλός, Ιταλίδα - ιταλικά
3. Ιαπωνία - Γιαπωνέζος, Γιαπωνέζα - γιαπωνέζικα
4. Πολωνία - Πολωνός, Πολωνέζα - πολωνικά
5. Ρουμανία - Ρουμάνος, Ρουμάνα - ρουμανικά
6. Ρωσία - Ρώσος, Ρωσίδα - ρωσικά/ρώσικα
7. Κίνα - Κινέζος, Κινέζα - κινεζικά/κινέζικα
8. Γερμανία - Γερμανός, Γερμανίδα - γερμανικά
9. Ολλανδία - Ολλανδός, Ολλανδή/Ολλανδέζα - ολλανδικά/ολλανδέζικα
10. Αγγλία - Άγγλος/ Εγγλέζος, Αγγλίδα/ Εγγλέζα - αγγλικά/εγγλέζικα

Άσκηση 21

1.

				Κ			Α				Α					
				Ο							Ω					

2.

			Κ	Α	Θ	Η	Μ	Ε	Ρ	Ι	Ν	Ο				
			Α			Μ										Λ
			Λ			Ε										Ο
			Η	Μ	Ε	Ρ	Η	Σ	Ι	Ο						Η
			Μ			Ο										Μ
			Ε			Λ										Ε
			Ρ			Ο										Ρ
			Α			Γ										Ο
						Ι										
			Η	Μ	Ε	Ρ	Ο	Μ	Ι	Σ	Θ	Ι	Ο			

3.

												Α				
												Γ				
												Ρ				
												Ο				
			Α	Γ	Ρ	Ο	Φ	Υ	Λ	Α	Κ	Α	Σ			
						Τ						Τ				
						Ι						Η				
						Κ						Μ				
			Α	Γ	Ρ	Ο	Τ	Η	Σ			Α				

Εισαγωγή στους συμφραστικούς πίνακες

Άσκηση 1

- α. σκοπός
 β. 3
 γ. 1:1, 2:1, 3:2, 4:3, 5:1, 6:3, 7:1, 8:1, 9:2, 10:1
 δ. 3

Άσκηση 2

- α. 3
 β.

σύντομη περιγραφή του ορισμού

κρέας ψαριού

μονάδα μέτρησης βάρους

σημάδι πάνω στις λέξεις

προτάσεις πίνακα

1, 6, 7

2, 5, 8, 10

3, 4, 9

Άσκηση 3

- α. ουσιαστικό: 1, 3, 6, 7, 9, 10, 12, 14, 15, 16,
 β. ρήμα : 2, 4, 5, 8, 11, 13, 17, 18

Άσκηση 4

- α. 6
 β. 1:1, 2:7, 3:1, 4:7, 5:10, 6:1, 7:7, 8:1, 9:10, 10:10, 11:11, 12:13, 13:3, 14:11
 γ. σημασία 1: αγγίζω, αρπάζω
 σημασία 3: συλλαμβάνω
 σημασία 11: κρατιέμαι, αρπάζομαι

Βρίσκω και εξερευνώ τις σημασίες

Άσκηση 1

2,1,6,5,3,4

Άσκηση 2

- α) 11
β) ... Ξέχασε το βάζο ανοιχτό.
... άφησαν πολλές ώρες το καλοριφέρ ανοιχτό.
γ) στη σημασία 9

Άσκηση 3

- α) 8
β) 4
γ) 5
δ) ψυχή
ε) ... υποφέρει από την καρδιά του
... στην καρδιά της Αθήνας

Άσκηση 4

8, 2/ 3, 1, 7

Άσκηση 5

2,6,4,7,3,1,5

Άσκηση 6

άνθρωπος, υλικό, κόλλα, σεισμός, πόνος

Άσκηση 7

- 1: παπούτσια
2: ποδηλάτου
3: πότισμα
4: μαλλιά
5: παίζουν

Άσκηση 8

- α) 1: χαλάει, 2: χαλάει, 3: χαλάμε, 4: χαλάει, 5: χαλάμε
β) α:4, β:5, γ:2, δ:1, ε:3

Άσκηση 9

1:β, 2:α, 3:γ, 4:γ, 5:β

Άσκηση 10

1. Σ Τ Ε Λ Ν Ω
2. Χ Α Μ Η Λ Ω Ν Ω
3. Β Ο Υ Ν Ο
4. Λ Α Χ Τ Α Ρ Α
5. Ε Ξ Ε Τ Α Ζ Ω
6. Μ Α Τ Ι
7. Μ Υ Α Λ Ο

Άσκηση 11

δανείζω, δανείζομαι	3,4,5
γνωρίζω, γνωρίζομαι	3
ζυγίζω, ζυγίζομαι	3
καταστρέφω, καταστρέφομαι	3
ντύνω, ντύνομαι	3,4,5
πληρώνω, πληρώνομαι	3
σκεπάζω, σκεπάζομαι	3

Άσκηση 12

	ΠΑΘ	ΠΑΘ, 3°	3°, ΕΝ	3°
χαλάω				✓
επιτρέπω		✓		
σκοτεινιάζω			✓	✓
δανείζω	✓			
τελειώνω				✓
φυσάω			✓	
βρομάω				✓
μυρίζω				✓
έχω			✓	✓
πάω				✓
τρώω	✓	✓		

Άσκηση 13

ρήμα στο 1 ^ο πρόσωπο	ρήμα στο 3 ^ο πρόσωπο
αρέσω	χιονίζει
αξιζω	πρέπει
μυρίζω	συμφέρει
μένω	τυχαίνει
φυσάω	φέγγει

Άσκηση 14

1,4,6

Άσκηση 15

1,3,7,8

Άσκηση 16

1. βάφομαι
2. δικαιολογούμαι
3. ενημερώνομαι
4. ζυγίζομαι
5. κόβομαι
6. κρύβομαι
7. μετακινούμαι
8. ξεσκεπάζομαι
9. πληρώνομαι
10. συγχύζομαι
11. φυλάγομαι

Άσκηση 17

1. α:1, β:3, γ:2
2. α:11, β:1, γ:3
3. α:4, β:1, γ:10
4. α:4, β:2, γ:4
5. α:3, β:4, γ:3
6. α:2, β:3, γ:3

Άσκηση 18

1. αποκλείεται
2. βροντάει
3. συνηθίζεται
4. φαίνεται
5. χαράζει
6. χρειάζεται
7. ακούγεται
8. αστράφτει
9. βασιλεύει
10. βρομάει
11. σκοτεινιάζει

Άσκηση 19

α) 1. συναίσθημα, 2. υλικό, 3. εργαλείο, 4. έπιπλο

β) **συναίσθημα**: το συναίσθημα είναι κάτι που νιώθουμε, όπως χαρά, λύπη, φόβος, ευτυχία,, δυστυχία κτλ.**υλικό**: 1. το υλικό είναι η ουσία από την οποία φτιάχνουμε διάφορα αντικείμενα 2. το υλικό είναι οι πληροφορίες ή οι ιδέες που χρησιμοποιούμε για να γράψουμε ένα βιβλίο, μια εφημερίδα ή μια ταινία**εργαλείο**: 1. το εργαλείο είναι κάθε αντικείμενο που το χρησιμοποιούμε για να κάνουμε μια συγκεκριμένη δουλειά και το κρατάμε συνήθως στο χέρι 2. εργαλείο λέμε καθετί που χρησιμοποιούμε για να κάνουμε μια δουλειά**έπιπλο**: έπιπλο είναι ένα μεγάλο αντικείμενο, όπως το τραπέζι, η καρέκλα, ή το κρεβάτι, που το βάζουμε σ' ένα χώρο για να καθόμαστε ή να ξαπλώνουμε ή να ακουμπάμε πράγματα πάνω σε αυτό**Άσκηση 20**

- α) ποδήλατο
- β) άμαξα
- γ) διαστημόπλοιο

Άσκηση 21

1:γ, 2:β, 3:α, 4:β, 5:γ

Άσκηση 22

1:γ, 2:β, 3:α, 4:γ, 5:α

Άσκηση 23

- 1: κουράζει, εύκολο
- 2: κοστίζει, χρήματα
- 3: αρέσει, χαρούμενος
- 4: λόγο, αποτέλεσμα
- 5: άλλους, μόνος
- 6: γρήγορα, περιμένουμε

Άσκηση 24

βλ. λεξικό

Άσκηση 25

α)

1	Κ	Γ	Δ	Ε	Ν	Ο	Π	Α	Λ	Τ	Ο
2	Φ	Λ	Β	Α	Μ	Β	Α	Κ	Ε	Ρ	Ο
3	Α	Γ	Ι	Λ	Ε	Κ	Ο	Λ	Α	Ι	Μ
4	Μ	Α	Ν	Ε	Σ	Ω	Ρ	Ο	Υ	Χ	Ο
5	Π	Ι	Ζ	Α	Κ	Ε	Τ	Α	Ρ	Ι	Ο
6	Κ	Α	Λ	Τ	Σ	Α	Μ	Α	Σ	Γ	Λ
7	Α	Φ	Κ	Ο	Υ	Μ	Π	Ω	Ν	Ω	Σ
8	Α	Ξ	Ε	Χ	Ε	Ι	Λ	Ω	Ν	Ω	Σ
9	Π	Α	Ν	Τ	Ε	Λ	Ο	Ν	Ι	Ο	Σ
10	Μ	Ι	Κ	Ρ	Σ	Ε	Ν	Ρ	Α	Β	Ω
11	Ρ	Α	Σ	Ι	Δ	Ε	Ρ	Ω	Ν	Ω	Μ
12	Κ	Λ	Ε	Ι	Κ	Φ	Α	Ν	Ε	Λ	Α
13	Φ	Ο	Ρ	Α	Ω	Σ	Τ	Ο	Σ	Δ	Α
14	Μ	Ν	Ο	Σ	Φ	Ο	Ρ	Ε	Μ	Α	Τ

β)

2. βαμβακερό
3. γιλέκο
4. εσώρουχο
5. ζακέτα
6. κάλτσα
7. κουμπώνω
8. ξεχειλώνω
9. παντελόνι
10. ράβω
11. σιδερώνω
12. φανέλα
13. φοράω
14. φόρεμα

Άσκηση 26

α)

<u>μπότα</u>	<u>γόβα</u>	<u>σανδάλι</u>
παπούτσι	παπούτσι	παπούτσι
πόδι	γυναικείο	ίσια σόλα
γόνατο	χωρίς λουράκι	λουριά
δερμάτινη	ψηλό τακούνι	πόδι
χειμώνας	λουστρίνι	καλοκαίρι
χιόνια		δερμάτινα

β) το παπούτσι

Άσκηση 27

α)

<u>θερίζω</u>	<u>κλαδεύω</u>
σιτάρι	δέντρο
χόρτα	φυτό
κόβουμε	κόβουμε
δρεπάνι	κλαδιά
ειδικό μηχάνημα	κηπουρός
θεριστική μηχανή	τριανταφυλλιάς
χωράφι	
εργάτες	

β)

Όταν *θερίζουμε* κόβουμε στάχια/ χόρτα αλλά

όταν κλαδεύουμε κόβουμε δέντρο/ φυτό/ κλαδιά.

Άσκηση 28

α)

+

τεράστιος	ενήλικος	ουρλιάζω	πολύς	χοντρός
μεγάλος	έφηβος	φωνάζω	αρκετός	παχουλός
μεσαίος	νήπιο	μιλάω	λίγος	αδύνατος
μικρός	βρέφος	ψιθυρίζω	ελάχιστος	λιγνός

-

β) νήπιο: νήπιο είναι το παιδί που είναι από 1 έως 6 χρονών
 έφηβος: ο έφηβος είναι το αγόρι από 12 ως 18 χρονών
 ενήλικος: ο ενήλικος είναι πάνω από 18 χρονών

Άσκηση 29

α)

	επάγγελμα	κτίρια/δρόμοι	ρούχα	τηλεόραση/ ραδιόφωνο
αρχιτέκτονας	+	+	-	-
ράφτης	+	-	+	-
εργολάβος	+	+	-	-
εκφωνητής	+	-	-	+
πολιτικός μηχανικός	+	+	-	-
μοδίστρα	+	-	+	-
δημοσιογράφος	+	-	-	+
οικοδόμος	+	+	-	-

β) Ναι, είναι το χαρακτηριστικό επάγγελμα.

γ) τηλεόραση/ ραδιόφωνο: εκφωνητής, δημοσιογράφος
 κτίρια/ δρόμοι: αρχιτέκτονας, εργολάβος, πολιτικός μηχανικός, οικοδόμος
 ρούχα: ράφτης, μοδίστρα

Άσκηση 30

ζώα

ερπετά: δεινόσαυρος, κροκόδειλος, σαύρα
 πουλιά: αετός, αηδόνη, γλάρος, καναρίνι
 ψάρια: γαύρος, μπακαλιάρος, τσιπούρα, συναγρίδα
 έντομα: ακρίδα, κατσαρίδα, μέλισσα, μύγα

φυτά

δέντρα: αμυγδαλιά, ελιά, κυπαρίσσι, λεμονιά
 λουλούδια: γαρίφαλο, τριαντάφυλλο, κυκλάμινο, βιολέτα
 θάμνοι: βατομουριά, λυγαριά, μυρσίνη, μυρτιά
 αρωματικά φυτά: βανίλια, θυμάρι, κύμινο

Επιλέγω τη σωστή λέξη

1 Ύφος και θεματικοί τομείς

Άσκηση 1

1: ΜΑΘΗΜ, 2: ΠΛΗΡΟΦ, 3: ΙΑΤΡ, 4: ΘΡΗΣΚ, 5: ΙΣΤ, 6: ΓΡΑΜΜ, 7: ΑΘΛΗΤ, 8: ΑΡΧΑΙΟΛ

Άσκηση 2

1: ανεπίσημο, 2: επίσημο, 3: μειωτικό

Άσκηση 3

1. μαθηματικά, 2. πληροφορική, 3. χημεία

Άσκηση 4

επίσημο: μαμά
 ανεπίσημο: βιβλίο

Άσκηση 5

1. ανεπίσημο, 2. ανεπίσημο, 3. επίσημο, 4. επίσημο, 5. ανεπίσημο, 6. επίσημο, 7. ανεπίσημο, 8. επίσημο

Άσκηση 6

1: α, 2: β, 3: β, 4: α, 5: β, 6: α

Άσκηση 7

1. ακρίδα, 2. βόδι, 3. γαϊδούρι, 4. καμήλα, 5. κατσίκια, 6. κότα, 7. μαϊμού, 8. μπούφος

Άσκηση 8

θρησκεία – μαμεθανός – καθολικός – κοράνι – βουδισμός - χριστιανός
αθλητισμός – ακοντισμός – τένις – ποδόσφαιρο – μπάσκετ - πόλο

Άσκηση 9

α. 1. κάρτα, 2. καλάθι, 3. τελικός, 4. απόκρουση, 5. ντέρμπι, 6. καρφώνω, 7. τρίποντο, 8. ακόντιο
β. αθλήματα
γ. ακοντισμός, ποδόσφαιρο, μπάσκετ, βόλεϊ

Άσκηση 10

1.μαθηματικά: μέθοδο των τριών, γινόμενο, ηλίκο, διαίρεση
2.γραμματική: μέρη του λόγου, άρθρο, ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία, ρήμα, μετοχή, επίρρημα, πρόθεση, σύνδεσμος, επιφώνημα, κλιτά μέρη του λόγου, κλίνονται, αριθμό, πτώση, πρόσωπο
3. πληροφορική: σώσουμε, έγγραφο, υπολογιστή, σώσουμε, σκληρό δίσκο, δισκέτα, μνήμη, ιούς.

Άσκηση 11

1. γεωργός, 2. καλόγερος, 3. πλοίο, 4. κέρδος, 5. κόκορας, 6. σώμα

Άσκηση 12

1:μελαχρινός, 2:παχύς, 3:σκληρός, 4:αδύνατος, 5:όμορφος, 6:γενναιόδωρος

Άσκηση 13

1β, 2α, 3α, 4β, 5α, 6γ

Άσκηση 14

1. παράγει, 2. ονομάσει, 3. τελειώσει, 4. κερδίζει, 5. εκλέξουν

Άσκηση 15

1.χαρά, 2. ζέστη, 3. πωλητής, 4. ψέμα, 5. ήττα, 6. θάρρος

Άσκηση 16

1. κάτω, 2. δεξιά, 3. πίσω, 4. εδώ, 5. κοντά, 6. έξω

Άσκηση 17

α. 1. διπλώνω, 2. γράφω, 3. κλειδώνω, 4. φορτώνω, 5. ντύνω, 6. κολλάω
β. Αφαιρώντας τη συλλαβή ξε- από την αρχή των ρημάτων

Άσκηση 18

1. ξεκουράζομαι, 2. απίθανος, 3. ξεσκεπάζω, 4. ξετυλίγω, 5. άγνωστος, 6. αβέβαιος, 7. ξεφουσκώνω

Άσκηση 19

1α, 2γ, 3γ, 4β, 5α

Άσκηση 20

α. 1: σηκώνω, ανεβάζω, 2: εξαφανίζω, κρύβω, 3: αφήνω, επιτρέπω, 4: λυπάμαι, στενοχωριέμαι, 5: αρχίζω, ξεκινάω

Άσκηση 21

ανοίγω – κλείνω – σκεπάζω – σβήνω – στενεύω
αποτυχαίνω – κατορθώνω – καταφέρνω – πετυχαίνω – περνάω
ρίχνω – βγάζω – αφαιρώ – αυξάνω – ανεβάζω

Άσκηση 22

1. βλαβερά, 2. σκούρο, 3. απαίσιος, 4. χαμηλό, 5. δυνατή

Εκφράσεις

1 Μαθαίνω για τις εκφράσεις

Άσκηση 1

2:ε, 3:α, 4:στ, 5:β, 6:δ

Άσκηση 2

1: κεφάλι, 2: μάτι, 3: στόμα, 4: χέρι, 5: πόδι, 6: αυτί

Άσκηση 3

1.μαύρο, 2.πράσινο,3. κόκκινος, 4. μαύρα, 5. άσπρος, 6. άσπρη

Άσκηση 4

1:β, 2:α, 3:γ, 4:α, 5:γ, 6:β

Άσκηση 5

1:α, 2:γ, 3:β, 4:γ, 5:α, 6:β

Άσκηση 6

- 1.το πάθημα μου έγινε μάθημα
- 2.το αίμα νερό δε γίνεται
- 3.μου ανεβαίνει το αίμα στο κεφάλι
- 4.τέλος καλό, όλα καλά
- 5.σκυλί που γαβγίζει δε δαγκώνει
- 6.μαζί μιλάμε και χώρια καταλαβαίνουμε

Άσκηση 7

α. 1: ακούς, 2: άναψαν, 3: βαστάει, 4: αγαπιόμαστε, 5: χαλάσει, 6: χάνει, 7: ζει, 8: έχουν

Άσκηση 8

α.

Ο	Χ	Α	Φ	Ο	Δ	Η	Μ	Χ	Ω	Β
Ω	Γ	Ρ	Ι	Ξ	Π	Α	Γ	Ο	Ν	Ι
Ε	Π	Σ	Δ	Ι	Γ	Ρ	Π	Ε	Γ	Ε
Β	Ο	Δ	Ι	Φ	Μ	Γ	Α	Τ	Α	Τ
Α	Ν	Ν	Θ	Λ	Σ	Υ	Τ	Ε	Σ	Ε
Χ	Τ	Σ	Κ	Υ	Λ	Ο	Σ	Π	Τ	Π
Ε	Ι	Χ	Ψ	Κ	Ι	Ο	Θ	Α	Α	Α
Λ	Κ	Ι	Κ	Ο	Υ	Ρ	Ι	Π	Κ	Π
Ι	Κ	Γ	Θ	Σ	Μ	Χ	Ε	Ι	Ο	Ι
Υ	Ξ	Λ	Δ	Ζ	Α	Λ	Γ	Α	Σ	Α
Κ	Α	Β	Ο	Υ	Ρ	Α	Σ	Α	Π	Α

β. πεινάω σαν λύκος, φουσκώνω σαν παγόني, κοιμάμαι σαν βόδι, τρώγονται σαν το σκύλο με τη γάτα, ξεγλιστράω σαν το χέλι, πηγαίνω σαν τον κάβουρα, κόκκινος σαν αστακός

Άσκηση 9

1: μυαλά, 2: πόδια, 3: λαιμό, 4: κοιλιά, 5: κόκαλο, 6: μαλλιά, 7: στομάχι, 8: αυτί
9: χέρια, 10: γλώσσα, 11: κεφάλι, 12: μύτη, 13: γόνατα, 14: αίμα, 15: κορμί,
16: δάχτυλα, 17: μάτια, 18: στόμα, 19: νεύρα, 20: καρδιά

Άσκηση 10

1: λάθος, 2: λάθος, 3: σωστό, 4: λάθος, 5: σωστό, 6: λάθος

Άσκηση 11

1. αργά ή γρήγορα, 2. άδικος κόπος, 3: μαύρο πρόβατο, 4:πέρα βρέχει, 5: κατά γράμμα, 6: κουτσά στραβά

2 Βρίσκω μια έκφραση στο λεξικό

Άσκηση 12

1: κοπανιστό, 2: χαράματα, 3: πιρούνη, 4: ανάγκης, 5: ελέγχου, 6: δόντια,
7: βρεγμένη

Άσκηση 13

1. ψάχνω, τουφέκι
2. φέρνω, φως

3. τρώω, κεφάλι
4. πολύ
5. στέκομαι, εμπόδιο
6. στρώνω, τραπέζι
7. κατεργάρες, πάγκος
8. κοιμάμαι, καλός, καιρός
9. περνάω, ζωή, κότα
10. αλλάζω, σελίδα

Άσκηση 14

	προηγούμενο λήμμα	επόμενο λήμμα
1.	ακολουθώ το παράδειγμα κάποιου	ακόνι
2.	βλέπω	βλέπω αφ' υψηλού
3.	γεννάω	γέννημα
4.	ήλιος	ηλιόσπορος
5.	ιστορία	ιστορικός
6.	βαρύς	βαρύτητα

Άσκηση 15

- α. 1. βγάζω, μέση, 2. βγάζω, άπλυτα, φόρα, 3. βγαίνω, καλό, 4. βγαίνω, αέρας, 5. βγαίνω, ψυχή, ανάποδα, 6. βγάζω, μυαλό, 7. βγάζω, μύτη
β. βλ. λεξικό

Άσκηση 16

α.

β.

1. κάναμε μια τρύπα στο νερό	1. κάνω μια τρύπα στο νερό
2. κρέμονται από τα χείλη του	2. κρέμομαι από τα χείλη κάποιου
3. κάναμε μαύρα μάτια να σε δούμε	3. κάνω μαύρα μάτια να δω κάποιον
4. κάθεται στ' αυγά σου	4. κάθομαι στ' αυγά μου
5. να σας κάνω το τραπέζι	5. κάνω το τραπέζι σε κάποιον
6. έμεινα με ανοιχτό το στόμα	6. μένω με ανοιχτό το στόμα

Άσκηση 17

1. από τα βάθη της καρδιάς μου, 2. γελάω με την καρδιά μου, 3. ανοίγει η καρδιά μου, 4. ο εκλεκτός της καρδιάς μου, 5. τρέμει η καρδιά μου, 6. με βαριά καρδιά, 7. έκαψε καρδιές, 8. με το χέρι στην καρδιά, 9. ματώνει η καρδιά μου

Άσκηση 18

1. Β Γ Α Ι Ν Ε Ι
2. Μ Ε Δ Ι
3. Μ Π Ε Ρ Δ Ε Υ Ω
4. Δ Α Γ Κ Ω Σ Ε
5. Σ Ι Α Ζ Ε Ι
6. Ι Δ Ι Α

Ελέγγω αυτό που ξέρω

Άσκηση 1

βλ. λεξικό

Άσκηση 2

α) σώνω: ΠΛΗΡΟΦ, τέρμα: ΑΘΛΗΤ, κορυφή: ΜΑΘΗΜ, ανώμαλος: ΓΡΑΜΜ

β)

	συνώνυμο	αντίθετο
σώνω	αποθηκεύω	σβήνω
τέρμα	γκολ	-
κορυφή	-	βάση
ανώμαλος	-	ομαλός

γ) προτάσεις των μαθητών

Άσκηση 3

1. φύλλα, 3-1-2
2. σκοτώνει, 1-3-2
3. καλλιεργούν, 2-1-3
4. γλώσσα, 1-2-4

Άσκηση 4

- α) φυσικό φαινόμενο
τρελό γλέντι

- σκοτεινό δωμάτιο
 - μαλακό στρώμα
 - λεπτό δάχτυλο
 - καθαρό νερό
 - ιστορικό μνημείο
- β) προτάσεις των μαθητών
 γ) βλ. λεξικό

Άσκηση 5

- α) ουσιαστικό: 4, 7, 9, 10
 ρήμα : 1, 2, 3, 5, 6, 8
 β)

1	3
2	1
3	2
4	1
5	3
6	1
7	1
8	2
9	1
10	1

Άσκηση 6

1. πουλιά, 2. δέντρο, 3. υπολογιστή, 4. δύσκολο, 5. σύζυγος, 6. νερό, 7. πληρώνομαι, 8. νόμισμα, 9. φοράω, 10. γρήγορα, 11. πηγαίνει, 12. μικρή, 13. πάνω, 14. μουσικό, 15. βαρύ, 16. μέσα, 17. ανάμεσα, 18. οδηγεί, 19. καυτερό, 20. πρέπει.

Δουλεύω με κείμενα

Άσκηση 1

- α. νερό, βούτυρο, σιμιγδάλι, αμύγδαλα, ζάχαρη, κανέλα
 β. βράζουμε → βράζω, διατηρούμε → διατηρώ, λιώνουμε → λιώνω, προσθέτουμε → προσθέτω, ανακατεύουμε → ανακατεύω, ρίχνουμε → ρίχνω, σκεπάζουμε → σκεπάζω, βάζουμε → βάζω, βγάζουμε → βγάζω, αφήνουμε → αφήνω, χτυπάμε → χτυπάω
 γ. κοκκινιστό, κόκκινο κρέας, κοκκινογούλι
 δ. 1. λάθος, 2. σωστό, 3. λάθος, 4. λάθος, 5. σωστό

Άσκηση 2

- α. μου ανεβαίνει το αίμα στο κεφάλι
 β. σημασία 9
 γ. ουσιαστικό, γένος / γραμματική (ΓΡΑΜΜ)
 δ. 1. κοιμάμαι με τις κότες 2. ζωή και κότα 3. τα φορτώνω στον κόκορα
 ε. βαδίζω, τρέχω
 στ. σημασία 3

Άσκηση 3

- α. Ο περίπατος γίνεται μόνο με τα πόδια, ενώ η βόλτα μπορεί να γίνει και με κάποιο μέσο συγκοινωνίας.
 β. πλούσια ιστορία, όμορφη διαδρομή, δροσερά νερά, ιστορικές εκκλησίες, παλιά αρχοντικά, δερμάτινα είδη.
 γ. δερμάτινος: δερμάτινο μπουφάν, δερμάτινα γάντια
 δροσερός: δροσερός καιρός, δροσερό αναψυκτικό, δροσερές κοπέλες, δροσερή αναπνοή
 ιστορικός: ιστορικό μνημείο, ιστορικές μελέτες, ιστορικούς χρόνους, ιστορικό γεγονός, ιστορική ταινία, ιστορική απόφαση
 παλιός: παλιά μονοκατοικία, παλιές συνήθειες, παλιό συμμαθητή, παλιά χρόνια, παλιά οδοντόβουρτσα, παλιές ιδέες
 δ. ιχθυοπωλείο
 ε. πουλί, λαιμό, χρώμα, χήνα, λίμνες
 στ. σημασία 2
 ζ) καταστήματα

Άσκηση 4

- α. 2, γιατί η λέξη ιππασία δεν έχει πληθυντικό αριθμό
 β. 3
 γ. σκύλα, επισκέπτρια, καβαλάρισσα, ιδιοκτήτρια
 δ. όχι
 ε. ασφαλώς, οπωσδήποτε, βέβαια
 στ. δυστύχημα, δυστυχία, δυστυχιμένος, δύστυχος

Άσκηση 5

α. είδα → βλέπω, φάνηκε → φαίνομαι, είπε → λέω, δώσουμε → δίνω, κρύφτηκε → κρύβω, κορόιδεψε
→ κοροϊδεύω, καταλάβετε → καταλαβαίνω, φάω → τρώω, έτρωγε → τρώω, έγινε → γίνομαι
β. 1. τακτικός 2. ύποπτος 3. αστείος 4. τίμιος 5. περίεργος 6. προσωπικός 7. συμπαθητικός 8.
ειλικρινής 9. μεγάλος 10. ανοιχτός
γ. ανοιχτός ≠ κλειστός, τακτικός ≠ ακατάστατος, συμπαθητικός ≠ αντιπαθής, ειλικρινής ≠ ψεύτης,
μεγάλος ≠ μικρός, αστείος ≠ σοβαρός
δ. 1α, 2γ, 3γ
ε. το σκάω, την κάνω